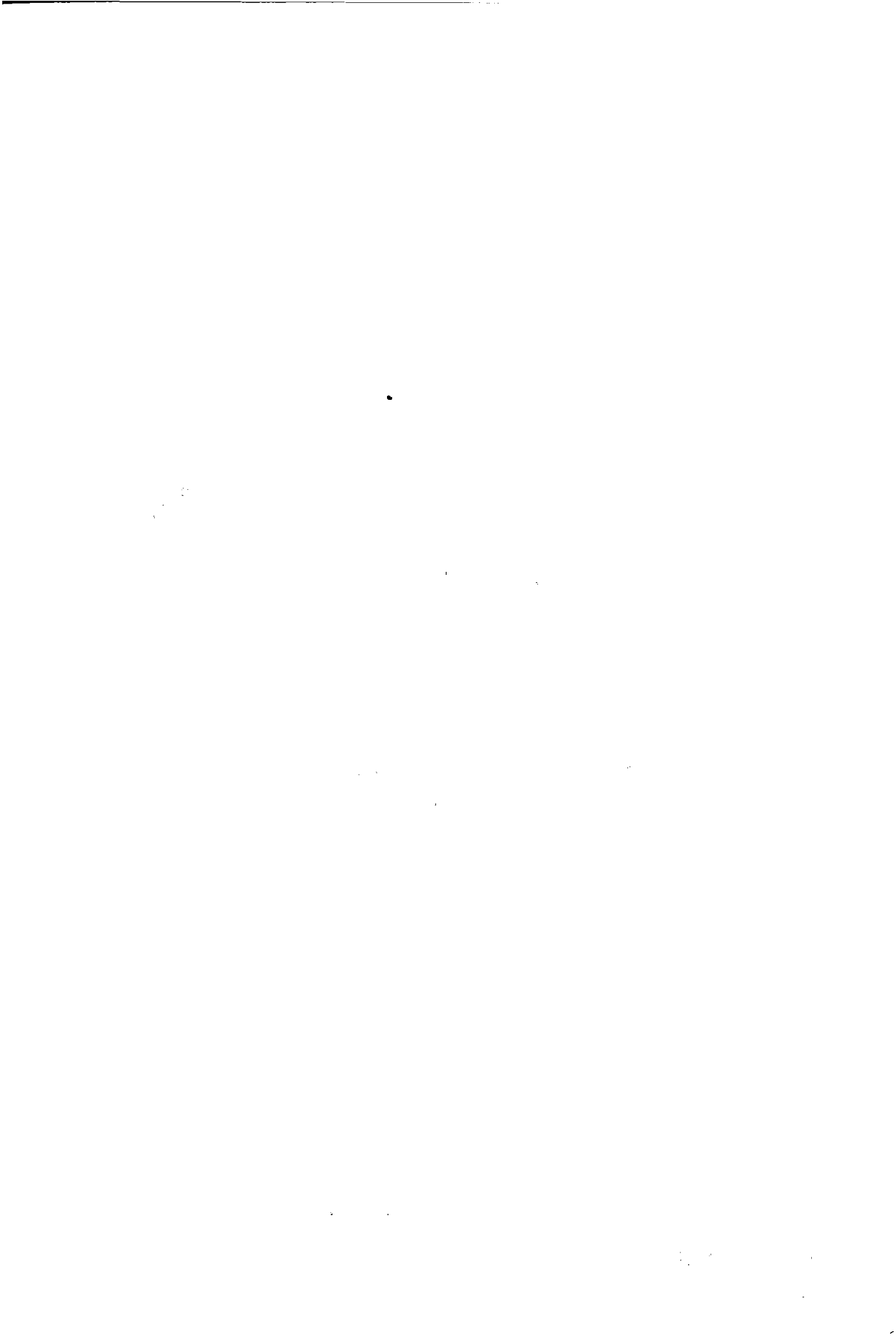

BATI AVRUPA VE TÜRKİYE'DE BASIN YAYIN ÖĞRETİMİ

Prof. Dr. Nermin ABADAN-UNAT

BATI AVRUPA VE TÜRKİYE'DE BASIN YAYIN ÖĞRETİMİ

Prof. Dr. Nermin ABADAN-UNAT

Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyasal Davranış Kürsüsü
ve Basın Yayın Yüksek Okulu Kamuoyu
ve Siyaset Sosyolojisi Öğretim Üyesi

Ö N S Ö Z

Türkiye özellikle 1970 den bu yana haberleşme sistemlerini sürekli bir şekilde yenilemek çabası içindedir. Önce İstanbul Teknik üniversitesi, daha sonraları Ankara'da deneme mahiyetinde yürütülen televizyon yayınları, PTT ve TRT nin olumlu çabaları ile 1971 sonbaharında İzmir'de yapılan Akdeniz Olimpiyatları oyunlarından bu yana radyolink sistemi yardımı ile şimdilik İstanbul, Eskişehir, Ankara ve İzmir'e hitab edebilmektedir. Önümüzdeki sonbahar da Münih'te yapılacak Olimpiyat oyunları sırasında ise bu radyolink sistemi ile Türkiye'nin Batı Avrupa'dan direkt program yayınları yapması beklenilmektedir. Çeşitli yeni istasyon kuruluşları ile güçlendirilmeğe çalışılan Türk radyo sistemi ile birlikte Türkiye'de televizyon da hızlı adımlarla ilerlemektedir. Öte yandan PTT İdaresi de dış ülkelerle daha süratle temas sağlamak amacı ile yeni şebekeler kurmaktadır. Böylece 1973 den itibaren Avrupa ülkelerile direkt teleks konuşmaları gerçekleşecek, 1977 den önce ise İstanbul, Ankara, İzmir, Adana ve Bursa tam otomatik telefonlara kavuşacaklardır.

Bütün bu hamleler gösteriyor ki Türkiye gittikçe iç ve dış haberleşme hatları açısından zenginleşmekte, daha yoğun ölçüde kırsal ve kentleşmiş bölgeleri karşılıklı etkileşme sürecine sokmakta, yarı kapalı toplum yapısını yitirmektedir. Bu gelişmeler karşısında elbette Türkiye'nin kitle haberleşme alanında görev yüklenen kurumlar artan ölçüde ihtisas bilgisi sahibi yetenekli personele ihtiyaç duyacaklardır. Bu mütevazî incelemenin amacı, sistem olarak Türkiye'ye model olmuş belli başlı Avrupa ülkelerinde basın yayın konusunun bilimsel araştırma tarzlarını ortaya koymak, üniversite içi ve dışı basın yayın eğitimi alanında sağlanan yetişme imkânlarını sistematik şekilde göz önüne sürmek, lisans üstü öğretimin yapıldığı üniversitelerin programların sunmak ve basın

yayını bilimsel açıdan inceleyen sürekli periyodikleri sıralamaktır.

Basın Yayın Yüksek Okulu müdürlük görevini yürüttüğüm 1971 yılının ilk yarısında bu konudaki bilgileri yerinde toplayıp, sorumlu yönetici ve bilim adamları ile konuşma fırsatını hazırlayan Federal Almanya eski Kültür Ataşesi Dr. Ekkehard Eickhoff ile Fransa'nın Kültür Ataşesi M. Hourcade'a sağladıkları temas ve seyahat kolaylıkları için bu vesile ile teşekkür etmeği borç bilirim.

Nisan 1972 Ankara

Prof. Dr. Nermin Abadan-Unat

İ Ç İ N D E K İ L E R

Giriş	3,5 1
Terminoloji Karışıklığı :	2
a) Gazetecilik Bilimi	3
b) Basın Yayın Bilimi	3
c) Haberleşme Teori ve Araştırmaları	4
d) Enformasyon Bilimleri	4
BÖLÜM : I Federal Almanya'da Üniversite Düzeyinde Basın Yayın Öğretimi	5
1.1 <i>Hür Berlin Üniversitesinde Basın Yayın Enstitüsü</i>	6
1.2 <i>Münster Üniversitesinde Basın Yayın Enstitüsü</i>	9
1.3 <i>Münih Üniversitesi Gazete Bilimi Enstitüsü</i>	11
1.4 <i>Göttingen Üniversitesi Basın Yayın Enstitüsü</i>	14
1.5 <i>Nürnberg Üniversitesi Siyaset ve Haberleşme Bilimleri Enstitüsü</i>	15
1.6 <i>Bonn Üniversitesi Haberleşme ve Fonetik Araştırma Enstitüsü</i>	17
1.7 <i>Mainz Üniversitesi Basın Yayın Enstitüsü</i>	18
1.8 <i>Bochum Üniversitesi Pedagoji Enstitüsünün Basın Yayın ve Haberleşme Bölümü</i>	20

1.9	<i>Hamburg Üniversitesi Hans Bredow Radyo ve Televizyon Enstitüsü ... ..</i>	21
A	Federal Almanya'da Basın Yayın Alanında Araştırma Yapan Üniversite İçi Kurumlar ...	
B	Federal Almanya Dışında Üniversite Düzeyinde «Basın Yayın Bilimi» Eğitimini Almanca Dilinde Yapan Diğer Avrupa Ülkeler	
1.1	<i>Viyana Üniversitesinde Basın Yayın Enstitüsü ... ..</i>	22
1.2	<i>Salzburg Üniversitesinde Basın Yayın ve Haberleşme Teorileri Enstitüsü ... ..</i>	23
	İsviçre	
1.3	<i>Zürich Üniversitesi Gazetecilik Semineri</i>	24
1.4	<i>Friburg Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü ... ..</i>	25
	Doğu Almanya'da	
1.5	<i>Leipzig Üniversitesi Gazetecilik Fakültesi ... ..</i>	25
	Federal Almanya'da Basın Yayın Öğretimi Yapan Üniversite Dışı Yüksek Okul ve Akademiler	
1.1	<i>Münih'teki Alman Gazetecilik Okulu ...</i>	27
1.2	<i>Münih'teki Televizyon ve Filmcilik Okulu ... ..</i>	30
C	Federal Almanya'da Mesleki Geliştirme Öğrenim Kurumları	
2.1	<i>Alman Basın Yayın Enstitüsü, Düsseldorf</i>	34
2.2	<i>Bavyera Gazetecilik Enstitüsü, Augsburg</i>	34
2.3	<i>Güneybatı Alman Gazete Sahipleri Semineri, Baden-Baden ... ..</i>	35
2.4	<i>Bad Boll'deki Protestan Akademinin Gazetecilik Bölümü ... ..</i>	35
2.5	<i>Alman Gazeteciler Birliği-Stuttgart ... ..</i>	35
2.6	<i>Basın Yayın Akademisi, Hamburg ... ..</i>	35

2.7	<i>Uluslararası Gazetecilik Enstitüsü, Batı Berlin</i>	35

D — Federal Almanya'da Basın Yayın Alanında Yalnız Araştırma Yapan Kuruluşlar ... ..

3.1	<i>Alman Basın Yayın ve Gazetecilik Bilimleri Derneği, Bonn</i>	36
3.2	<i>Alman Film ve Televizyon Araştırma Derneği, Münih</i>	36
3.3	<i>Alman Basın Yayın İnceleme Derneği, Stuttgart</i>	36
3.4	<i>Basın Özgürlüğü ve Basın Hukuku İnceleme Çevresi, Stuttgart</i>	36

E — Federal Almanya'da Uygulanan Basın Yayın Eğitimi Politikasına İlişkin Tartışmalar ... 36-39

BÖLÜM : II Fransa'da Basın Yayın Bilimi Öğretimi ...

A — Üniversite Düzeyindeki Kuruluşlar ... ..

1.1	<i>Paris II - Hukuk, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Üniversitesinde «Enformasyon Bilimleri» Ünitesi (U.E.R.)</i>	41
1.2	<i>Strassbourg Üniversitesi Uluslararası Yüksek Gazetecilik Merkezi</i>	46
1.3	<i>Lille Üniversitesi Gazetecilik Yüksek Okulu</i>	47
1.4	<i>Paris Üniversitesi Filmoloji Enstitüsü</i> ...	47

Fransa'da Üniversite Dışı Meslekî Gelişme Öğretimi

2.1	<i>Paris Gazeteciler Öğrenim Merkezi</i>	47
2.2	<i>Paris Gazetecilik Gelişme Merkezi</i>	48
2.3	<i>Fransız Radyo ve Televizyon (ORTF) Bağlı Radyofonik Araştırma Merkezi</i> ...	49

Fransa Dışında Basın Yayın Bilimi Eğitimi Fransızca Dilinde Yapan Diğer Avrupa Ülkeleri ... ..

Belçika ... ..

Üniversite Çerçevesinde Basın Yayın Bilimi Eğitim Yapan Kurumlar	
1.1 <i>Brüksel Üniversitesi Gazetecilik Bölümü</i>	49
1.2 <i>Louvain Katolik Üniversitesine Bağlı Gazetecilik Okulu</i>	50

Üniversite Dışında Basın Yayın Eğitimi Yapan Kuruluşlar	
2.1 <i>Gazetecilik Enstitüsü</i>	51
İsviçre	
1.1 <i>Lausanne Üniversitesinde Haberleşme Kürsüsü</i>	51

BÖLÜM : III İngiltere ... ..

Üniversite Çerçevesinde Yapılan Basın Yayın Öğretimi	
1.1 <i>Londra Üniversitesinin Gazetecilik Diploma Kursu</i>	53
1.2 <i>Lisans Düzeyinde Basın Yayınla Bağlantılı Olarak Yapılan Üniversite İçi Öğretim</i>	54
1.3 <i>Lisans Üstü Düzeyde Basın Yayınla İlişkin Olarak Yapılan Üniversite İçi Öğretim</i>	54
1.4 <i>Üniversite Düzeyinde Basın Yayınla İlgili Olarak Faaliyette Bulunan Araştırma Kurumları</i>	54

Üniversite Dışında Bağımsız Resmî Yüksek Okullar Tarafından Yapılan Basın Yayın Öğretimi	
2.1 <i>Royal College Of Art</i>	55
2.2 <i>Ravensbourne College Of Art</i>	55
2.3 <i>Birmingham'daki Ticaret Koleji</i>	55
2.4 <i>Londra'nın Harrow Teknik Koleji</i>	55
2.5 <i>Londra'nın Filimcilik Tekniği Okulu</i>	55

Üniversite Dışında Özel Yüksek Okullar Tarafından Yapılan Basın Yayın Öğretimi ... ..

- 3.1 *London School Of Journalism, Ltd.* ... 55
3.2 *Londra'daki Regent Street Polytechnical Okul* 55

Üniversite Dışında Mesleki Teşekküller Tarafından Sunulan Basın Yayın Öğretimi ... ..

- 4.1 *Ulusal Gazetecilik Eğitim Konseyi* 56
4.2 *Thomson Vakfının Cardiff'teki Gazetecilik Gelişme Kursları* 56
4.3 *Thomson Vakfının Glasgow'daki Televizyon Koleji* 57
4.4 *BBC'nin Denizaşırı Radyo ve Televizyon Kurum Mensuplarına Özgü Meslek Kursları* 57

BÖLÜM : IV İtalya ... ..

**1945 den Önceki Durum ... ..
Üniversite Düzeyinde Basın Yayın Öğretimi ... ..**

- 4.1 *Roma'daki Demodaksaloji Enstitüsü* ... 59
4.2 *Roma'daki Basın Yayın Enstitüsü* 60
4.3 *Kamu Oyu Bilimleri Yüksek Enstitüsü* 60
4.4 *Urbino Hür Üniversitesi Gazetecilik Kursları* 60
4.5 *Palermo'daki Gazetecilik Enstitüsü* ... 60

Üniversite Dışında Basın Yayın Öğretimi Yapan Kurumlar ... ..

- 4.6 *Economi Ajansının Gazetecilik Kurları* 61

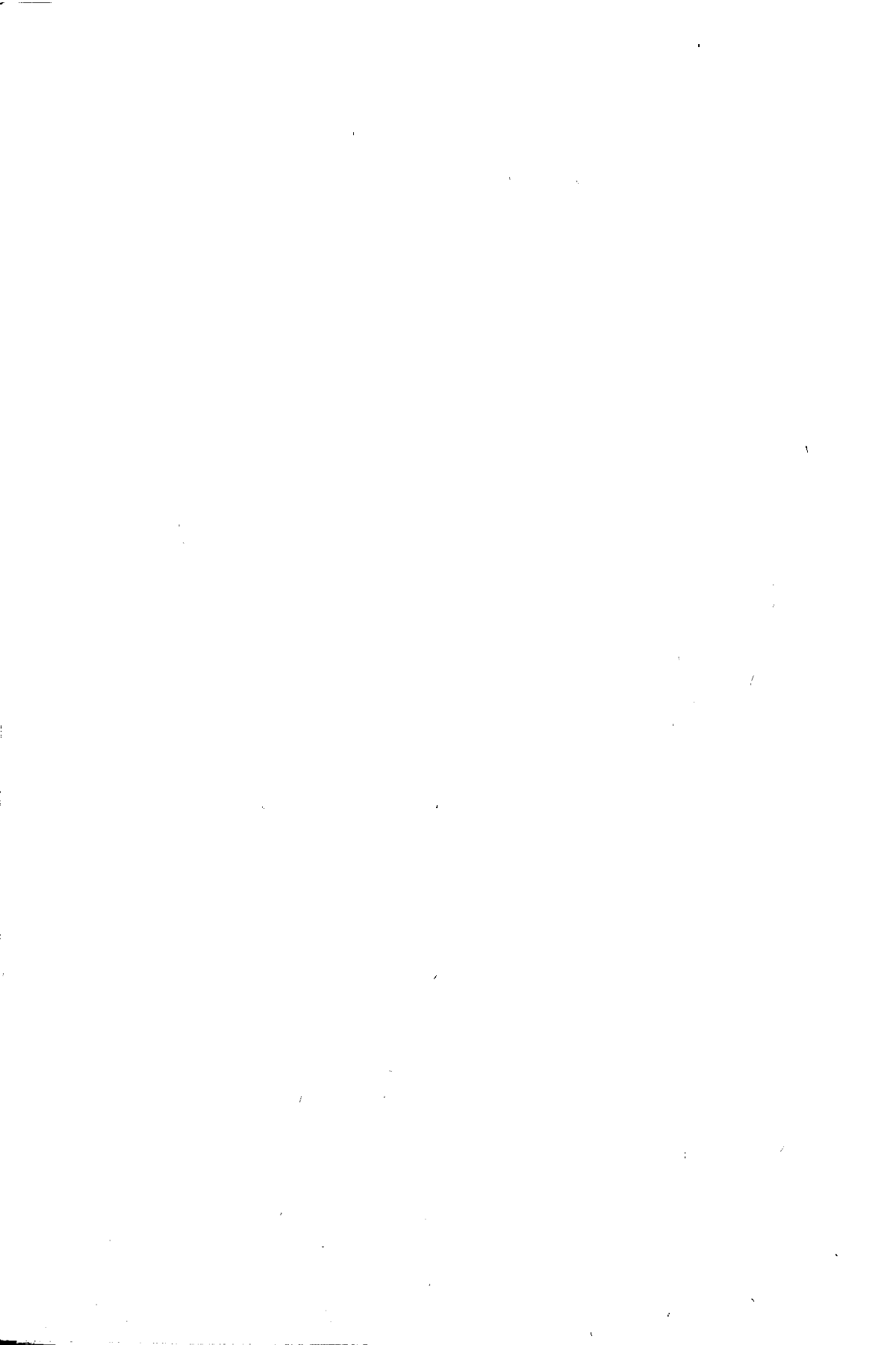
BÖLÜM : V Diğer Batı Avrupa Ülkelerinde Basın Yayın Öğretimi ... ..

Hollanda ... ..

- 5.1 *Amsterdam Üniversitesi Basın Bilimleri Enstitüsü* 63

5.2 Nimeg'deki Gazetecilik Kursu	64
Danimarka	
Aarhus Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü	64
Norveç	
Oslo'daki Gazetecilik Akademisi	65
İsveç	
Stockholm'daki Özel POPPIUS Gazetecilik Okulu Finlandiya	65
Helsinki Üniversitesi Basın Yayın Kürsüsü	66
İspanya	
Madrid Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine Bağlı Gazetecilik Okulu; Şubesi Aynı Üniversiteye Bağlı Olarak Barselona'da Faaliyette Bulunmak- tadır	66
BÖLÜM : VI Türkiye'de Basın Yayın Öğretimi	
   Üniversite Düzeyinde Yapılan Basın Yayın Öğretimi	67
6.1 İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine Bağlı Gazetecilik Enstitüsü	67
6.2 Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fa- kültesine Bağlı Basın Yayın Yüksek Okulu	70
   Üniversite Dışında Yapılan Basın Yayın Öğretimi	
6.3 Akademilere Bağlanan Özel Gazetecilik Okulları	76
Türkiye'de Basın Yayın Alanında Araştırma ve Mes- lek içi Eğitim Yapan Kuruluşlar	
6.4 Türkiye Basın Enstitüsü	78
6.5 Basın İlân Kurumu	79
Sonuç	79

Ek I	Batı Avrupa'da Lisans ve Lisans Üstü Düzeyde Basın Yayın Eğitimi Yapan Üniversiteler	82
Ek II	Basın Yayın Konusunda Uluslararası Alandan Çıkan Periyodikler	83

G İ R İ Ő

Çağımızda bilim ve teknolojinin insan ve çevresi üzerindeki etkisi ilk bakışta sanıldığından çok daha kapsamlı ve kucaklayıcıdır. Özellikle haberleşme ve elektronik tesislerin sebep oldukları sürekli değişmeler, devamlı temas halinde bulunan toplum tipleri yaratmışlardır. Bu sürekli etkileşme, geçirilen her toplumsal deneyin kollektif yoldan paylaşılması ve en uzak sorunlara karşı bireysel bir ilginin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu durum kuşkusuz endüstrileşme devrimini geride bırakmış, «teknatronik» aşamaya girmiş toplumlar için doğrudur. Nitekim, güvenilir tahminlere göre 1985 yılında ileri derece endüstrileşmiş ülkeler evrensel bir telefon sistemi ve kürremizi saran bir televizyon-uydu sistemi sayesinde anında her olayı gözler önüne serebilecek kudrette bulunacaklardır. Dolayısıyla kudretli haberleşme sistemlerine sahip ülkelerin büyük kentlerinden oluşan «evrensel kent»ler (global cities) doğacaktır. Bunlar hareketli, gergin ve bütünleşmemiş karşılıklı ilişkiler durumu içinde bulunacaklardır. Televizyon, basınla birlikte seyirci ve okuyucunun ufkunu «yersel»in hattâ «ulusal»ın ötesine «evrensel»e doğru uzatmaktadır. «Yabancı» olaylara karşı bağışıklık ve ilgisizlik, elektronik haberleşme araçların bireyin mahrem dünyasına girdikten sonra, devam edemeyecektir.

Ancak haberleşme alanında olup biten bu sürekli patlama özellikle gelişme halindeki toplumların durumunu kolaylaştırmamaktadır. Aksine, televizyon dünyada olup biten olayları çok daha izlenimsel (**impressionistic**) bir biçimde sunduğu için, gerek uluslararası politikaya yön veren politikacılar, gerek bu olayları sunan haberleşme uzmanları, üstün bir dikkat sarfetmek zorundadırlar. Kaldı ki, bu aşamaya henüz gelmemiş bulunan gelişme halindeki ülkeleri yeni tehlikeler beklemektedir. Örneğin 1985 yılından itibaren röle antenlere başvurmaksızın her ülkeye haberleşme peykle-

ri yardımile televizyon programları yayınlamak mümkün olacaktır. Bu gelişme ise kültür ikileminin çapını genişletecektir.

Bu hızlı gelişmeler karşısında elbette ki bu araçların kullanılmasında ön planda rol alacak olan teknik ve meslekî elemanların eğitimi önemli bir rol oynamaktadır.

Bu küçük incelemenin amacı, çağdaş elektronik devrim karşısında bellibaşlı Avrupa ülkeleri ile Türkiye'de basın yayın öğretimi alanında faaliyetde bulunan üniversite içi ve dışı kurum ve merkezleri tanıtmaktır.

Aslında kitle haberleşme konusunda çağdaş gelişmeleri en yakından izleyen üniversite öğretimi Birleşik Amerika'da yapılmaktadır. Nitekim 1969 da Birleşik Amerika'da 212 üniversitede basın yayın öğretimi yapılmıştır. 1970 de bu dalı seçen 33.106 öğrenci üniversitelere kaydolmuş, yine aynı yıl 6.524 öğrenci bu alanda lisans, 1.077 öğrenci ise lisans üstü (master ve doktora) düzeyde akademik ünvanlar kazanmışlardır. Esasen kitle haberleşme araçlarının toplumsal etkisini «haberleşme teori»leri yardımile en ayrıntılı bir şekilde araştıran yine Birleşik Amerika'nın üniversiteleridir. Ancak, Amerikan toplumunda yüksek bir etki dozuna sahip bu araçların tümünden özel sektörün tekeline terk edilmiş olması, haberleşme alanındaki kurumların programlarını geniş ölçüde Amerikan basın yayın sisteminin gereklerine göre ayarlamış olmaları sebebiyle, incelememizi Avrupa ve Türkiye'ye hasretmiş bulunuyoruz. Bu sınırlamada en önemli etken Avrupa ülkelerinin hepsinde özellikle radyo ve TV alanında belirli ölçüde devletin nâzım bir rol oynamasıdır. Bu yaklaşım üniversitelerdeki basın yayın öğretim programlarına da yansımış bulunmakta, dolayısıyla Türkiye'ye daha yakın bir durum yaratmış olmaktadır. Bununla beraber, akılda tutulması gereken temel husus şudur : Basın yayın alanında çığır açan yeni araştırma ve yorumlarda Amerikan sosyal bilimcileri günümüze dek hâkim bir rol oynamaktadır.

Terminoloji Karışıklığı

Kitle haberleşme araçlardan film, radyo ve televizyon gibi üç güçlü devin yirminci yüzyılda gelişip serpildikleri gözönünde bulundurulursa, başta basın olmak üzere bu araçların bilimsel yöntemlerle inceleme çabalarının farklı devirlerde, farklı isimler altında yürütülmüş olmasına şaşmamak gerekir. Nitekim, ilk araş-

tirmalar Birleşik Amerika'da «**Journalism = Gazetecilik**»; Almanya'da «**Zeitungswissenschaft = Gazetecilik Bilimi**» adlı altında yürütülmüştür. Gutenberg'in matbaayı icadından Weimar devrine kadar geliştirilen «Gazetecilik Bilimi» teriminin Nazi partisinin yöneticileri tarafından benimsenerek, bu terimin propaganda amaçları için yapılan tek taraflı telkinler için kullanılması sebebiyle, İkinci Dünya Savaşından sonra Batı Almanya'daki bütün üniversiteler - Münih Üniversitesi hariç -, bu terimi bilinçli olarak terketmişlerdir. Onun yerine, Batı Almanya'da, çeşitli kitle haberleşme araçlarının haberleşme süreci üzerindeki etkisinin bilimsel yoldan araştırılması anlamına gelen «**Basın Yayın Bilimi = Publizistik**» terimi kullanılmaktadır. Münih Üniversitesi eski terime sadık kalmakla beraber «Gazetecilik Bilimi» terimini çağdaş anlamda kullanmaktadır.

Günümüzde bu basın yayın bilimi karşılıklı ilişki halinde bulunan şu beş bölümü içerecek biçimde kullanılmaktadır :

a) Haberleşenler Konusunda Araştırma :

Bu bölümde, örneğin gazeteciler gibi, haberleşme sürecinde rol alan haberleşenlerin nitelikleri, tipolojisi ve etkileşimi ve bunların basın yayın istihsalı karşısındaki durumu incelenmektedir.

b) İfade Analizi :

Bu bölümde, kitle haberleşme araçları yardımıyla sunulan beyanların yapı ve eğilimleri araştırılmaktadır.

c) Kitle Haberleşme Araçları Araştırması :

Bu bölümde, basın yayın alanında kullanılan araçların tarihsel gelişim ve sosyo-politik örgüt biçimleri ile tâbi oldukları hukuk sorunları incelenmektedir.

d) Kamu (public) Araştırması :

Bu bölümde, okur, dinleyici ve seyirciden oluşan kamunun toplumsal terkihi ve objektif nitelikleri araştırılmaktadır.

e) Tepki Araştırması :

Sonuncu bölümde, kitle haberleşme araçlarının birey ve grupların davranış, bilgi, kanaat ve duygusal alanları üzerindeki etkisi araştırılmaktadır.

Yukardaki tahlilin de gösterdiği üzere, «**Publizistik** yani «**Ba-
sın Yayın Bilimi**» terimi bu anlamda halen Birleşik Amerika'da
hemen hemen istisnasız olarak her üniversitede kullanılan «**Com-
munication Theory and Research = Haberleşme Teori ve Araştır-
maları**» terimi ile eşanlamlı olmaktadır.

Nihayet, son zamanlarda Fransa'da aynı disiplinin, «**Sciences
De L'Information = Enformasyon Bilimleri**» terimi ile ifade edil-
diğini görüyoruz.

Görülüyor ki, farklı siyasal rejim ve toplum modelleri sebe-
bile değişik terimlerle ifade edilmek istenen bu yeni disiplin aslın-
da şu ortak özellikleri taşımaktadır : **Geniş yığınlara basın, film,
radyo ve televizyon yardımı ile bilgi sunmak, kanaatleri oluşturmak
ve bireylerin demokratik sürece katılmalarını sağlamak amacı ile
girişilen kolektif haberleşme faaliyetlerinin sistematik ve bilimsel
yoldan araştırılması.**

B Ö L Ü M I

FEDERAL ALMANYA'DA ÜNİVERSİTE DÜZEYİNDE BASIN YAYIN ÖĞRETİMİ

Kara Avrupasında basın yayın alanını bilimsel anlamda sistematik şekilde araştıran ülkelerin başında bugünkü Batı ve Doğu Almanya gelmektedir. Nitekim daha Birinci Dünya Savaşı sırasında 1916 da Leipzig'de, onu takiben 1919 da Weimar Cumhuriyeti'nin kuruluş yılında Münster'in Wilhelms Üniversitesinde, daha sonraları 1924 de Münih'teki Ludwig-Maximillan Üniversitesinde hukukî statüsü fakülte ile eşdeğer bulunan birer «Gazetecilik Bilimi» enstitüsü kurulmuştu. Bu gelişme İkinci Dünya Savaşından sonra büsbütün hızlanmış ve üniversite içi ya da dışı olmak üzere bir seri yeni kuruluşun doğmasına sebep olmuştur. Nitekim, 1946 dan bu yana, başta Hür Berlin Üniversitesi (1948) olmak üzere, sırası ile Göttingen üniversitesinde (1953), Nürnberg'deki Friedrich-Alexander Üniversitesi (1961), Mainz'deki Johannes Gutenberg üniversitesinde (1964) ve Bochum'daki Ruhr üniversitesinde (1965) yandaş fakültelerle işbirliği halinde olmak şartıyla, basın yayın alanında lisans ve lisans üstü öğretim yapan basın yayın enstitüleri kurulmuştur.

Özellikle TV'nun dünya çapında yayılma imkânı bulduğu 1950-1960 döneminden sonra ayrıca üniversitelere bağlı olmayan bir seri araştırma merkezi ve enstitüler de kendi çaplarında kitle haberleşme alanında teorik ve pratik gelişmelerle bilgi toplanmasına hizmet etmişlerdir. Abartmaksızın denilebilir ki, günümüzde kitle haberleşmeyi bilimsel açıdan değerlendirip öğretme alanında Avrupa'da en önde giden ülke Batı Almanyadır. Bu nedenle belli başlı üniversitelerinde bu konuyu öğreten kurumları inceleyerek, prog-

ramlarının ağırlık merkezini gözden geçirmede ve bunları diğer Avrupa ülkeleri ile kıyaslamada fayda vardır. Bu işlemi yaparken kronolojik sıra yerine kurumun çapı, barındırdığı öğrenci sayısı, verdiği akademik ünvanlar ve okuttuğu programlar gözönünde bulundurulacaktır.

1.1 — *Hür Berlin Üniversitesinde Basın Yayın Enstitüsü. (FU Berlin - Institut für Publizistik) :*

1948 de üniversite ile birlikte kurulan bu Enstitü aslında Türkiye'de alışlagelen bir fakülte ya da yüksek okula tekabül etmektedir. Bu kurumda dört yıllık lisans öğrenimin bitiminde lisans üstü çalışma karşılığında **master** ya da felsefe doktoru ünvanı almak da mümkündür.

1970-1971 ders yılında 500'ü aşkın öğrencisi olan bu kurumda 150 öğrenci bu dalı «**major**», yani ana bölüm olarak seçmiş bulunuyordu. Halen Batı Almanya'da en zengin basın yayın kütüphanesine sahip olan bu Enstitüde 13.000 ciltlik bir kütüphane, 650 ses bandı, 8.000 Dias, 100 filim, bulunmaktadır. Enstitü ayrıca 80 günlük gazete ve 700 dergiye abone bulunmaktadır. Bundan başka, 1945 den bu yana Doğu ve Batı Almanya'da çıkmış gazetelerin koleksiyonu 3.200 cildi aşmaktadır. Enstitüde ayrıca 1919 dan bu yana derlenmiş 1.000 önemli siyasal afiş, 2.000 siyasal broşür ve 500.000 ajans bülteni muhafaza edilmektedir.

Enstitünün bilimsel alanındaki ağırlık noktaları; Batı ve Doğu Almanya ile Doğu Avrupa'nın sosyalist ülkelerinde bu konuya yönelmiş tüm yayınların sistematik şekilde incelenmesidir. Enstitü ayrıca kitle haberleşme araştırması alanında yeni amprik metodların geliştirilmesine önem vermektedir. Enstitüye emekleri ve bilgili yönetimi ile büyük hizmetlerde bulunmuş Prof. Dovifat ve Fritz Eberhart I. Dünya Savaşında Alman propagandası, 1924-32 yılları arasında Almanya'da çıkan yahudî menşeli yayınları ve keza 1929-32 yıllarında çıkan devrimci edebiyat üzerinde ayrı ayrı muhteva analizleri yaptırdıkları gibi, 1944-1946 Batı Almanya ordusunun Alman halkı için yayınlamış olduğu gazeteleri, 1950-1960 duygusal Alman filimlerini, 1948-61 yılları arasında cereyan eden soğuk savaş sırasında Berlin'de çıkan yayınları sistematik şekilde inceletirmişlerdir. Bundan başka bir seri tarihî araştırmalar da yapılmıştır. Bunlardan başlıcaları şunlardır : Prusya'daki anayasa buhranı yılları sırasında ilerici burjuvazinin öncüsü sayılan «Berliner

Volkszeitung»un toplumsal rolü, 1930-35 yıllarında «Deutsche Allgemeine Zeitung»un gözünde nasyonal-sosyalizmin değerlendirilmesi; SS-Nazilerin hücum kıtasının sözcüsü Eulenspiegel'in muhteva tahlili, vs.

1970 ders yılında göreve başlayan Enstitünün yeni müdürü Prof. Dr. Harry PROSS yayınlamış olduğu bir genelgede Enstitünün bugünkü yönetici kadrosunun benimsemiş olduğu temel ilkeleri şöyle ifade etmişti! «Beşyüzü aşkın bir öğrenci kalabalığının bulunduğu Enstitümüzde verimli akademik çalışmalar ancak grup girişimleri ile mümkün olacaktır. Öğrencilerini sabit, menü'ye benzer bir programa göre yürütmek isteyenlerin sayısı fazladır.

Kişisel kanıma göre, evrensel bir haberleşme sisteminin gelişmekte olduğu çağımızda basın yayın bağımsız bir disiplin olarak ele alınamaz. Geniş anlamlı bir gazetecilik ya da reklâmcılık ve halkla ilişkiler uzmanlığı öğretimi ihtiyaçları karşılayamayacaktır. Bu sebeble, temel tercihin yüksek öğretimin fizikten Arab edebiyatı, mimarî'den hukuka kadar uzanan bir disiplinden seçilmesini, basın yayının ise onu tamamlayan yardımcı (**minor**) dal olarak seçilmesinden yanayım. Lisans öğrenimi tamamlanmamış bir basın yayın öğrencisi bana dil öğrenimi yapmaksızın bitirilen filoloji gibi gelir.

Biz ders programlarımızı en geniş ölçüde Unesco'nun Kitle haberleşme için Meslekî öğretim konusundaki 45 numaralı reforma dayanarak hazırlamış bulunuyoruz. Fakat şurası kesinlikle unutulmamalıdır ki, kamuya ait bir süreç sayılan basın yayın, insanın nefesini kesecek süratle hızlanmaktadır. Çünkü ekonomi, siyaset ve teknik durmadan «Kamu»nun anlamını değiştirmeye yeltenmektedir.» (1)

Diğer üniversitelerde olduğu gibi Berlin'deki Enstitü de her sönestr değişik konular sunmaktadır. Bununla beraber ilk 4 sönestr öğrencileri için zorunlu dersler vardır. Bunların başında bilimsel çalışmanın metodolojisini grup çalışması şeklinde veren I. sönestr'deki propedötik ile basın yayın alanında örnek olay araştırmaları yer almaktadır. Birinci sönestrde mutlaka izlenmesi gereken bu tür örnek olay araştırmalarının hareket noktası bir ga-

---

(1) Harry PROSS, 1970 ilkbahar genelgesi, *Publizistik, Zeitungswissenschaft, Communication Research Journalism*, 1970, Konstanz, sh. 27.

zeticilik girişimidir. Örneğin bitmiş, kapanmış bir basın kampanyası ele alınmakta, öğrenciden talep olunan bu kampanyayı,

- kampanyayı tahrik edenler,
- kampanyada güdülen amaçlar,
- kampanyada hedef alınan sosyal guruplar,
- kampanyanın yürütülmesinde kullanılan haberleşme araç-

ları ve

- etkililiği açısından ölçmesidir.

Propedötikte ise bilimsel araştırmalarda kullanılması gereken metodoloji ve teknikler öğretilmekte, öğrencilere basın yayın alanında bir izafet çerçevesi yaratılmağa çalışılmaktadır.

2 — 4. s6mestr arasında ise şu konuların izlenmesi zorunludur:

- a) Siyasal ekonomiye giriş,
- b) Kitle haberleşme araçlarının tarihçesi, basın hürriyeti fikrinin gelişimi,
- c) Haberleşme politikası -Devlet ve basın teorileri,
- d) Haberleşme ve basın yayın bilimi teorileri
Bilim teorileri - ideoloji eleştirisi
- e) Kitle haberleşmesi ve sosyalizasyon

Bu ana dersler, ayrıca, paralel olarak şu derslerle tamamlanmaktadır.

- 1 — Haberleşme teknikleri
- 2 — Pozitif hukuk (fikrî haklar-Basın Hukuku-Radyo Hukuku)
- 3 — Sosyal psikolojinin temel kavramları.

Beşinci ile sekizinci s6mestr arasında bütün ağırlık özerk çalışma guruplarına kaydırılmaktadır. Bu çalışma gurupları belli seminerler takip etmekle yükümlüdür. Buna karşılık çalışmalarının örgütlenme tarzı ile, - ayrılmışsa-, malî imkânlar konusunda kendileri karar verirler. Bu safhada öğrenciler, özellikle seçtikleri konular sebebiyle, diğeri disiplinlerle bir işbirliğine doğru gitme zorundadırlar.

Nihayet, öğrencilerden altıncı s6mestrden sonra 5 kişilik laboruvatar çalışmalarına katılmaları şart koşulmaktadır. Bu küçük guruplarda ele alınan her proje için tutanaklar (Protokoll) tutulmakta, not değerlendirilmesi ancak bu tutanaklara dayanarak yapılmaktadır. Bu tür projeler ise basın, radyo, TV, filim, reklâm-cılık ve dökümantasyon alanında yapılmaktadır.

Altıncı smestrden sonra keza ders, seminer ve pratik kurlar yolu ile öğretilen diğr konular da Şunlardır :

- Haberleşmenin teknolojik ve ekonomik gelişimi,
- Dil ve haberleşme (Semantik),
- Kamuya yönetilen haberleşme araçlarının örgütsel ve ekonomik yapıları,
- Haberleşme ve kibernetik,
- Basın yayın alanında bilgi sayım iŐlemleri,
- Uluslararası kültürel haberleşme ağları,
- Basın yayın bilimi teorileri

Görülüyor ki, Hr Berlin niversitesinde sosyal bilimler arasında sıklı bir işbirliği, sağlam bir metodolojik eğitim ve çeşitli pratik çalışmalara büyük önem verilmektedir.

1.2 — *Münster niversitesinde Basın Yayın Enstitüsü (Münster - Institut für Publizistik) :*

1919 yılının yaz smestrinden beri gazetecilik konusunda ders okutulan bu üniversitede, ağırlık noktası gazetecilik bilimi olmak üzere 1948 de bir kürsü kurulmuş, bu krs 1966 da ordinarysluk derecesine yükseltilmiŐ, ayrıca da bir enstitü geliŐtirilmiŐtir.

yzden fazla ğrencisi bulunan bu enstitüde takriben 150 ğrenci basın yayın konusunu ana disiplin olarak seçmiş bulunmaktadır. Bu enstitünün de Batı Berlin'e yaklaşık zenginlikte olan bir kütüphanesi vardır; kitap mevcudu 11.500 cilttir, ayrıca devamlı olarak 70 gazete ve 30 dergi gelmektedir.

Enstitü bilimsel araŐtırmalarında ağırlık noktasını gazetecilik ve diğr kitle haberleşme araçlarının tarihi, sosyal sistemler içinde haberleşme davranıŐının temelleri ve haberleşme metodolojisi üzerine kaydırmiŐ bulunmaktadır.

Son zamanlarda yürütülen ya da bitmiş bulunan araştırma projeleri Şunlardır :

- 1 — Bireysel ifadelerin linguistik analizi,
- 2 — Arasız yani bireysel haberleşmenin türleri,
- 3 — Programlama tarihi gözönünde bulundurarak radyo tarihine ilişkin araştırmalar (kısmen doktora tezi olarak)
- 4 — Kitle haberleşme araçları arasındaki rekabetin ekonomik yönleri,

- 5 — Stereotip araştırmaları,
- 6 — Örgütlenme açısından hareketle filmciliğın tarihçesi,
- 7 — Dinsel yayınlar,
- 8 — Basın yayın alanında fütüroloji yani geleceğē ilişkin araştırmalar.

Münster'deki basın yayın enstitüsü kuşkusuz tarihî geleneklere sahip bir bilimsel kurum sayılmaktadır. Hür Berlin Üniversitesinde basın yayın biliminin geniş ölçüde ekonomi ve siyaset biliminden etkilenmesine karşılık Münster'de basın yayının bilimsel araştırılmasında tarihçiler önayak olmuştu. Esasen buranın ilk profesörü olan Karl d'Ester 1920 de yeni kurulmuş olan «Gazetecilik ve Arşiv Tarihi» seminerinin de yönetimini yüklemişti. Bu tarihi gelenek Münster'i öylesine etkilemiştir ki, Almanya'da faşizm iktidara geldikten sonra bu kürsünün başına Berlin'de iki yıl süre ile Reichs Basın Kurulunu yönetmiş olan Hubert Max getirilmiştir.

İkinci Dünya Savaşının sona ermesinden sonra enstitüyü fizikî ve manevî yıkıntıların ortasından tekrar hayata kavuşturan Dr. W. Hageman değilişik bir tarihi yönelime ihtiyaç olduğunu sezmiş, ilk olarak «Üçüncü Rayh yani Hitler devrinde basın yayın hayatı» başlıklı bir kitap hazırlamıştır.

1948 de bu defa gazetecilik ve basın yayın bilimi ile yeni çağ tarihi adı altında bir kürsü kuruldu ve başına Hageman getirildi. Bu kuruluştan sonra film ve radyo gibi kitle haberleşme araçları sistematik bir şekilde incelendi. Basının ise o vakte kadar hiç yapılmamış yapısal tahlillerine öncelik tanındı.

1960 da Enstitü Hollanda'dan davet edilen Dr. Prakke'nin yönetimine verildi. Son yıllarda enstitüde az gelişmiş ölkelerin basın yayın faaliyeti ile dinsel yayınlara öncelik tanındı. 1965 de başlatılan «Dünya Basınının El Kitabı» ise üç cilt olarak 1969 da piyasaya çıkmış bulunmaktadır.

Münster'deki Enstitü'de de, Berlin'de olduğu gibi, öğrencilerden ilk sömestrde ayrıntılı bir metodolojik çalışma, yapımları çeşitli dersleri takip etmeleri istenmekte ve öğrencilerin sertifika ile tevsik edecekleri yedi seminer bitirmeleri şart koşulmaktadır.

Diğer Alman üniversitelerinde olduğu gibi, her sömestrde su-

nulan ders ve seminerler belli konular kümesi etrafında değişmektedir. 1971 yaz sömestrinde aşağıdaki dersler okutuluyordu:

Dersler

- Sosyal telkin aracı olarak basın yayın,
- Haberleşme politikası,
- Almanya'daki siyasî basının tarihçesi ve yapısı,
- 1920'lerde Alman Filmi,
- Devrimci Propaganda,
- Radyo Temsilleri.

Seminerler

- Haberleşme tarihinin temel sorunları,
- Haberleşme biliminin çağdaş sorunları,
- Radyo semineri : gençlik ve TV,
- Film semineri : Filmciliğin ana sorunları.

Pratik Kurlar

Kitle haberleşmesinin sınıfsal karakteri

Münster Üniversitesinde basın yayın alanında master derecesi almak ya da felsefe fakültesine bağlı olarak doktora yapmak mümkündür. (2).

1.3 — *Münih'in Ludwig-Maximilians Üniversitesine Bağlı «Gazete Bilimi Enstitüsü» (Institut für Zeitungswissenschaft München) :*

1924 de kurulmuş bulunan bu Enstitü'nün 300 den fazla öğrencisi bulunmaktadır. Kütüphanesi olağanüstü zengin olup 30.000 cilt barındırmaktadır. Bilimsel ağırlık noktaları şunlardır : Sosyolojik ve antropolojik açıdan sosyal haberleşme; haberleşme teorileri; yığınlara sunulan kültür ve haberler alanında araştırmalar.

Enstitü'nün bu yakında bitirmiş olduğu araştırma projeleri :

- 1 — Büyük şehirlerde yersel haberleşme
  - a) Alman mahallî gazetelerinin muhteva tahlili,

---

(2) «*Studium der Publizistik*», Hrgb. Institut für Publizistik der Westfaelischen Universitaet Universitaet Münster, Münster 1966.

- b) Sorumlu mahallî yazı işleri müdürünün sosyal ve meslekî rolü,
- 2 — Basının temerküzü ve gazetecilerin sosyal statüsü,
  - 3 — Son on yılda çocuk ve gençlerin TV karşısındaki davranışlarında değişim,
  - 4 — TV ve günlük gazetelerde röportaj,
  - 5 — Bavyera eyaletinde dergi araştırması,
  - 6 — Çekoslovakya buhranı sırasında kitle haberleşme araçlarının işbirliği ve karşılıklı bağlantıları.

Enstitü üyelerinden Dr. W. R. Langenbucher'e göre, ister basın, ister radyo ya da TV olsun, tecrit edilmiş bir basın yayın bilimi yalnızdır. Araştırılması ve öğretilmesi gereken toplumsal haberleşmenin tüm cepheleridir. Dolayısıyla bu Enstitü sadece tarihî metoda iltifat etmemekte, aksine

- Geniş ölçüde sosyal bilimlerde geliştirilen yeni teorilerle
- Sosyoloji, psikoloji ve antropolojide geçerli olan amprik metodlardan yararlanmakta ayrıca,
- Toplumdaki aktüel haberleşme sorunlarının çözümü ile ilgilenmektedir. (3). Enstitü'nün yoğun şekilde uğraştığı meselelerin başında, basın ve kanaat tekelleri, özel TV, haberleşme peyklere yolu ile TV, kısacası günümüz ileri endüstri toplumlarının problemleri.

Münih'teki Enstitü günümüzde basın yayın alanında öğretim yapan kurumların şu üç ana sorununa çözüm bulmağa çalışmaktadır :

- Her çeşit kitle haberleşme aracında **gazeteci** olarak çalışacak olanlarla, halkla ilişkiler ve reklâmcılıkta görev alacak olanları,
- Piyasa araştırması ile haberleşme alanında araştırma yapacak olanları,
- Eğitim alanında kitle haberleşme sorunlarına eğilecek olan pedagoğları, yetiştirmek.

---

(3) Wolfgang R. Langenbucher, Studium der Publizistik u. Zeitungswissenschaft, *Aspekte*, Heft 9, 1969.

Enstitü bu amaçla zorunlu bir kısım giriş derslerinin dışında konuları iki büyük gruba ayırmış durumdadır :

A Grubu : Bireylerarası haberleşme
Halkla İlişkiler, reklâm, propaganda,
Retorik
Haberleşme ve eğitim

B Grubu : Gazete
Dergi
Radyo
Televizyon
Filim

Kitle haberleşme teorilerinin verilerinden yararlanarak hazırlanan bu programa göre örneğin B grubundaki gazetecilik birimi (ünite) şu unsurları kapsamaktadır.

- 1 — Basın tarihinin anahatları
- 2 — Gazetecilikte temel kavramlar, özellikler, araçlar, hedefler
- 3 — Haberleşme sistemleri
- 4 — Yayınevleri, İşletme türleri, finansman, rantabilite, gelir yazıları
- 5 — Örgütlenmiş sosyal bir sistem olarak yazı işleri müdürlüğü, işbirliği, kaynak tedariki, gazetecilerin eğitimi.
- 6 — Kitle haberleşme aracı olarak gazete, gazetecilikte teknik, yayım, dağıtım.
- 7 — Basının içeriği (Metin ve ilânlar), tipoloji, profiller, basın türleri
- 9 — Basınla diğer kitle haberleşme araçlarının karşılıklı ilişkisi
- 10 — Federal Almanya'nın basını, basın hukuka ait temel kavramlar, basının yoğunluğu, basının ekonomik yapısı, basında muhteva tahlili, okuyucu yoklamaları, basının etki alanı, basın politikasının seçme sorunları.
- 11 — Doğu Almanya'da basın
- 12 — Birleşik Amerika'da basın
- 13 — Haberleşme teorileri ve basın.

Enstitü'de öğretim birimi olarak ele alınan ölçü ise tanınmış fizik bilgini Ernst von Weizsacker'in şu genel tanımına göre kullanılmaktadır. «Birim, amaç ve alanına göre çeşitli faaliyetlerin en ahenkli şekilde koordine edildiği; eğitimin ise, taktir, kur pratik, kollokyum ve konuya ilişkin meslekî literatürle olgunlaştırıldığı, nisbeten kendi içinde sınırlı bulunan bir öğretim alanıdır.»

Münih Enstitüsü basın yayın bilimlerine giren konulara ait olarak kabul etmiş olduğu bu farklılaşmaya dayanarak bu alanda temel formasyona kavuşmak isteyen öğrencilere şu farklı yönelişlere göre eğitim sunmaktadır :

I — Gazetecilik pratiğini esas alan basın bilimleri öğretimi;

II — Haberleşme alanında araştırmacılığı esas alan basın bilimleri öğretimi.

İkinci yönde gelişmek isteyenler gazete, radyo, TV gibi haberleşme araçlarında pratik çalışmaları yürütmeyip, onun yerine her sosyal bilim araştırmacısının bilmesi gereken örnekleme teorileri, araştırma plânlaması, saha çalışması, tahlil metodları, mülâkat teknikleri, muhteva tahlilleri, copy-testler vs. gibi konularda birkaç sömestr boyunca öğretim görmektedirler.

Görülüyor ki, Münih'teki Enstitü dinamik müdürü Prof. Dr. Otto B. Roegle'nin yönetiminde modern haberleşme alanında en çok aranan iki tür elemanı: aktüel bilgileri en iyi toplayıp, sunabilenlerle, bu bilgilerin etki derecesini ölçenleri eşit ağırlıkta yetiştirmeyi amaç edinmiş bulunmaktadır.

1.4 — Göttingen Üniversitesine Bağlı Basın Yayın Enstitüsü (Institut für Publizistik Göttingen) :

Daha çok müsbet ilimler alanındaki akademik çalışmaları ile ün yapmış olan Göttingen üniversitesinde 1953 yılından itibaren basın yayın dersleri okutulmağa başlanmış, 1958 de özel bir enstitü kurulmuş, 1963 de ise yeni kurulan ekonomi ve sosyal bilimler fakültesinde bu alanda bir kürsü kurulmuştur.

Diğer enstitülere kıyasla daha mütevazı sayılan bu Enstitünün başında bir ders yılını İstanbul üniversitesi Gazetecilik Enstitüsünde geçirmiş olan Prof. Dr. W. Haacke bulunmaktadır. Öğrenci mevcudu 150 olup, bunlardan sadece 30'u basın yayını esas öğrenim dalı olarak seçmiş bulunmaktadır. Kütüphanesi henüz baş-

langıç safhasında olup 3.000 cilt kitabı barındırmakta, daimi olarak 10 gazete ile 20 dergiye abone durumdadır.

Bu Enstitüde yapılan bilimsel araştırmaların ağırlık noktası daha çok dergiler olmaktadır. Nitekim son zamanlardaki araştırma projeleri hep bunlara ilişkindir.

1. Çağdaş siyasi dergilerin tarihçesi ve yayılma alanları,
2. Ekonomi, kadın, gençlik ve öğrenci dergilerinin bilimsel tahlili,
3. Sovyet ve Çin basınının analizi.

Göttingen üniversitesinde Basın Yayın Enstitüsü bağımsız bir faaliyet ve lisans üstü yoğun bir öğretimden çok, yakın bir ilişki halinde bulunduğu Ekonomi ve Sosyal Bilimler Fakültesindeki öğrencilere tamamlayıcı bilgiler sunmaktadır. Enstitü direktörünün ilginç sözleri ile «basın yayını sadece bir maharet yoluyla sanat saymayanlar için üniversitenin sunabileceği en önemli husus yeni yetişen insana kendi kendini keşfetmesi ve kendi kendini değerlendirmesini öğretmektir.» (4)

1.5 — Nürnberg'deki Friedrich-Alexander Üniversitesine Bağlı Siyaset ve Haberleşme Bilimleri Enstitüsü :

1923 te Gazetecilik Bilimi Enstitüsü olarak kurulan bu enstitü, Nürnberg'deki Ekonomi ve Sosyal Bilimler Yüksek Okulu'nun Erlangen'deki üniversite ile birleşmesinden sonra, Prof. Dr. F. Ronberger'in başkanlık ettiği bağımsız bir kürsüye kavuşmuştur.

Takriben 170 kadar öğrencisi bulunan bu Enstitünün 3.500 cildi kapsayan bir kütüphanesi, sürekli olarak 21 gazete ve 17 dergi koleksiyonu, vardır ve ayrıca Almanca ve yabancı dilden onbeş gazetenin kopyaları bulunmaktadır.

Enstitü'nün bilimsel araştırmaları şu konularda ağırlık taşımaktadır : Girift, ileri derece gelişmiş toplumların kitle haberleşme sorunları, haberleşme sürecinin alt sistemleri yani gazete, radyo ve TV istasyonları arasındaki ilişkilerin analizi.

---

(4) W. Haacke, *Publizistik-Handwerk oder Kunst? Publizistik 1961*, Heft 1, S. 3-7.

Bitmiş ya bitmek üzere bulunan araştırma projeleri ise şunlardır :

- 1 — Yersel, eyalet ve federal düzeyde siyasal sistem ile kitle haberleşme sistemleri arasındaki karşılıklı ilişkiler,
- 2 — Bu araçlara siyasal partiler, menfaat grupları ve kamu otoriteleri, özellikle hükümetin yaptıkları enformasyon girdisi (input),
- 3 — Siyasal karar sürecinde kitle haberleşmenin kattığı pay,
- 4 — Kitle haberleşme araçlarının endüstriye benzer yapısal özelliklerinin kamuoyuna yönelmiş beyanlar üzerindeki etkisi,
- a) Çeşitli işletme yapılarında rol analizleri,
- b) Gazete yazı işleri müdürlükleri, radyo ve TV istasyonlarında karar alma süreci,
- c) Tekniğin sözlü beyan içindeki etkisi,
- d) Basın temerküzü olgusu ve enformasyon girdisi, çıktısı, seçiciliği,
- e) «İç basın özgürlüğü» ve «birlikte karar verme» süreci açısından çeşitli kitle haberleşme araçları arasındaki işletme içi işbirliği şekilleri.

Nürnberg'deki enstitünün en önemli özelliği, doğrudan siyaset bilimi öğretimi ile girift bir şekilde kurulmuş bulunmasıdır. Bu nedenle Nürnberg'deki amprik araştırmalar özellikle şu noktaların aydınlatılmasına çalışmaktadırlar: Belirli bir gazetenin akıcılığı ne gibi siyasal davranış değişimlerine yol açmaktadır? Gazete ve radyo yönetim kurullarında otorite yapısı nedir? Belli bir çapa erişmiş belediye sınırları içinde yerel gazete idarehanesi ile Komünün siyasal otorite yapısı arasında ne gibi çapraşık bağlantılar vardır? Bölge gazetelerinin haberleşme ağı nasıl kurulmuştur? Basının kamu görevinden amaç nedir?

Böylece bir kez daha görülmektedir ki, kamuoyunun biçimlenişi ve kitle haberleşme araçlarının yayılma derecesi siyaset alanı üzerinde önemli etkiler yaratan faktörlerdir.

Nürnberg'de Ekonomi ve Sosyal Bilimler Fakültesine bağlı olarak Basın Yayın alanında master ya da doktora yapmak mümkündür.

1.6 — Bonn Üniversitesine Bağlı «Haberleşme ve Fonetik Araştırma» Enstitüsü (Institut für Kommunikations-Forschung und Phonetik Bonn) :

Her ne kadar adı geçen Enstitü araştırmaya büyük bir öncelik tanıyorsa da, gerek haberleşmeyi (**communication**), gerekse fonetiği ana öğretim dalı seçmek isteyenlerden en az 8 sömestrlik bir öğrenim görmeleri talep edilmektedir. Bu öğrenimde öğrenci kendi dileğine uygun bir program hazırlama alanında serbest bırakılmaktadır.

Bonn'daki Enstitü ayrıca linguistik alanında elektronik yoldan bilgi toplama ve değerlendirme alanında 4 sömestrlik bağımsız bir program da geliştirmiş bulunmaktadır. Bu formasyonu alabilmek için Matematik Fakültesinde belli dersler görmüş olmak şartı da konulmaktadır.

Enstitünün zorunlu koyduğu ana dersler şunlardır :

- Haberleşme teorileri
- Haberleşme araştırmasının bilimsel temelleri
- Haberleşme sosyolojisi
- Konuşma semantiği
- Retorik ve mantık
- Uygulamalı haberleşme araştırması
- Haberleşme araştırma teknikleri

Ayrıca, aşağıdaki konularda pratik kur, kollokyum ve seminerler yürütülmektedir :

1. Haberleşme psikolojisi
2. Kitle haberleşme teorileri
3. Haberleşme araştırma tarihi
4. İşaret kavramların tarihi
5. Genel işaret teorisi
6. Kibernetiğin temeli ve çeşitli modelleri
7. Beşerî olmayan haberleşme türleri
8. Gramer teorileri
9. Semiotik sistemler
10. Semantiğin yeni gelişmeleri
11. Muhteva tahlilleri
12. Edebî metinlerin semiotiği
13. Yazı ve metinlerin haber yayıcı statüsü

14. Silogizm

15. Haberleşme bilimine ait yayınların yorumu

B. Almanya'da basın yayın alanında köklü geleneklere sahip enstitülere benzer şekilde Bonn'daki Enstitü de belli bir yönde derinlemesine araştırmalar yapmaktadır. Enstitünün Ruhr bölgesinin kenarında yer alması da bir rastlantı değildir. Zira buradaki bilim adamlarının hemen hepsi endüstri sonrası toplumlarda dil ve haberleşme sorunları ile olduğu kadar elektronik tesisler yardımıyla geliştirilen sinyal, sembol ve benzer işaretlerle yapılan iletişim şekilleri ile meşgul olmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de henüz hiç el sürülmemiş bulunan linguistik strüktüralizm, semantik ve muhteva tahlili, glosematik, jeneratif gramer, tabakalaşmış gramer, mantıkî pozitivizm ve dil felsefesi gibi ileri derece soyut kavramlar bu Enstitünün başlıca araştırma alanlarını teşkil etmektedir. Yüksek matematik bilgiler gerektiren bu merkez yakın bir gelecekte az gelişmiş ülkelerin haberleşme sorunlarına da el atma niyetinde olduğu için, özellikle matematik, linguistik ve sibernetik alanında çalışmış olanlar için ilginç olabilecek lisansüstü öğretim imkânları sunmaktadır.

Prof. Dr. Ungeheuer'in gayretleri ile biraraya gelmiş olan Bonn'daki araştırma grubu çok üst düzeydeki bilimsel yayınları ile dikkati çekmektedir.

1.7 — Mainz'deki Johannes Gutenberg Üniversitesindeki Basın Yayın Enstitüsü (Institut Für Publizistik Mainz) :

Bu üniversitede 1964 yılında bir basın yayın kürsüsü, 1966 da ise bir enstitünün kurulmasına önayak olan kişi Almanya'da kamuoyu ile ilgili ampirik araştırmaları yöneten özel teşebbüs alanındaki Demoskopi Enstitüsü ile büyük bir ün ve itibara kavuşan Prof. Dr. Elisabeth Noelle-Neumann'dır. Gerçekten de İkinci Dünya Savaşı yılları sırasında kamuoyu araştırmalarının öncüsü sayılan Princeton Üniversitesinden George Gallup'un yanında doktorasını yapan E. Noelle-Neumann, aslında bu alanda Avrupa'da ilk çalışmaları başlatmış olan bir seri ünlü sosyal bilimcinin izlerini sürdürmüştür. Zira 1890-1912 yıllarında bir seri sosyal bilim araştırmalarına katılmış bulunan sosyolog Max Weber, sosyal bilimlerde araştırmaları ilerletmek amacı ile 1910 da Alman Sosyoloji Derneğini kurmuş, bu çalışmalara geniş ölçüde sosyolog Ferdinand Tönnies'in de katılmasını sağlamıştı. İlk basın muhtevası

da 1898 de Hitler devrinin tanınmış maliye bakanı Hjalmar Schacht tarafından yapılmıştı. E. Noelle-Neumann, bu erken devirlerde ekip çalışması ve işbirliği eksikliği, metodoloji alanındaki bilgisizlik ve malî imkânların yokluğu sebebiyle istenildiği şekilde gelişememiş olan basın yayın ve kamuoyu alanındaki araştırmalarına bu kez kendi Enstitüsünde hız kazanması için yoğun çabalar sarfetmektedir. Felsefe ya da hukuk ve ekonomi fakültelerine bağlı olarak master ya da doktora yapma imkânı sağlayan Enstitünün 200 kadar öğrencisi olup, bunlardan 40'ı basın yayını temel konu olarak seçmiş bulunuyorlar. Henüz kuruluş halinde bulunan kütüphanede sadece 2.600 cilt kadar kitap bulunmasına karşılık mesleki gazete ve dergilerin koleksiyonu çok zengin olup, ayrıca Batı Almanya'da uygulanmış olan belli başlı kamuoyu yoklamalarından da birer kopya bulunmaktadır.

Enstitünün bilimsel çalışmalarının ağırlık noktaları şu alanlardır : Ampirik sosyal bilim araştırma metotlarının kitle haberleşme alanına uygulanması. Enstitü bu amaçla, kitle haberleşme araçları ile temsili sayılan bir kısım gazetelerin etkililiğini ölçmek için 1.000-2.000 kişiyi kapsayan örneklemeler seçmektedir. Deneklerin tepkileri böylece «panel» metoduna uygun olarak uzun vadede trend tabloları yardımıyla tesbit edilmektedir.

Son zamanlarda yürütülmüş olup, kısmen bitmiş projeler şunlardır :

- 1) Kitle Haberleşme araçları ile kamuoyu arasındaki karşılıklı ilişkilerin içeriği;
- 2) Springer basın grubuna bağlı günlük gazetelerin haber politikası;
- 3) Çeşitli toplumsal grup ve kurumlar hakkında verilen haberlerin çapı;
- 4) Günlük gazetelerde haber ve kanaatler arasındaki uyum (synchronisation)
- 5) Bir öğrenci dergisi konusunda saha araştırması;
- 6) Batı Almanya kamuoyunda Almanya ve Almanların görüntüsü;
- 7) Bölgesel günlük gazetelerin yazı işleri müdürleri ve yardımcıları arasında «iç basın hürriyeti»ne ilişkin soruşturma;

- 8) Fransız günlük gazetelerinde «Le Monde» modeli ve benzer örgütlenme biçimleri;
- 9) Sokakta satılan gazeteler konusunda uluslararası karşılaştırmalı bir araştırma;
- 10) Kamuoyuna hitaben yazılan alenî beyanların anlaşılabilirliği (readability) konusunda araştırma;
- 11) 1969 genel seçimlerinde günlük gazeteler.

Prof. Dr. E. Noelle-Neumann, Enstitüsünde basın yayın bilimleri için zorunlu saydığı şu amprik metodlara, laboruvatuvar ve saha deneyleri, panel metodu, temsili örneklem hesaplaması, muhteva analizine büyük bir önem vermekte ve Anglo-Amerikan bilim dünyasında son otuz yılda özellikle Paul F. Lazarsfeld ve Carl I. Hovland tarafından geliştirilen verileri değerlendirmek suretile «kamuoyu» fenomenini aydınlatmağa çalışmaktadır.

Noelle-Neumann basın yayın bilimlerinin verimli olabilmesi için kesinlikle şu disiplinlerle sıkı bir işbirliği gütmesi gerektiği kanısındadır : Sosyal bilimlerden psikoloji, sosyoloji, siyasal bilim, hukukun bazı alanları ve ekonomi; lenuistik yani dil bilimi, tarih, matematik ve istatistik. (5).

Enstitüde öğrencilerden pratik olarak eşit ölçüye yaklaşık şekilde okuyucu, dinleyici, seyirci ve siyasal kanaat araştırmaları yapmaları istenmektedir.

1.8 — *Bochum'daki Ruhr Üniversitesinde Pedagoji Enstitüsünün Basın Yayın ve Haberleşme Bölümü :*
(*Sektion für Publizistik und Kommunikation des Instituts für Pädagogik Bochum*) :

Çok yeni bir üniversitenin eğitim enstitüsüne bağlı olarak geliştirilen basın yayın bölümü henüz kuruluş halinde sayılır. Toplam öğrenci sayısı 130 civarında bulunan bu bölümde basın yayını temel dal olarak seçen kimse yoktur. Prof. Dr. Kurt Koszyk'in yönetiminde bulunan bu Enstitüde şimdiye kadar yapılan araştırmalar 19. yüzyılda basının sosyal tarihçesi ve kitle haberleşme araçlarının gruplar üzerindeki etkisi gibi münferit konulara oturtulmuştur.

-
- (5) Elisabeth Noëlle-Neumann, Meinung und Meinungsführer. Über den Fortschritt der Publizistikwissenschaft durch Anwendung empirischer Forschungsmethoden, *Publizistik* 1963 Heft 4, S. 316-323.

1.9 — *Hamburg Üniversitesine Bağlı Hans Bredow Radyo ve Televizyon Enstitüsü (Hans Bredow Institut für Rundfunk und Fernsehen an der Universität Hamburg) :*

1950 de Kuzeybatı Alman Radyosu tarafından tüzel kişiliğe sahip bir vakıf olarak kurulan ve ödeneği büyük ölçüde Hamburg şehri tarafından verilen bu Enstitünün başlıca görevi radyo ve televizyon disiplinlerarası yöntemlerle araştırmak ve bulguları kamuoyuna duyurmaktır. Bundan başka Enstitüde araştırmacı görevler yüklenen uzmanlar ayrıca öğretim görevlisi sıfatıyla üniversitede basın yayınına ilişkin dersler okutmaktadırlar. Enstitü, Hamburg Üniversitesi, Kuzeybatı Eyalet Radyosu (NDR), Hamburg şehri ve federal hükümet temsilcilerinden oluşan bir yönetim kurulu tarafından yönetilmektedir. Enstitünün en önemli özelliği, radyo ve televizyona ilişkin enstitü içi ve dışı araştırmaları yayınlıyan kendine özgü bir yayınevine sahip oluşudur.

Enstitünün ana görevi, ilgili bütün disiplinlerin verilerini gözönünde bulundurmak suretile radyo ve televizyon gibi kitle haberleşme araçlarını araştırmak. Bu araştırma sırasında radyo ve televizyon çeşitli metodlarla incelenebilecek birleşik bir konu olarak ele alınmaktadır. Zira radyo ve televizyonun çok yönlülüğü, diğer bilimsel kurumların da ısrarla üzerinde durdukları şekilde, tarih, hukuk, siyaset bilimi, pedagoji, psikoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji, edebiyat ve tiyatro bilimleri arasında en geniş anlamda disiplinlerarası bir işbirliğini gerektirmektedir.

Enstitünün bilimsel çalışmaları özellikle şu ağırlık noktalarını taşımaktadır :

- 1) Yayın merkezlerinin araştırılması. Buna Batı Almanya'da ve dış ülkelerde yayın yapan çeşitli verici istasyonların program analizi girmektedir.
- 2) Basın ve film gibi diğer kitle haberleşme araçlarının etkinliğini gözönünde bulundurmak suretile radyo ve televizyonun etkililiği.
- 3) Radyo ve televizyonda yapılan sözlü yayınlarda kullanılan beyanların analizi
- 4) Dinleyici ve seyirci araştırmaları.

Enstitünün en önemli sürekli yayını «Uluslararası Radyo ve Televizyon El Kitabı»dır Kütüphanesi belibaşlı meslekî yayınlara

dan oluşan 5.000 ciltle, bellibaşlı bütün periyodiklerin koleksiyonunu kapsamaktadır. Hans Bredow Enstitüsü, Prof. Dr. Hans Wenke tarafından yönetilmektedir. Kurumun en büyük sıkıntısı gelirinin cari masrafların ötesinde yeni araştırmalara girişmeğe elverişli olmaması, uzmanlarının ise üniversitede sadece öğretim görevlisi olarak faaliyetde bulunmasıdır. Dolayısıyla bu Enstitü kanalı ile basın yayın alanında master ve doktora çalışması yapılamamaktadır.

A — Federal Almanya'da basın yayın alanında araştırma yapan üniversiteye bağlı kurumlar

Batı Almanya'da basın yayın alanında **öğretim yapmayan**, buna karşılık haberleşme alanında **araştırma** faaliyetlerini yürüten üniversiteye bağlı enstitüler aşağıda belirtilmiştir. Bu enstitülerde basın yayın ve haberleşme alanında ders ve kur pratikler yapmakla beraber bu konuları temel veya yardımcı ders olarak seçip, lisans ya da lisansüstü öğrenim yapma imkânı yoktur.

- 2.1 Heidelberg Üniversitesine bağlı Sosyoloji ve Etnoloji Enstitüsünde Haberleşme Araştırma Bölümü. (Başkan : Prof. Dr. W. Mühlmann).
- 2.2 Köln Üniversitesine bağlı Sosyoloji Enstitüsünün Kitle Haberleşme Bölümü (Başkan : Prof. Dr. A. Silbermann)
- 2.3 Köln Üniversitesine bağlı Tarih Seminerinin Basın Yayın Tarihi Bölümü.

B — Federal Almanya dışında üniversite düzeyinde «Basın Yayın Bilimi» öğretimini Almanca dilinde yapan diğer Avrupa ülkeleri

1.1 — Viyana Üniversitesinde Basın Yayın Enstitüsü :

Viyana Üniversitesi 1942 yılında bir «Gazete Bilimi Enstitüsü» kurmuştur. Bu müessese 1945-69'a kadar bu halile yönetildikten sonra, 1969 da Üniversitede «Basın Yayın» Kürsüsü kurulmuş, onu takiben de enstitü bu kez «Basın Yayın Enstitüsü» adını almıştır.

Felsefe Fakültesine bağlı olarak doktora yapma imkânını sağlayan bu kurumun kütüphanesinde 8.000 cilt meslekî yayın, 1.000 kadar referans kitabı, 5.000 cilt dergi, mikrofilm arşivi, el îlanları ile afiş koleksiyonları bulunmaktadır. Prof. Dr. K. Paupie'nin yö-

netiminde bulunan enstitü şimdiye kadar daha çok Avusturya'nın basın tarihi ile ilgili yayınlar vermiştir.

1.2 — Salzburg Üniversitesindeki «Basın Yayın ve Haberleşme Teorileri Enstitüsü,» (Institut Für Publizistik und Kommunikations Theorie - Salzburg)

Bu üniversite Viyana Üniversitesinden önce, 1967 de, bağımsız bir «Basın Yayın ve Haberleşme Teorileri» Enstitüsü isimli bir enstitü kurma yoluna gitmiştir. Toplam öğrenci sayısı 100 civarında bulunan Enstitüde, 40 kadar öğrenci bu dalı temel konu olarak seçmiş bulunmaktadır. Felsefe Fakültesine bağlı olarak doktora yapılabilmektedir. Enstitü halen Prof. Dr. G. Kieslich tarafından yönetilmektedir.

Son yıllarda ele alınıp sonuçlandırılmış ya da bitmek üzere bulunan araştırma proje ve yayınları şunlardır :

- 1) Avusturya'nın günlük basının iç yapısı,
- 2) Haber arzı ve haber tüketim. Eşik-bekçiler sorunu konusunda bir örnek olay araştırması
- 3) 1969-1970 Nijerya'nın iç savaşı sırasında Biafra'nın propaganda stratejisi. Gelişen endüstrileşmiş ülkeler arasındaki kültürel haberleşmeye ilişkin modellerin tahlili.
- 4) Salzburg'un günlük gazetelerinde yazı işleri müdürlerinin görüntüsü Radyo yöneticileri ile kıyaslamalı olarak,
- 5) Genç seçmenlerde seçime katılma eğilimi ve partilerin görüntüsü,
- 6) Avusturya'da kitle haberleşme araçları, siyasi partiler ve dernekler,
- 7) Basında yeni yetişen kuşaklar, Avusturya Federal Cumhuriyetinde 1.1.1971 tarihine kadar çalışan stajyerlerin sosyal menşei; Gazetecilerin eğitimi alanında mevcut yerli ve yabancı ders programlarının değerlendirilmesi; stajyerlerin staj çalışmaları konusundaki eleştirmeler,
- 8) DELPHİ metoduna dayanarak kitle haberleşme araçlarının geleceği konusunda tahminler,
- 9) Orta okul öğrencileri üzerinde basının etkisi,
- 10) Kitle haberleşme araçlarınının 1972 Olimpiyat oyunlarını hazırlama çabaları,

Görüldüğü üzere Salzburg'daki Basın Yayın Enstitüsü, başkent Viyana'dan hayli farklı, şekilde tarihî araştırmalar yerine çağdaş, aktüel sorunlara eğilmekte ve oldukça önemli sayıda amprik araştırmalara girişmektedir. Esasen Enstitünün amacı pratik gazeteciler yerine çeşitli alanlarda sosyal haberleşmeyi izleyen ve bilimsel olarak araştıran haberleşme uzmanları yetiştirmektir.

İsviçre

1.3 — Zürich Üniversitesinin Gazetecilik Semineri. (*Journalistisches Seminar der Universität Zürich*) :

Yirminci yüzyılın başı, yani 1903'ten beri basın konusunda ders okutulan Zürich Üniversitesi halen seminer olarak faaliyette bulunan merkezin yakın bir gelecekte bir Basın Yayın Enstitüsüne dönüştürülmesi söz konusudur. Halen Felsefe Fakültesine bağlı olarak ancak yardımcı dal olarak doktora yapılabilen bu kuruluşun 5.000 cilt kitap ve 2.500 broşürden oluşan bir kütüphanesinde sürekli olarak 38 gazete ve 36 derginin koleksiyonu yapılmakta, ayrıca 70.000 kupürü aşkın bir arşiv bölümü bulunmaktadır.

Şimdilik seminerin amacı, basın yayın bilimi ile gazetecilik uygulaması arasında yakın bir ilişki kurmaktır.

Seminerin tarihçesine bakıldığında basınla ilgili meslekî kuruluşların bu konunun akademik alanına ithalinde önemli bir rol oynadıkları görülür. Zira 1903 yılındaki Zürich Basın Birliğinin basması sonucunda «Züricher Post» gazetesinin yazı işleri müdürü Oscar Wettstein'e Kamu Bilimleri Fakültesinde «Basının tarihi, hukuku ve tekniği» konusunda doçentlik tezi sunma hakkı sağlanmıştı. İsviçre demokrasisinde basının önemli rolünü gözeten Üniversite daha sonraki devirlerde bu alanda yeni yeni elemanlara bilimsel çalışmaları sürdürme imkânı sağlamıştır. Nitekim, 1928 de aslında hukuk öğretimi görmüş Karl Weber «Gazetenin sosyolojisi» konusunda bir doçentlik tezi sunmuş, daha sonraları psikolog Donald Brinkmann ile birlikte «Kültür ve Basın» konusunda seminerler yönetmiştir. Seminerin malî bakımdan Üniversite bütçesinden çok Basın Birliği tarafından desteklenmiş olması, bu kurumun son zamanlara kadar basın dışı diğer kitle haberleşme araçları ile meşgul olmasını önlemiştir. Yeni bir reorganizasyon yapılmasından sonra seminerin daha geniş bir alana kayarak yön ve isim değiştirmesi ve «Basın Yayın Enstitüsü» haline gelmesi beklenmektedir. Seminer halen Prof. Dr. C. Padrott tarafından yönetilmektedir.

1.4 — *Fribourg Üniversitesinin Gazetecilik Enstitüsü (Institut für Journalistik - Fribourg) :*

1964 yılında gazetecilik alanında seminer olarak kurulmuş olan bu müessese, 1966 dan bu yana yüksek okul statüsünde bir enstitü sayılmaktadır. Doktora yapma imkânı tanımayan Enstitüdeki öğretimden, hukuk, ekonomi veya sosyal bilimler almış olanlar yararlanabilir; başka bir deyimle, lisansüstü bir öğretim olup, şimdilik 4 sömestr kapsamaktadır. Öğrencilerden en az üç ay süre basın, radyo, film veya televizyon alanında çalışmış olmaları talep edilmektedir. Enstitü iki dilde, yani hem Almanca, hem de Fransızca olarak öğretim yapmaktadır. Toplam öğrenci sayısı 70 kadar olup bunlardan 20 si Almanca bölümü, 50 si Fransızca bölümünde bulunmaktadır.

Zürich'teki eş isimli kurumun aksine olarak, bu enstitünün amacı basın, radyo, film ve televizyon gibi tüm kütle haberleşme araçları alanında uzman yetiştirmektir.

Enstitü ders programını iki gruba ayırmış bulunmaktadır :

- a) Sözlü kitle haberleşme araçları,
- b) Göze hitab eden kitle haberleşme araçları,

Yeni bitirilmiş olan araştırma projeleri şunlardır :

- 1) Batı dünyasında katolik basını,
- 2) İsviçre basınında az gelişmiş ülkelerin sorunları.

Doğu Almanya

1.5 — *Leipzig Üniversitesi «Gazetecilik Fakültesi» :*

Batı Almanya, İsviçre ve Avusturya gibi ülkelerde basın yayın dalının üniversite kürsülerinde öğretilmesinin uygun olup olmadığı ve gazetecilerin akademik bir formasyona sahip olmaları gerekip gerekmediği günümüze dek bir tartışma konusu olarak sürüp gitmektedir. Oysa Doğu Almanya'da bu konuda kesin ve kararlı bir tutum takınmıştır. Leipzig üniversitesinde 1954 den bu yana birkaç enstitüyü kapsayan özerk bir fakülte vardır. Resmî görüşe göre gazetecilerin hemen hepsinin üniversite öğrenimi görmeleri gerekmektedir. 1958 de «Alman Basın Birliği» tarafından alınan karar uyarınca, gazeteci» en yüksek ölçüde bilgi ve siyasal bilinci, ya-

raticı girişim kudreti ve şekillendirme gücünü bağdaştırmalıdır.» (6)

Doğu Almanya gazetelerinde gönüllü stajyerlerin istihdamı yasak olup, gazetelere alınacak adayların mutlak surette bir üniversite fakültesi mezunu olmaları zorunludur. Bundan başka belli gazetelerin yazı işlerinde çalışan elemanlar, bu mesleğe yöneldikten sonra da meslek içi eğitimden yararlanma zorundadırlar. Her terfi belli bir meslekî kurs ve sınavın başarı ile sonuçlandırılmasına bağlıdır.

Leipzig'deki Gazetecilik Fakültesi 1951 de Felsefe Fakültesine bağlı olarak kurulan «Basın Yayın ve Gazetecilik Enstitüsünün» geliştirilmesi sonucu ortaya çıkmış ve geniş ölçüde Moskova ve Kiev'deki modellerden esinlenmiştir.

Fakülte halen şu dört enstitüden oluşmaktadır: Basın tarihi, gazetecilikte teori ve uygulama, Edebi yayınlar ve üslûb, radyo gazeteciliği. Ayrıca bir resimli gazetecilik enstitüsü plânlanmaktadır. Fakültenin zengin bir kütüphane ve arşivden başka kendine özgü bir bakımevi, bir fotoğraf laboratuvarı, bir teleks tesisi ve bir radyo stüdyosu vardır. 1958 de profesör, doçent ve asistandan oluşan akademik kadrosu 60 kişiyi kapsıyordu, ayrıca 55 kadar yardımcı personele sahipti.

Fakülté ortalama olarak 322 devamlı mükellef öğrenci ile muhabere yolu ile öğrenime katılan 580-600 kayıtlı öğrenciyi gözetimi altında bulundurmaktadır. Son zamanlarda öğrenim süresi 4,5 yıla çıkarılmış bulunmaktadır. 1956 dan bu yana her öğrenci adaydan önemli iki koşulun yerine getirilmesi talep edilmektedir. 1) Yüksek öğrenime gitmezden önce bir yıl fabrikada çalışmak ya da hizmet etmek ve onu takiben 2) bir gazetenin yazı işleri müdürlüğünde bir yıl stajyer olarak çalışmak.

1951 de kurulan Enstitü başlangıçta daha çok ideolojik yönelişe önem veriyordu. Arada geçen zaman zarfında gazetecilik mesleğine ait maharetlerle uzmanlaşma ağırlık kazanmaktadır. Nitekim Alman dili ve üslûbunda yeterli olmanın yanısıra son zamanlarda öğrencilerden dış politika, edebiyat, spor gibi bir alana hâkim olmaları istenmektedir.

Bu değişiklikten sonra «ılımlı uzmanlaşma» ilkesine uyularak

---

(6) E.M. Herrmann, Wie studiert man in Leipzig Journalistik? *Publizistik*, 6. Jhrg. 1961, Heft 56.

öğrencilere ilk iki yıldan sonra ekonomi, siyaset bilimi ve kültür dallarında özel seminerlere katılma imkânı verildi.

Son yapılan değişikliklerle öğrencilere 3 cü ders yılından sonra bir yandan gazetecilik, radyo ve TV ve film, öte yandan ekonomi, tarım, kültür, iç veya dış politika alanlarında uzmanlık bilgileri kazanmalarına imkân verilmektedir. Ayrıca, 1962 yılından beri, diğer fakültelerde öğrenim gören öğrenciler geniş anlamı ile gazetecilik derslerini yardımcı ders olarak alabilmektedir. Fakülteden mezun olma, «Diplomarbeit» diye adlandırılan tez çalışmalarına bağlıdır. 1950-1960 yıllarında sunulan 514 tezin konularına bakarsak, ağırlık noktalarını daha çok devletin resmî ideolojisini destekleme yönünde bulmadığı görülmektedir. Nitekim bu tezlerden yarısına yakın olanı (245), basının teorik ve pratik temellerini araştıran enstitüde hazırlanmış olup, ağırlık noktası olarak iç ve dış politikayı konu almışlardı. (7)

Federal Almanya'da Basın Yayın Öğretimi Yapan Üniversite Dışı Yüksek Okul ve Akademiler

Bellibaşlı Avrupa ülkelerine benzer şekilde basın yayın alanındaki öğretim esas itibarile üç yoldan tamamlanabilmektedir. Bunlardan birincisi, ilk bölümde geniş şekilde yer ayırmış olduğumuz «Üniversite İçi» akademik yol, ikincisi üniversiteye bağlı olmayan yüksek okullarda sunulan «Meslekî eğitim», yolu, üçüncüsü ise mesleğe katıldıktan sonra uzun ve kısa süreli kurslar aracılığı ile yapılan «Meslekî geliştirme eğitim» yoludur .

Meslekî eğitim

1.1 — Münih'teki Alman Gazetecilik Okulu (Deutsche Journalisten Schule, München) :

Ortalama üç dört bin kişilik bir aday grubu içinden çetin yarışma sınavları sonucunda yılda 30 öğrenci ile eğitim yapan bu meslekî yüksek okul, 1959 da kurulmuş bulunmuş olmasına rağmen, şimdiden büyük bir ün ve itibara kavuşmuş bulunmaktadır. Okulun kuruculuğunu üzerine almış bulunan çeşitli kurumlar gerçekten ilginç bir koalisyonu temsil etmektedir. Bunlar sıra ile şunlardır : Alman Gazeteciler Derneği, Alman Gazeteciler Birliği, Protestan Basın Birliği, Dimitag grubuna bağlı gazete basımevi sahip-

(7) E.M. Herrmann, op. cit., S. 11-16.

leri, Federal Parlamentoda temsil edilen siyasî partiler, İkinci Alman Televizyonu ve Federal Almanya'da faaliyette bulunan radyo kamu Korporasyonları. Okulun bütçesi Bavyera ve Hessen eyaletleri ile Münih Şehir İdaresi ve Federal Basın Yayın Müdürlüğü tarafından karşılanmaktadır.

Okulun amacı 15 aylık kesintisiz bir süre zarfında 30 öğrenciyi gazetecilik alanında yetiştirmek ve bu arada beliren genç kabiliyetlerin ilerlemesine yardım etmektir. Her yıl üç dört bin adayın girmiş olduğu sınav sonucunda 20 (yirmi) kişi seçilmekte, geri kalan 10 öğrenci ise yönetim kurulunun teklifi üzerine yayınevleri ile radyo istasyonlarında stajyer olarak çalışanlar arasından seçilmektedir. Her yıl 1 Eylül'de başlayan öğretim 8 aylık okul öğretimi, 6 aylık pratik yetiştirme ve 1 ay tatilden oluşmaktadır.

Öğretim 4 kademeyi kapsamaktadır :

- 1 — Teorik giriş dersleri
- 2 — Pratikten alınma örnek-olaylar ve uygulama
- 3 — Basın ve radyodan sağlanan materyel yardımı ile örnekler hazırlamak
- 4 — Öğrencilerin bizzat hazırladıkları programları sunma (Basın Bölümü makaleler yazıp, sahife (**mis-en-page**) yapmakta; radyo bölümü yayınlar hazırlamaktadır».

Teorik ders programı, konu ve saat ayırımına göre şu dağılımı göstermektedir.

Konu	Toplam	Derse Bağlı	Ders Saati	Pratik Kurlar
<i>Haber alma</i>	Hergün bir saat bütün büyük gazetelerin okunması zorunludur			
<i>Haber Kaynakları</i>	1. Ajanslar, basın konferansları, halkla ilişkiler		40	
	2. Haber kaynaklarının değerlendirilmesi		40	
	3. Haberlerin seçilişi		80	40
	4. Haberlerin kaleme alınışı		80	60
<i>Gazetenin İçeriği</i>	1. İç politika		20	
	2. Dış politika		20	
	3. Belediye politikası		35	25
	4. Bölgesel politika		25	20
	5. Ekonomik politika		25	20
	6. Kültür politikası		20	15
	7. Spor		5	
	8. Yorum, fıkra, eleştiri		20	15

Gazete ve Dergi

Yayımlama Tekniği

1. Sahife hazırlama	40	35
2. Dergide <i>mis-en-page</i>	20	15
3. Basında resim	35	30

Radyoculuk

1. Çalışma metotları	10	
2. Okul stüdyosunda öğrencilerin hazırladıkları programların yayını	45	45

Televizyon

1. Çalışma metodları	15	
2. İkinci Alman Televizyon Stüdyosunda öğrenci programlarının yayını	50	50

Basın

1. Basın hukuk ve basın hürriyeti	15	
2. Basın İşletmeciliği	10	
3. Yazı kurullarının terkihi, Gazeteci ve Radyo Yöneticileriyle tartışma	15	
4. Arşivcilik	6	
5. Basın ahlâkı	20	
6. Steno ve daktilo	40	40

Özel Konular

1. Bilgi toplama işlemi	6	
2. Okur ve seyirci davranışı	12	
3. Tıbbî sorunlar Sağlık kurumlarının incelenmesi	12	8
4. Hukuk Medenî ve Ceza Hukuku Cezaevleri ve duruşmaları izleme	8	15
5. Tarih İç ve dış politikanın temeli olarak tarih Çağımızın tarihi	15	
6. Geziler Polis, belediye, parlamento, basın ve halkla ilişkiler büroları, siyasi partiler merkezlerini ziyaret	15	70
7. Açık oturumlar Dış muhabirler, gazete yazı işleri müdürleri, yazarlarla karşılaşma	16	
8. Okul yöneticileri ile konuşma. Okul programını geliştirme çalışmaları	16	

Okula karşı gösterilen büyük rağbet sebebiyle giriş sınavları çok yönlü bir şekilde hem teorik, hemde pratik olarak yapılmaktadır. Adayların aktüel haberlerde sık sık geçen ünlü şahsiyetleri yazısız resimlerde doğru teşhis edebilmeleri gibi geniş bir genel kültür bilgisi örneğinin belli tabloların hangi ressam tarafından yapıldığının bilinmesi istenmektedir. Bundan başka adaya ayrı ayrı röportaj konuları verilmekte ve kendilerinden yerinde gözlemden sonra belli çapta birer yazı kaleme almaları istenmektedir. Sözlü mülakat da ise günlük politika sorunlarını yorumlamaları talep edilmektedir. Okuldaki öğrenim tamamen ücretsizdir. Sorumlu yönetici çok taraflı basın tecrübelerine sahip olan F. H. Mösslang'dır. Okulun gördüğü büyük rağbet, mezunlarının hemen çok cazip, yaratıcı çalışma imkânları sağlayan işyerleri bulabilmeleridir.

1.2 — *Münih'teki Televizyon ve Filmcilik Okulu (Hochschule für Fernsehen und Film, München) :*

Elektronik kitle haberleşme araçlarının son yıllarda kaydetmiş oldukları başdöndürücü ilerlemenin şart kıldığı uzmanlaşma zorunluğu karşısında Bavyera Eyalet Hükümeti 1966 da televizyon ve filmcilik alanında ön plânda rol oynayan dramaturg, rejisör, programcı, prodüksiyon yönetici, kurgu yapımcısı, yayın müdürü gibi elemanları yetiştirmek üzere akademik düzeyde bir yüksek okul kurmuştur. Bu yüksek okul gerçekten kendine özgü bir kuruluştur. Amacı «ne sanat ya da bilim alanında salt akademik çalışmalar yaratmak, ne de sanat yeteneği yoğun bulunan filmciler için bir deneme alanı» olmasıdır. Okulun asıl amacı film ve televizyon alanında, sanat ve bilimi, teori ve uygulamayı, genel kültürle meslekî eğitim en ahenkli bir şekilde birleştirmektir. Bu yüksek okul eğitim politikası olarak toplumsal ütopya ve gerçeklerle ilişkili olan kanaat, üslub ve içeriği konusunda en geniş anlamda eleştirici, plüralist bir tutum muhafaza etmek, doğmaya sapmayan bir hürriyet anlayışı içersinde alışlagelen çözümlerden farklı yeni yollar ve yöntemler bulmaktadır. Bu nedenle, yüksek okul en geniş ölçüde öğrenci ve öğretim üyelerinin işbirliği konusuna önem vermektedir. (8).

Münih'teki yüksek okulun, Berlin'de keza 1966 yılından itibaren faaliyete geçen Alman Film ve Televizyon Akademisi'nin aksine, olarak, özel sektör yardımile değil, kamusal kaynaklar tarafın-

(8) Otto B. Roegele, Ein Experiment ohne Vorbild, Verlag, 1967.

dan desteklenmiş olması, gerek öğretim alanında çeşitli devlet kuruluşları arasında gerçekleştirilmesi zorunlu olan koordinasyonu, gerek her çeşit toplumsal tabakadan gelen öğrencinin alınmasını da kolaylaştırmaktadır. Esasen günümüzde dünyanın belli başlı bütün gelişmiş ülkelerinde ulusal hüviyete bürünmüş bu tip yüksek okullar faaliyete geçmiş bulunmaktadır. (9).

Yabancı öğrencilerin de kabul edilebileceği yüksek okula sınavla girilmektedir. İlk sömestr deneme süresi olarak değerlendirilmektedir. Yüksek Okulun bütçesi Bavyera Televizyonu, İkinci Alman Televizyonu ve Bavyera Eyalet Hükümeti ile Münih Şehir İdaresi tarafından karşılanmaktadır. Dr. Clemens Münster'in yönetimi altında bulunan yüksek okul beş bölümden oluşmaktadır.

- 1) Toplumsal haberleşme ve sosyal bilimler
- 2) Teknik
- 3) Film
- 4) Televizyonda enformasyon, belgelendirme ve eğitim
- 5) Televizyonda sanat prodüksiyon.

İlk iki sömestrden sonra öğrenciler

— filmcilik

— televizyonda enformasyon, belgelendirme ve eğitim veya

— televizyonda sanat prodüksiyonu alanında uzmanlık çalışmalarına girişirler.

Gerek film gerekse televizyon konularının akademik öğretim programlarına yeni yeni eklenmesi sebebi ile okulun beş bölümünde okutulan programı buraya aktarmada yarar görülmüştür :

Bölüm I : Haberleşme Bölümü ve Sosyal Bilimler

Bütün Bölümler İçin Zorunlu

Ders :

— Haberleşme Teorileri

— 4 Saat

— Göze Hitab eden haberleşmenin estetiği — 3 Saat

-
- (9) Kamu kuruluşu olarak özel bir film ve televizyon yüksek okuluna sahip ülkeler şunlardır : Belçika, Çekoslovakya, Doğu Almanya (DDR), İngiltere, Finlandiya, Fransa, İtalya, Hollanda, Avusturya, Polonya, İsveç, İspanya, Sovyetler Birliği, Macaristan, Birleşik Amerika. Birleşik Amerika'da 134 üniversite ve enstitüde televizyon ve filmcilik alanında yüksek okul öğrenimi ve lisans üstü çalışmalar yapmak mümkündür.

Seçimlik Dersleri :	— Sosyoloji-Siyaset Bilimi-Psikoloji
(Bu derslerden bir tanesi seçilecektir)	
Sosyoloji	— Toplumsal Sistemler ve Yapıları — 1 Saat
	— Toplumsal tabakalaşma ve Sınıfları — 2 Saat
	— Kitle Haberleşme araçları açısından toplumsal sistemlerin siyasal ve ekonomik görünüşleri — 2 Saat
Psikoloji	— Davranışçı ekollerin kişilik modelleri — 2 Saat
	— Algılama Psikolojisi — 2 Saat
	— Bilgi edinme teorileri — 2 Saat

Bölüm II

Teknik

- 2.1 Televizyon ve filmde resimli yayın tekniğine giriş
- 2.2 Filmcilik tekniğinin temelleri — 2 Saat
  - a) Kamera tekniği
  - b) Siyah beyaz film materyeli
- 2.3 Optik ve ışık tekniğinin temelleri
- 2.4 Televizyonda çekim tekniği
- 2.5 Televizyon ve filmde ses alma tekniği
- 2.6 Fotoğrafçılık
- 2.7 Televizyon ve filmde renkli resim tekniği
- 2.8 Görme ve işitmenin fizyolojisinin temelleri
- 2.9 Yeni gör ve işit teknikleri (Cassette, Videotape)

Bölüm III

Film

- 3.1 Film tarihi
- 3.2 Sinema hukukuna giriş

- 3.3 Film çekim uygulamasına giriş
- 3.4 Gözleme dayanan dramaturgi semineri
- 3.5 Film analiz semineri
- 3.6 Film teorisi ve film estetiği
- 3.7 Film yapımına giriş
- 3.8 Ses alma uygulamasına giriş
- 3.9 Film kesimine giriş
- 3.10 10-15 dakikalık kısa metajlı filmlerin çekimi
- 3.11 Grup çekimlerin eleştirisi
- 3.12 Öğretici filmler semineri
- 3.13 Resimli film tekniği
- 3.14 Ticari olmıyan (underground) filmler konusunda kologyum

Bölüm IV : Televizyonda Enformasyon, Belgelendirme ve Eğitim (Bütün Bölümler İçin Zorunlu Dersler)

- 4.1 Resim ve ses dramaturgisinin ana sorunları
- 4.2 Televizyon yayınlarında objektiflik sorunu
- 4.3 Göze ve kulağa hitabeden bildiriler
- 4.4 Televizyon yayınlarına ilişkin hukukî sorunlar

Uygulamalı Seminerler :

- 4.5 Televizyonda magazin ve yorum
- 4.6 Televizyonda açık oturumlar
- 4.7 Radyo ve televizyonda enformasyon arzı ve kanaat oluşumu
- 4.8 Televizyonda belgelendirme (documentation)
- 4.9 Televizyon ve filmde eleştiri, eleştirinin toplumsal görevi

Pratik Kurlar :

- 4.10 Film çekim tekniği
- 4.11 Mülakat teknikler (Stüdyoda, sokakta mülakat)
- 4.12 Televizyonda yayın plânlaması, finansman ve senaryo
- 4.13 Resim estetiği ve resim dramaturgisi (grafik, fotoğraf, kolaj (film))

Çalışma Grubu :

4.14 Antropolojik ve eleştirici bir görüş açısından Federal Almanya'da televizyon

4.15 Televizyonda bölgesel röportaj

Bu program dışında öğrenciler proje gruplarına ayrılıp tez çalışması olarak çocuk, gençlik ve yetişkinlere mahsus film, radyo ve televizyon yayın çalışmalarına katılmak zorundadırlar.

Görüldüğü üzere Münih'teki «Film ve Televizyon Yüksek Okulu» gerçekten en geniş anlamda salt akademik çerçevede araştırılıp öğretilen sosyal ve siyasal bilimlerle güzel sanatların bütün ilgili dallarını uygulamalı şekilde öğrenme ve yaratıcı yönde eser verme tarzında kullanmaktadır. Yüksek okulun hem İkinci Alman Televizyon Stüdyolarından, hem de Bavaria Film Şirketinin Stüdyo ve donatımından yararlanabilme imkânı teknik sorunları çözümeğe yeterlidir.

C — Federal Almanya'da Meslekî Geliştirme Öğrenim Kurumları

Basın yayın mesleğine girmezden önce meslekî bir öğrenim sağlayan üniversite içi ve dışı kurumlardan başka, Federal Almanya'da bir seri kuruluş gazete ve dergi idarehaneleri ile ajans, radyo ve TV. istasyonlarda çalışan genç ve yetenekli elemanlara belli sürelerle, ihtiyarî olarak katılabilecekleri geliştirme kursları sunmaktadırlar. Bu çeşit kurslar Federal Almanya'da genellikle basın alanındaki meslekî kuruluşlar adına bu amaçla kurulmuş özel öğrenim merkezleri tarafından yönetilmektedir. Bu merkezlerin en önemlileri şunlardır :

2.1 — Alman Basın Yayın Enstitüsü- Düsseldorf :

Bu enstitü yılda dört defa 35 gönüllü gazeteciye tahsis edilen birer aylık meslekî bilgiler kursu düzenlemektedir.

2.2 — Bavyera Gazetecilik Enstitüsü-Augsburg :

Yılda dört defa çeşitli Bavyera yayınevlerinde çalışanlara birer haftalık kurs düzenlemektedir.

2.3 — *Güneybatı Alman Gazete Sahipleri Semineri, Baden-Baden :*

Bu kurum yılda iki defa 30 stajyer ve genç gazetecilere mahsus 15 günlük kurslar düzenlemektedir.

2.4 — *Bad Boll'daki Protestan Akademinin Gazetecilik Bölümü :*

Bu kurum, ileride, kiliselerin yaptıkları yayın faaliyetlerinde görev almak isteyen 30 aday gazeteci için yılda bir defa üç haftalık bir kurs düzenlemektedir.

2.5 — *Alman Gazeteciler Birliği-Stuttgart :*

Bu meslekî kuruluş da, yılda iki defa, 30 iştirakçinin katılabileceği birer haftalık meslekî bilgiler kursu düzenlemektedir.

2.6 — *Basın Yayın Akademisi-Hamburg :*

Daha çok kuzey Almanya basın mensuplarının meslekî bilgilerini geliştirmek için yeni kurulmuş bulunan bu eğitim merkezi iki çeşit program sunmaktadır :

a) Hamburg'da çalışan stajyer ve genç gazeteciler için haftada iki defa iki sömestr boyunca **temel** kurslar.

b) Bremen, Nieder-Sachsen ve Schleswig-Holstein gibi çevre eyaletlerden gelen gazetecilere iki sömestrlik programı, yoğun eğitim metodu ile, 4 haftaya sığdıran **özlü** kurslar.

2.7 — *Uluslararası Gazetecilik Enstitüsü-Batı Berlin :*

Alman kamuoyunun hararetli tartışmalara sebep olan «Die Welt», «Welt am Sonntag», vs. gibi çeşitli gazete, dergi ve yayınevleri kapsayan ünlü Springer basın tröstünün tek sahibi Axel Springer tarafından yönetilen bu enstitünün amacı, az gelişmiş ülkelerden gelen gazeteci ve yazı işleri müdürlerine İngilizce ve Fransızca dillerinde yılda dörder aylık iki kurs yardımıyla ek meslekî bilgiler sağlamaktır. «Davuldan transistöre kadar» biçimindeki sloganlarla ele alınan bu özel eğitimle özellikle Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkelerinden gelen basın üyelerine basın mesleğinin temel bilgileri özet şeklinde verilmeğe çalışılmaktadır.

D — Federal Almanya'da Basın Yayın Alanında Yalnız Araştırma Yapan Kuruluşlar

3.1 — Alman Basın Yayın ve Gazetecilik Bilimleri Derneği Bonn :

1963'te, Münih'te, daha çok basın yayın sorunları ile meşgul olan bilim adamlarını biraraya getirmek için kurulmuş olan ve halen 106 üyesi bulunan bu dernek son yıllarda özellikle Prof. Dr. Elisabeth Noelle-Neumann'ın başkanlığı sırasında çeşitli üniversite ve araştırma merkezlerinin projeleri arasındaki koordinasyonu gerçekleştirmeğe çalışmış, elektronik çağın gerektirdiği konular hakkında yeni araştırma projelerini finanse etmiştir .

3.2 — Alman Film ve Televizyon Araştırma Derneği, München :

Köln üniversitesinin Kitle Haberleşme Enstitüsü müdürü Prof. A. Silbermann'ın başkanlık ettiği bu derneğin 500 ü aşkın üyesi olup, 1970 den bu yana milletlerarası çapta yürütülen gençlik ve eğitim televizyon programları konusunda Batı Almanya'daki bilim adamları arasında gereken koordinasyonu sağlamaktadır. Milletlerarası gençlik ödül çalışmalarını düzenlemekte, «Film ve Televizyon Araştırmaları» başlığı altında bugüne dek 13 cildi bulan yayınlar çıkartmakta, ayrıca film bilimi alanında çalışan İsviçre, Avusturya ve Paris'teki kuruluşlarla çok yakın bir ilişki kurmuş bulunmaktadır.

3.3 — Alman Basın Yayın İnceleme Derneği, Stuttgart :

1958 de Unesco'nun teşviki ile kurulan bu Dernek özellikle basın, radyo, televizyon, film ve plâkların karşılıklı etkilerini araştırmaktadır.

3.4 — Basın Özgürlüğü ve Basın Hukuku İnceleme Çevresi, Stuttgart :

1956 da hukukçu Dr. M. Löffler'in girişimi ile kurulan bu Dernek en çok basın özgürlüğünü engelleyen kanun ve idarî tedbirler konusunda araştırma yapmaktadır.

E — Federal Almanya'da Uygulanan Basın Yayın Öğretimi Politikasına İlişkin Tartışmalar

Genel olarak basın yayın organları ve özellikle gazeteciliğin gün geçtikçe artan toplumsal ve siyasal önemini gözönünde bulun-

duran Alman Basın Konseyi, Salzburg ve Bonn üniversite öğretim üyesi bulunan Prof. Dr. G. Kieslich ile Münih üniversitesi öğretim üyelerinden Dr. W. R. Langenbucher'e hazırlattıkları ayrıntılı bir memorandumda (10) şu ana sorunları ortaya koymuş bulunuyorlar:

- 1 — Gazetecilik yetenekleri ölçüsünde herkese açık bir meslektir. Bu açıklık ileride de muhafaza edilmelidir. Şukadar ki bu mesleğe hazırlayan eğitim ve gelişme imkânları **çok taraflı** olup, öğrencilere en geniş ölçüde **meslek içi hareketlilik** sağlayacak verimden olmalıdır.
- 2 — Bugüne kadar basın yayın alanında yapılan eğitim daha çok münferit gazeteci, bilim adamı ve yayınevlerinin girişimleri ile meslekî kuruluşların çabaları yardımıyla **devlet alanının dışında** sağlanmıştır.
- 3 — Oysa günümüzde basın yayın alanında çalışanlardan özellikle genel kültür, uzmanlık, kitle haberleşme araçları, haberleşme teorisi ve meslekî ahlak konularında çok ayrıntılı bilgiler istenmektedir.
- 4 — Dolayısıyla bu alandaki **reform çalışmaları** :
  - Basın yayın eğitim modelinde, bilimsel teorik öğretimle pratiğe yönelen çalışmalar en ahenkli bir şekilde birleştirilmelidir.
  - Basın yayın alanında çalışanlar en geniş anlamda bu meslek alanı için **hazırlanmalı**; gazete, dergi, radyo veya TV. istasyondaki staj çalışmaları bilgilerini **tamamlanmalı**; meslekte bulunanlar özellik iç ve dış politika ekonomi ve kültür konularında meslekî bilgilerini **geliştirebilmelidirler**.

Adı geçen memorandum yukardaki gerekçelere dayanarak Batı Almanya'da Münih Gazetecilik Okulu, Birleşik Amerika'daki gazetecilik fakülteleri, Danimarka'nın Aarhus Üniversitesinde Gazetecilik Yüksek Okulu, Hollanda'nın Utrecht Üniversitesindeki Ga-

---

(10) G. Kieslich, Salzburg/Bonn, Wolfgang R. Langenbucher, München, *Memorandum zur Journalistenausbildung für die gemischte Kommission für Fragen der journalistischen Aus- u. Fortbildung*, 1970.

zetecilik Fakültesi'nden esinlenerek, iki veya üç yıllık bir uzmanlaşma programında, şu derslerin bulunmasını zorunlu görmektedir :

Genel Kültür Dersleri

Tarih
Anayasa hukuku
Siyasal sistemler
Hükümet sistemi ve idare
Ekonomi ve malî politika
Sosyoloji
Çağdaş toplumun yapısı
Şehircilik ve Belediye hizmetleri
Kültür politikası
Eğitimin temel sorunları
Fen bilimleri ve teknik
Aktüel sorunlar
Çağdaş edebiyat

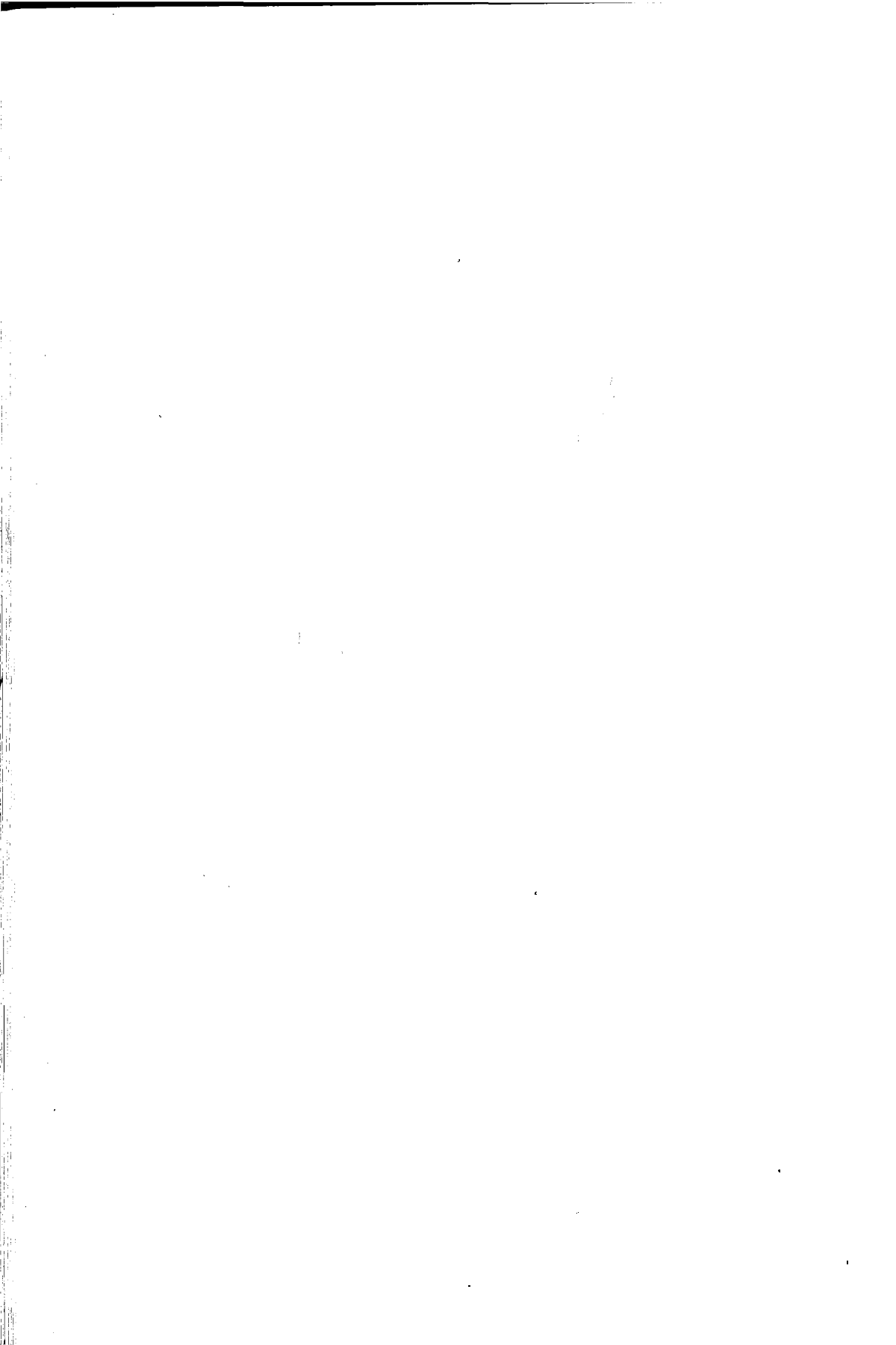
Teorik Dersler

Basın ve radyo tarihi
Haberleşme teorisi
Kitle haberleşme araçları
Kamu oyu
Basının yapısı
Radyonun yapısı
Okuyucu tahlili
Dinleyici ve seyirci yoklamaları
Basın Hukuk ve Fikrî Haklar
Basın ahlâkı

Uygulamalı Dersler

Gazetecilik türleri
Kitle Haberleşme araçlarında söz ve resim
Kitle Haberleşme araçlarında renk
Kaynak bilgileri
Basın ve Radyoda bölümler
Sözlü ve resimli haber sunma
Röportaj
Haberlerin değerlendirilmesi
Gazetecilikte çalışma tekniği

Sözü geçen memorandum Batı Almanya'nın basın yayın alanındaki eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacı ile yılda en az 300 öğrenciye temel eğitim olanaklarının sağlanmasını, ayrıca 60I meslek mensubunun gelişmelerini sağlamak amacıyla geliştirici öğretimin uygulanmasını talep etmektedir. Batı Almanya'nın 6 üniversite şehrinde kurulması düşünülen her basın yayın yüksek okulu için 8 tam günlük doçent ve profesör, 10 öğretim görevlisi, basın yayın alanında faaliyette bulunan 50 uzman ve 10 misafir doçent ve uzman, yani toplam 78 kişilik bir personel kadrosu öngörülmektedir.

B Ö L Ü M II

FRANSA'DA BASIN YAYIN BİLİMİ ÖĞRETİMİ

A — Üniversite düzeyindeki kuruluşlar

1.1 — Paris II - Hukuk, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Üniversitesinde Enformasyon Bilimleri Ünitesi (U.E.R.) :

Fransız üniversiteleri bilindiği üzere Mayıs 1968 de patlak veren yoğun toplumsal direniş karakterleri sebebiyle çok köklü bir reform hareketine konu olmuşlardı. O devirde Millî Eğitim Bakanlığı görevini taşıyan Edgar Faure, hazırlamış olduğu kanun tasarısının gerekçesinde imparatorluk üniversitesinin (Üniversite de France) merkezîyetçi bir örgüte sahip olduğunu, öğretim usulünün de takrîre dayandığını belirterek aynen şunları söylemiştir :

«17 Mart 1808 den bu yana 160 yıl geçmiş, bu süre içinde gerek Fransa, gerek bütün dünya, birkaç yüzyıl boyunca çok önemli değışikliklere uğramış, fakat yüksek öğretimde Napolyon'un koyduğu esaslar sürüp gitmiştir; öyle ki, bir zamanlar birkaç bir öğrenci için düşünölmüş olan sistem, bugün 600.000 yüksek öğrenim öğrencisine uygulanmaktadır.

Bu sebeble millî eğitimin alışkanlıklarında, örgütlerinde, yapılarında ve doktrinlerinde «yırtıcı bir gözden geçirme» (une révision déchirante) gereklidir. (11).

Günümüze dek Faure kanunu olarak anılan Üniversite Reform Kanununun geçirildiğı 1968 den bu yana üç yıl geçmiş olmasına rağmen yeni Kanunun öngörmüş olduğu yeniden örgütlenme çalışmalarını hâlâ devam ettirmektedir. Bu yeniliklerin başında fakülte-

---

(11) Edgar Faure, *L'Education Nationale et Participation*, Plon, Paris 1968.

lerin kendi içlerinde kapalı birer imparatorluk halinde kalmamaları, aksine disiplinler arası işbirliğini gerçekleştirmeleri zorunluluğu gelmektedir. Dolayısıyla klâsik anlamdaki fakülteler lağvedilmiş olup, bunların yerine «Unité d'Etude et de Recherche = U.E.R.» (Öğrenim ve Araştırma Bilimleri) geçirilmiş bulunmaktadır. Bu parçalanma ile birlikte eski Paris Üniversitesi halen çeşitli üniversite sitelerini de kapsayan 13 üniversiteye dönüşmüş bulunmaktadır. Her üniversitenin öğretim üyeleri ile öğrencilerden oluşan üniversite konseyi hangi disiplin ve uzmanlık dallarına yer vereceğini tayin etmektedir. (12).

İşte bu tür ön hazırlıkların bir ürünü olarak hukuk, ekonomi ve sosyal bilimleri kapsayan «Paris II» Üniversitesinin Konseyi 30 Nisan 1971 genel kurul oturumunda 49 olumlu ve 11 çekimser oyla eski Fransız Basın Enstitüsünün (**Institut Français de Presse = I.F.P**) görevlerini fazlasıyla genişleten bir karara ulaştı. Buna göre eskisinden farklı olarak basın yayın konusu üniversite içi bir disiplin haline dönüştürülmekte ve Paris II Üniversitesinde bağımsız bir U.E.R. çerçevesinde «Enformasyon bilimleri» **lisans** öğretimine başlanmaktadır.

Paris II Üniversite Konseyine sunulan gerekçede haklı olarak belirtildiğine göre, Anglo-Sakson, Germen ve Sosyalist ülkeler üniversiteleri her çeşit üniversite düzeyinde enformasyon bilimlerine ilişkin bütünleşmiş bir öğretimi yaptıkları halde, bu türden bir öğretim Fransa'da günümüze dek geçiktirilmiştir. Ancak Paris dışı iki üniversitede - Strasbourg ve Bordeaux'da - münhasıran gazeteciliğe ilişkin lisans diploması almak imkânı mevcuttur. Buna karşılık basın yayın alanında araştırmalar Fransa'da başta eski Fransız Basın Enstitüsü olmak üzere çeşitli merkezlerde yürütülüyordu. Bu yeni karardan sonra Fransız üniversite sistemi de Amerikan üniversitelerinin «Kitle haberleşme = mass communication», Alman üniversitelerinin «Basın yayın bilimleri ve gazetecilik bilimi», S.S.C.B.'de ve Güney Amerika'daki «Gazetecilik bilimleri», Belçika üniversitelerindeki «Kollektif yayın teknikleri» öğretimine paralel ve denk yeni bir disipline çoktan hak ettiği yeri tanımış olmaktadır.

Ancak son yıllarda biriken tecrübeler göstermiştir ki başdöndürücü bir hızla gelişen haberleşme alanında olup biten teknolo-

---

(12) Mukbil Özyürük, *1968 Fransız Üniversite Reformu*, Ankara üniversite Basımevi, 1969; sh. 30.

jik ve toplumsal değişme fenomenlerinin bilimsel yollarla araştırılması disiplinlerarası koordinasyon zorunluğunu ortadan kaldırmamakla beraber, önemli ölçüde sırf bu alanda lisans ve doktora öğrenimi yapmış elemanlara da ihtiyaç göstermektedir. Paris II Üniversitesinin getirmiş olduğu yenilik işte bu düşüncelerden kaynak almaktadır. Konseye sunulan projede haklı olarak belirtildiği üzere, Paris üniversitesindeki bu boşluğun giderilmesi beraberinde sayısız üstünlük getirecektir. Zira dünyanın en önemli başkentlerinden birisi olan bu şehirde bu tür öğretim için gerekli olan büyük enformasyon merkezleri, bellibaşlı meslekî kuruluşlar ve en önemli dokümantasyon merkezleri bulunmaktadır.

Paris II Üniversitesinin konseyi projeyi benimserken bir yandan haberleşme alanında bu vakte kadar sadece özel teşebbüs tarafından girişilen araştırma gayretlerinin akademik düzeyini yükseltmeğe çalışmıştır. Öte yandan öğrencileri şimdiye kadar üniversite ölçüsünde yetiştirme imkânı olmayan bir formasyona kavuşturmağa çalışacaktır. Nitekim proje metninde «enformasyon bilimleri» lisans öğreniminin, sadece basın mesleğinin temel ve tekniğin öğretildiği gazetecilik lisansından çok farklı olacağı belirtilmektedir. (13) Bu yeni disiplin, mezunlarını şu alanlar için hazırlamak istemektedir :

- Yazılı gazetecilik,
- Radyo ve televizyon gazeteciliği,
- Gör-ışit (**audio-visuel**) araçlarla basın işletmelerinin yönetimi,
- Enformasyon kurumlarını araştırma ve belgelendirme (**documentation**) birimleri için uzmanlar
- Tanıtma ve reklâm birimleri için elemanlar; bu alanda faaliyet gösteren kurumları araştırma ve bütçe birimleri için eleman,
- Kamu ve özel teşebbüse bağlı basın ve enformasyon birimleri için uzmanlar
- Halkla ilişkiler örgütleri için uzman,
- Kamu oyu yoklama ve araştırma kurumları için eleman.

---

(13) Université de Droit, d'Economie et de Sciences Sociales de Paris, U.E.R. No. 94 *Projet de Licence en Sciences de l'Information*, 30/4/1971.

Yeni disiplini tanıtan projenin gerekçesine göre, yukarıda belirtilen ve henüz «açık» sayılan meslek alanlarına girmek isteyenler klasik disiplinler yerine bu yeni disipline göre yetiştikleri takdirde çok daha verimli olabileceklerdir.

Enformasyon bilimleri öğretimi şu genel nitelikleri taşıyacaktır :

- Enformasyonun görevlerini, süreçlerini, araçlarını ve etkilerini çeşitli görünüşleri açısından göstermek,
- Değişen toplum yapısı karşısında halkla ilişkiler ve reklamcılık dahil haberleşme teknikleri basın ile diğer kitle haberleşme araçlarının evriminden doğan sorunlarını incelemek,
- Disiplinlerarası bir içerik taşımak ve meslek çevreleri ile teması sürdürmek
- Araştırma yöntem ve metodlarını geliştirmek.

Enformasyon bilimlerinin öğretim programı

Paris II Üniversitesinde kabul edilmiş olan bu yeni disiplin şu temel ilkeye dayanmaktadır : Uzmanlık dalları öğrenciye ancak belli bir üniversite formasyonu verildikten sonra sunulacaktır. Buna göre öğrenciler üniversitenin şu dört temel disiplinden birinde temel formasyonlarını tamamlamak zorundadırlar :

Tarih,
Hukuk
Ekonomi, ya da
Sosyoloji,

Buna ek olarak öğrenciler çeşitli lisans yıllarında enformasyon bilimleri ile ilgili olarak aşağıdaki dersleri almak zorundadırlar.

Birinci lisans yılında :	Çağdaş dünyamızda büyük enformasyon sistemleri	— 2 Sömestir
İkinci lisans yılında :	Fransa'nın enformasyon tarihi	— 1 Sömestir
	Enformasyon hukuku ve deontolojisi	— 1 »

Enformasyonun genel ekonomisi	— 1	»
Enformasyon Sosyolojisi	— 1	»
Enformasyon Teknolojisi	— 1	»

Öğrenciler yukarıda sıralanmış bulunan derslere bağlı olan pratik kurdan en az ikisine katılıp, amprik çalışmalara da katılma zorundadır.

Üçüncü Lisans yılında :	Kamu hürriyetleri	— 1	Sömestr
	Ticaret hukuku	— 2	»
	Sosyal güvenlik ve İş Hukuku	— 2	»

Dördüncü Lisans yılında :

Enformasyonun tipolojisi
Yazılı, sözlü ve resimli gazeteciliğin teknikleri
Reklâmıcılığın görev ve teknikleri
Kamu oyu
Muhteva analizi ve semioloji
Çağdaş dünyanın büyük sorunları

Seçimlik Dersleri :

Öğrenci (bu derslerden dört tanesini seçmek zorundadır)

- Dış ülkede enformasyon tarihi
- Kıyaslamalı enformasyon hukuku
- Dış ülkelerde enformasyon tipolojisi
- Enformasyon işletmelerinin yönetimi
- Enformasyonun psiko-sosyolojisi
- Uygulamalı muhteva analizi ve semioloji
- Enformasyon alanında haber toplama

Öğrenciler son yılda ayrıca öğretim üyelerinin gözetimi altında iki akademik çalışma yürütmekle mükelleftirler. Bunlardan birincisi zorunlu olarak gazetecilik tekniği ile ilgili olacaktır. İkincisi öğrencinin izlemek zorunda bulunduğu dört temel disiplin, yani

tarih,

hukuk,

ekonomi, yada

sosyoloji
alanından seçilecektir.

Her iki çalışma seminer tezi olarak değerlendirilecek ve belli ölçüde araştırmaları kapsayacaktır. En azından 50 sayfeyi kapsaması gereken bu tezler bitirme sınavının temel unsurundan birini teşkil edecektir.

Paris II Üniversitesinde yeni kabul edilen enformasyon bilimleri bölümünde doktora yapmak isteyenler, bölümün temel disiplini sayılan

tarih,
hukuk,
ekonomi ve
sosyoloji

dallarından birini seçip, konularını bu çerçeve içinde belirli bir uzmanlaşma yönüne doğru götürebileceklerdir. Basın Yayın alanındaki meslek literatürü daha çok İngilizce ve Almanca dillerinde olduğu için, öğrencilerden bu dillere olan vukufu da istenmektedir.

1.2 — Strasbourg Üniversitesi Uluslararası Yüksek Gazetecilik Merkezi (Centre International d'enseignement Supérieur du Journalisme Strasbourg) :

Strasbourg'daki Gazetecilik Merkezi biri ulusal, diğeri uluslararası olmak üzere ikili bir hüviyete sahiptir. Merkezin doğuşunda en önemli rol oynayan koruyucu kurum UNESCO olmuştur. 1956 da Paris'te toplanan basın uzmanlarının ortak kararı olarak meydana gelen bu kurumun amacı, dünyanın çeşitli yerlerinden gelen gazetecilerin öğrenim ve eğitimlerini yükseltecek uluslararası bölgesel bir merkez olmaktır. Bununla beraber, adı geçen merkez örgütsel açıdan Strasbourg Üniversitesinin içinde özerk bir üniversite enstitüsü olarak kurulmuştur. Bu ikili sıfatı sayesinde bir yandan çeşitli aralıklarla uluslararası uzman ve bilim adamlarının katıldıkları kollokyumlara sahne olmakta, öte yandan Strasbourg Üniversitesine giren öğrencilere basın yayın alanında lisans ve lisans üstü (doktora) öğrenim imkânları sunmaktadır.

Kuruluşundan bu yana Merkezi başarı ile yürüten Prof. Y. Leauté «gazetecilik» terimini en geniş anlamda yorumlamakta, do-

layısıyla sadece dar anlamda yazılı basınla değil, aynı zamanda radyo, film ve TV. yolu ile yayınlanan basının sorunları üzerine eğilmektedir. Merkez yarı yarıya üniversite öğretim üyeleri ve basın dünyasının temsilcileri tarafından yönetilmektedir. UNESCO günümüze dek Merkezi malî bakımdan belli ölçüde desteklemektedir.

1.3 — Lille Üniversitesi Gazetecilik Yüksek Okulu :

1924 yılında kurulan bu yüksek okul Lille Üniversitesinin katolik kilisesi tarafından desteklenen basma üniversitesi düzeyinde eleman yetiştirmek amacını gütmektedir. Yüksek okulda bir yandan felsefe, sosyoloji, anayasa hukuku, tarih, siyasal ekonomi gibi genel kültür dersleri, öte yandan meslek dersleri verilmektedir. Üç yıllık bir öğretim esasını benimseyen bu Yüksek Okul birinci ve ikinci yıllarda, öğrenciden bir gazete yazı işleri müdürlüğünde pratik çalışmaları; son sınıfta ise, kişisel basın çalışmaları yapmasını talep etmektedir. Yüksek okulun amacı gazetecilik mesleğini akademik ve uygulamalı yönleri ile öğretmektir.

1.4 — Paris Üniversitesinin Filmoloji Enstitüsü :

1947 de Sorbonne'daki Edebiyat Fakültesine bağlı olarak kurulan bu Enstitü kuruluşundan bu yana eğitimden çok araştırma ile meşgul olmuştur.

Bellibaşlı ilgi alanları şunlardır : Film yolu ile aktarılan resimlerin seyirci üzerindeki etkilerini tesbit etmeğe yarayan deneysel psikoloji araştırmaları; sinematografiğin evrimini göstermeğe yarayan tarihi araştırma ve **documentation** çalışmaları; film sosyolojisi ve estetiğin modern yaşantı içinde bulunan insanın davranışını etkileme açısından sinemanın önemi; mukayeseli film araştırmaları; bireysel ve toplumsal hayatta sinemanın görevlerini tesbite çalışan normatif araştırmalar.

Fransa'da Üniversite-dışı Meslekî Gelişme Öğretimi

2.1 — Paris Gazetecileri Öğrenim Merkezi (Centre De Formation Des Journalistes de Paris) :

1946 da gazeteci ve yayınevleri sahiplerinin oluşturdukları meslekî teşekküller tarafından kurulan bu merkez, iki yıllık bir öğrenim sonunda öğrencilere bir gazetecilik liyakat sertifikası vermektedir.

2.2 — *Gazetecilik Gelişme Merkezi, Paris (Centre De Perfectionnement des Journalistes - C.P.J.)* :

Günümüz dünyasında sürekli eğitimin temel bir ihtiyaç olduğu görüşünden hareket eden Fransız basın meslek teşekkülleri, gerek gazetecilik meslek alanlarından mezun olanların çağdaş gelişmelere ayak uydurabilmeleri, gerek yüksek okul düzeyinde özel bir meslekî öğrenim yapmamış gazetecilerin gelişmelerini teşvik etmek için 1969 yılında Paris dışındaki basın mensuplarına da yer veren bir «Gazetecilik Gelişme Merkezi» kurmuşlardır. Merkez henüz üç yıllık bir geçmişe sahip olmakla artan ölçüde daha büyük sayıda basın mensuplarına hitab etmiş, onların meslekî gelişmelerini sağlamak amacı ile çeşitli meslekî kurslar sunmuştur. (14). 1968 yılında 255 gazeteci ile çalışmalarına başlayan Merkez 1971 de bu sayıyı 1200 e çıkarmıştır. Merkezin faaliyetleri dört farklı alana doğru yönelmektedir :

1 — **Günlük ve haftalık basın organlarında çalışan gazeteciler için akşam kurları :**

Bir yıl süre ile verilen bu kurlar daha çok gazete yayınlama teknikleri, gazete baskısı vs. gibi teknik konuları kapsamaktadır.

2 — **Taşra basınında stajyer gazeteciler için gelişme kursları:**

Özel bir öğrenim görmemiş her gazeteci meslekî hayatının ilk üç yılı süresince stajyer sayılmaktadır. Özellikle taşrada çalışan stajyerler bu süre içinde yeter ölçüde tekâmül edemedikleri için gazetecilik gelişme merkezi bu kategoriye giren genç gazetecilere üç yıl süren bir program hazırlamıştır. Bu program gereğince stajyerler her ay üç gün arka arkaya kur, konferans ve pratik çalışmalara katılmaktadırlar. Üçüncü yılın sonunda stajyerlerden bir tez sunmaları istenmektedir.

3 — **Kısa ve Uzun süreli «bilgi tazeleme» serileri**

Genellikle üç, dört gün süren bu oturumlar «grafik tekniklerin evrimi», «Dördüncü Kalkınma Plânı», «Belediye reformu», «Basın işletmeciliğinin sorunları» «Şehircilik ve bölgesel plânla-

---

(14) Louis Guery, L'expérience du Centre de Perfectionnement des journalistes et des cadres de la presse, 26-29 Nisan 1971, Strassbourg'da Uluslararası Yüksek Gazetecilik merkezinin düzenlediği «Modern dünya'da enformasyon pedagojisi» başlıklı tebliğ.

ma», «Foto gazeteciliğinin evrimi» gibi çeşitli ve değişik aktüel konuları kapsamaktadır.

4 — Yabancı Dil Kursları

Gör işit yöntemleri ile 18 kabinlik bir dal laboruvatuvarında yürütülen bu kurlar üç kademeli olarak ingilizce, ispanyolca ve almanca olarak verilmektedir.

2.3 — Fransız Radyo ve Televizyon (ORTF) Bağlı Radyofonik Araştırma Merkezi :

Üç ayda bir «Radyo-Televizyon Araştırmaları» yayını çıkaran bu merkez zaman zaman radyo televizyon konularına ilişkin özel oturumlar düzenlemektedir. Merkezde düzenlenen radyofonik ve televizyon yayınlarına ilişkin tekniklerin meslekî gelişme kursları sadece ORTF yani Fransız Radyo ve Televizyon Kurumu mensuplarına münhasırdır.

Fransa Dışında Basın Yayın Bilimi Öğretimini Fransızca dilinde yapan diğer Avrupa Ülkeleri

Belçika :

Kara Avrupasının'daki ülkelere benzer şekilde Belçika'da da sorunları bir yandan salt gazetecilik alanına pratik bilgilerle donatılmış elemanlar yetiştirme amacı güdülmekte, öte yandan basın yayın sorunları daha çok üniversite düzeyinde teorik bir yaklaşımla ele alınmaktadır.

Üniversite Çerçevesinde Basın Yayın Bilimi Öğretimi yapan Kurumlar

1.1 — Brüksel Üniversitesi Gazetecilik Bölümü :

Brüksel'deki Serbest Üniversitenin Edebiyat ve Felsefe Fakültesine bağlı olan bu bölüm bir Gazetecilik Yüksek Okuldan çok, basın yayın konusunu kapsayan çeşitli alanlarda araştırma yapan

-
- (15) SBF ye bağlı Basın Yayın Yüksek Okulu kuruluş hazırlıklarını yapmış olan UNESCO uzmanı Prof. R. Clause uzun yıllar bu bölümün başkanlığını yapmıştır. BYYO kuruluş tasarısında Belçika uygulaması esas tutulmuştu.

bir fakülte bölümüdür. Edebiyat, tarih, hukuk gibi disiplinlerde iki yıllık bir öğrenimi tamamladıktan sonra, bir daha iki yıllık bir öğrenime tabî tutulan öğrencilere, gerçi, yazılı ve sözlü sınavları takiben bir «gazetecilik lisansı» verilmektedir. Şukadar ki, bu diploma tek başına, yani diğer bir lisansa yandaş olmadıkça, hukukî bir geçerliğe sahip değildir. (16).

Gazetecilik bölümünün iki yıllık programı çerçevesinde okutulan dersler şunlardır :

Zorunlu

- Uygarlık tarihi
- Belçika'nın parlamento tarihi,
- Çağdaş uluslararası politika,
- Kamu hukuku
- Basın hukuku
- Basın tarihi
- Meslekî deontoloji
- Haberleşme ve toplumsal görevi

Öğrenciler 6 seçimsiz ders daha tercih etmek zorundalar.

1.2 — Louvain Katolik Üniversitesine Bağlı Gazetecilik Okulu :

Bu Okul, Sosyal ve Ekonomik Bilimler Fakültesine bağlı bulunan Sosyal ve Siyaset Bilimi Okulu'nun bir bölümünü teşkil etmektedir. Gazetecilik okulundan özel bir diploma alınamamaktadır. Bunun yerine, öğrencilerin gazetecilikle ilgili sertifikaları mansiyon şeklinde siyaset ve sosyal bilimler diplomasına eklenmektedir.

Ders programı olarak gazetecilik okulu siyaset ve sosyal bilimler öğreniminin tüm programını benimsemekte, buna ayrıca (Fransızca ve Flamanca dilinde) şu altı ders eklenmektedir :

- 1) Basın tarihi
- 2) Basın hukuku
- 3) Sosyoloji
- 4) Meslekî deontoloji
- 5) Gazetecilik tekniği
- 6) Kamu oyu

---

(16) UNESCO, La Formation des Journalistes, 1958.

Brüksel'e benzer şekilde Louvain Üniversitesinden alınan ser-
tifakanın tek başına hukukî bir geçerliği yoktur.

Üniversite Dışında Basın Yayın Öğretimi Yapan Kuruluşlar :

2.1 — Gazetecilik Enstitüsü :

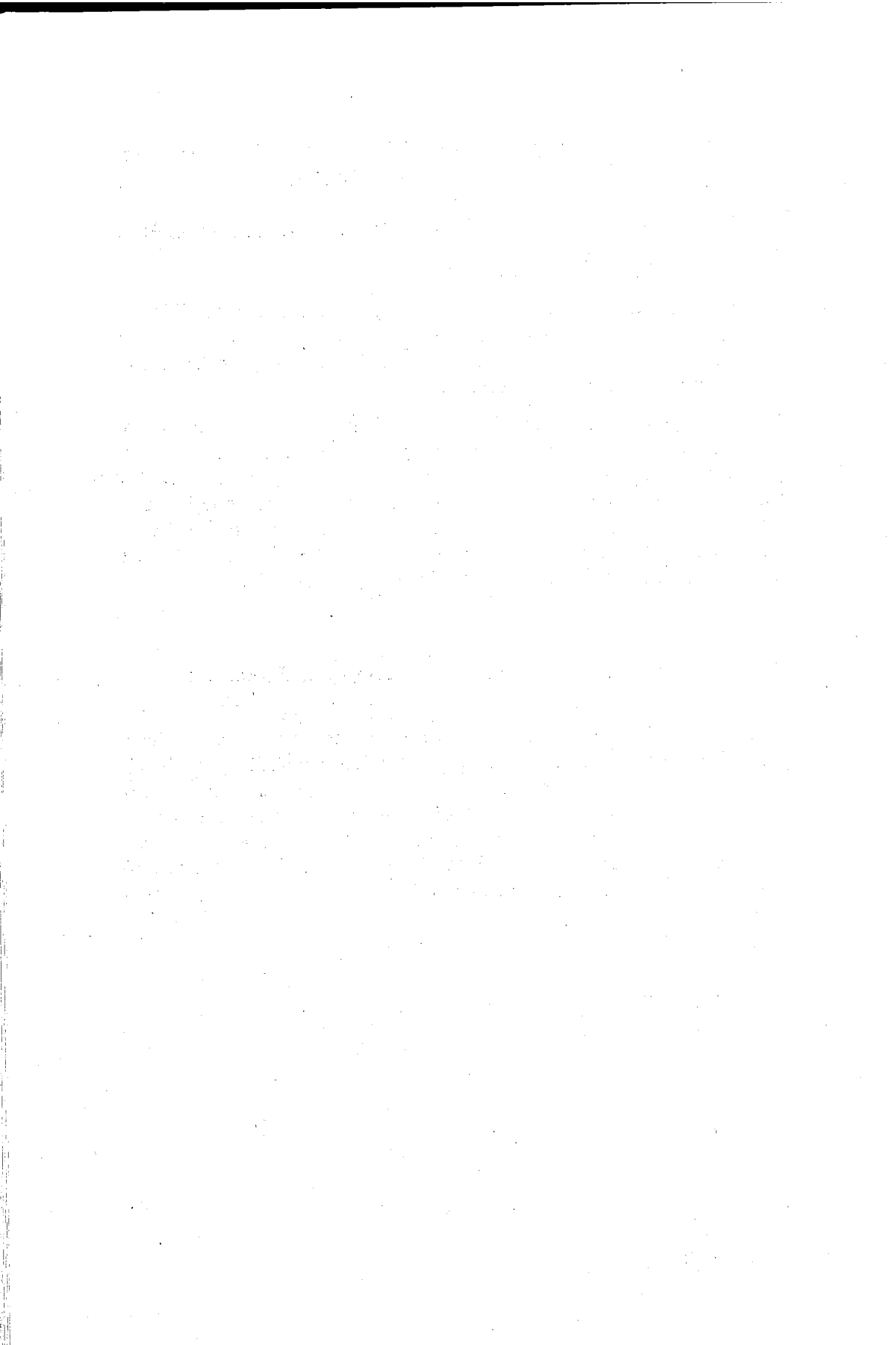
Birinci Dünya Savaşını takiben özellikle Belçika Basın Birliği-
nin girişimi ile kurulan bu meslek okulu ilk yıllarda kurucusu
Hermann Dons'un yönetimi altında büyük rağbet görmüş, fakat
bu ilgi bir süre sonra azalmıştır.

1937 de belli bir özerkliğe kavuşan Enstitü iki yıllık bir öğre-
tim sunmaktadır. Bununla beraber, Enstitü diploması hukukî bir
geçerlik taşımamaktadır. Program büyük ölçüde Belçika üniversi-
telerinin ders programını andırmaktadır. Enstitünün belirgin özel-
liği dil ayrılığı esasına dayanan iki bölümden oluşmasıdır. Fran-
sızca bölümünü bitirenler, son zamanlara kadar Flamanca dilinde
öğrenim yapanlara kıyasla üstün bir sayı gösteriyorlardı.

İsviçre

1.1 — Lausanne Üniversitesinde Haberleşme Kürsüsü :

Lausanne Üniversitesine bağlı Sosyal ve Siyaset Bilimi Oku-
lunda 1951 yılından bu yana J. Bourquin tarafından işgal edilen
bir enformasyon kürsüsü bulunmaktadır. Bu kürsünün yaptığı öğ-
retimle öğrencilere tek bir ders başlığı altında basın tarihi ve hu-
kuku, basın ahlâkı, gazetecilik tekniği ve kitle haberleşme araçla-
rı hakkında çok özlü bilgiler sunulmaktadır. Lausanne Üniversite-
si Hukuk Fakültesi az sayıda basınla ilgili konuları doktora tezi
olarak kabul etmiş bulunmaktadır.

B Ö L Ü M III

İNGİLTERE

Giriş kısmında da belirtildiği üzere, her ülkenin basın yayın öğrenimi alanında yapmış olduğu tercih meslek içi eğitim ya da üniversite düzeyinde eğitim seçenekleri arasında yapılmakta ya da bunların karmasından oluşmaktadır.

Üniversite düzeyinde yapılan öğrenim sırasında müstakbel gazetecilere daha çok temel bilgiler verilmekte, disiplinin pratik yönleri meslek hayatında edinilecek tecrübelerle bırakılmaktadır. Diğer sistemde, yani meslek içi eğitim seçeneğinde, önem somut deneyler üzerine kaydırılmaktadır ve pratik başarı gösteremeyen tüm adaylar reddedilmektedir. İngiliz geleneği ikinci seçeneğe ağırlık tanımaktadır. (17).

Üniversite Çerçevesinde Yapılan Basın Yayın Öğretimi

1.1 — Londra Üniversitesinin Gazetecilik Diploma Kursu :

Birinci Dünya Savaşını takiben İngiltere'nin en önemli meslek kuruluşu sayılan Gazetecilik Enstitüsü Londra Üniversitesinin Edebiyat Fakültesine bağlı bir diploma kursunun başlatılmasına sebep olmuştur. Savaşı takip eden ilk üç yılda bir yeni kursu başlatanlar savaş sebebiyle öğrenimlerini yarıda bırakmış bulunan öğrencileri desteklemek üzere hükümet ödeneklerinden de yararlandılar.

İlk önceleri yüksek sayıda öğrenciye sahip olan bu Kurs'tan mezun olanlara gazete sahiplerinin çalışma imkânı vermemeleri

(17) Handbook of Britain, 1970, London, H.M. Press

üzerine, öğrenci sayısı azaldı. Neticede, Kurs 1939 da savaşın patlak vermesi üzerine durduruldu.

Silâhlı çatışmaların sona ermesinden sonra gazetecilerin eğitim sorunu ilerde daha ayrıntılı olarak ele alınacak olan Ulusal Gazetecilik Eğitim Konseyi tarafından ele alındı ve bu konseyin önerisi üzerine üniversite programından çıkarıldı.

1.2 — Lisans Düzeyinde Basın Yayınla Bağlantılı Olarak Yapılan Üniversite İçi Öğretim :

Halen basın yayın bağımsız bir disiplin olarak hiçbir İngiliz Üniversitesinde lisans düzeyinde okutulmamakta, buna karşılık birçok üniversiteye bağlı kolejler basın yayın konusunda lisans üstü öğretim yapmaktadırlar.

Lisans düzeyinde dolaylı olarak basın yayına ilişkin bir kısım konuların sadece Eğitim fakültelerinde okutulduğu görülmektedir. Nitekim Reading Üniversitesine bağlı Bulmershe Koleji, Durham üniversitesine bağlı Venerable Bed'e ve Eastbourne kolejlerinde üç yıllık eğitim lisans öğrenimi sırasında film ve televizyon derslerine geniş yer ayrılmış bulunmaktadır.

1.3 — Lisans Üstü Düzeyde Basın Yayınla İlgili Olarak Yapılan Üniversite İçi Öğretim :

Hernekadar İngiltere'de basın yayınının temel konusu sayılan gazetecilik eğitimi daha çok meslekî kuruluşlar tarafından sunuluyorsa da, bir kısım konular akademik ünvan yerine lisans sonrası diploma kursları olarak öğretilmektedir.

Bu yeni gelişmeye şu örnekler verilebilir :

Manchester Üniversitesinin tiyatro bölümünde bir yıllık filmcilik diploma kursu verilmekte,

Cardiff Üniversitesi, Thomson Vakfı yardımıyla, 1970 den beri bir yıllık bir lisans sonrası gazetecilik programı uygulamaktadır.

1.4 — Üniversite Düzeyinde Basın Yayınla İlgili Olarak Faaliyetde Bulunan Araştırma Kurumları :

İngiliz Üniversitelerin basın yayın öğrenimine karşı açığa vurdukları çekingen duruma karşılık daha çok filmcilikle ilgili olarak

bir kısım araştırma merkezleri kurulmuş bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri şunlardır :

— Leicester Üniversitesine bağlı Kitle Haberleşme Araçları Araştırma Merkezi (**Centre For Mass Communication Research**)

Londra Üniversitesi kolejine bağlı Güzel Sanatlar Okulunda Filmcilik Araştırma Merkezi,

Üniversite dışında Bağımsız Resmî Yüksek Okullar Tarafından Yapılan Basın Yayın Öğretimi

2.1 — Royal College of Art Lisans üstü eğitim olarak üç yıllık bir film ve televizyon öğretimi sunmaktadır.

2.2 — Ravensbourne College Of Art Üç yıllık bir program ve sınırlı giriş imkânlarına dayalı olarak film ve televizyon prodüksiyon ve yönetim eğitimi sunmaktadır.

2.3 — Birmingham'daki Ticaret Koleji-Üç yıllık bir haberleşme eğitimi uygulamaktadır. Bu programda gazetecilik, ilâncılık, halkla ilişkiler de yer almaktadır.

2.4 — Londra'nın Harrow Teknik Koleji - Bu kolej üç yıllık bir öğrenim süresi içinde sinematografide uzmanlaşma imkânı veren fotoğrafçılık diploması vermektedir.

2.5 — Londra Filmcilik Tekniği Okulu - İki yıl süren bu okulun programına alınabilmek için başka bir alanda lisans yapmış olma şartı aranmaktadır.

Üniversite Dışında Özel Yüksek Okullar Tarafından Yapılan Basın Yayın Öğretimi

3.1 — *London School Of Journalism, Ltd. :*

1919 da ünlü İngiliz basın kralı Lord Northcliffe kişisel destek ve garantisi ile özel teşebbüs alanında yer alan bu yüksek okul, ticaret amacı güden bir limited şirkettir ve öğretimini mektuplaşma yolu ile yürütmektedir.

3.2 — *Londra'daki Regent Street Polytechnical Okulu :*

1949 yılında kurulan bu özel okul keza belli bir çevrenin desteği ile oluşmuştur. Şukadar ki bu okula ilişkin teşvik, basın âle-

mi yerine İngiliz Hükümetinin Sömürgeler Bakanlığı tarafından gelmiştir. Daha çok denizaşırı sömürgelerde faaliyet gösterecek olan müstakbel gazeteciler için kurulan bu okul paralıdır ve sınırlı sayıda öğrenci kabul etmektedir. (Yılda 25 öğrenci)

Üniversite Dışında Meslekî Teşekküller Tarafından Sunulan Basın Yayın Öğretimi

Basın yayınıla ilgili İngiliz modelinin en göze çarpan özelliği, kitle haberleşme alanında kaydedilen hızlı gelişimlere ayak uydurabilmek için konunun mütevazı bir ölçüde de olsa üniversite programlarına doğru kaydırmakla birlikte, asıl yoğun ölçüde ulusal çapta meslekî teşekkülleri tarafından yürütülmüş olmasıdır. Bu alanda en önemli rol, İngiliz basınında söz sahibi basın gruplarını bağrında toplayan Ulusal Konsey tarafından yüklenilmektedir. Bu konseye ulusal çapta yayın yapan gazete sahipleri derneği 3, Taşra Gazete Sahipleri Derneği, 5, İngiliz Yazı İşleri Müdürleri Birliği 4, Ulusal Gazeteciler Birliği 5, Millî Eğitim Bakanlığı 1, Teknik Enstitüler Derneği 1, İskoçya Basın Derneği 1 temsilci göndermektedir. Her ne kadar İngiliz gazeteleri yeni bir basın mensubunu istihdam ederken, bu konseyin yürütmekte olduğu kurslardan geçmiş olma şartını koşuyorsa da, gazete sahipleri meslekî dayanışma saiki ile, büyük ölçüde daha çok iç basında, eğitim, staj ve pratik çalışmalara önem veren bu tip eğitimden geçmiş elemanlara önem vermektedir. (18) En önemli meslekî eğitim veren İngiliz Kurumları şunlardır :

4.1 — Ulusal Gazetecilik Eğitim Konseyi (National Council For The Training Of Journalists) :

Özellikle, genç gazeteci adayları için bir yıllık ve ikişer aylık kurslar düzenleyen konseyin sunduğu bu öğrenim İngiltere'de yaşanan, İngiliz gazetelerinde çalışmak isteyenlere açıktır ve çetin bir giriş sınavı ile sınırlandırılmış bulunmaktadır.

4.2 — Thomson Vakfının Cardiff'teki Gazetecilik Gelişme Kursları :

İlk plânda Britanya Commonwealth ülkelerinden gelen gazeteciler için her yıl üç defa açılan 3 aylık kurslara yabancı adaylar

---

(18) N. Cattanach, *Refresher and Postgraduate courses in Great Britain*, Thomsen Foundation, bk. Not 14 deki seminer.

da kabul edilmekte, ayrıca kurslar da verilmektedir. Kurslarda gazete yayınlama tekniklerine geniş yer ayrılmaktadır.

4.3 — Thomson Vakfının Glasgow'daki Televizyon Koleji :

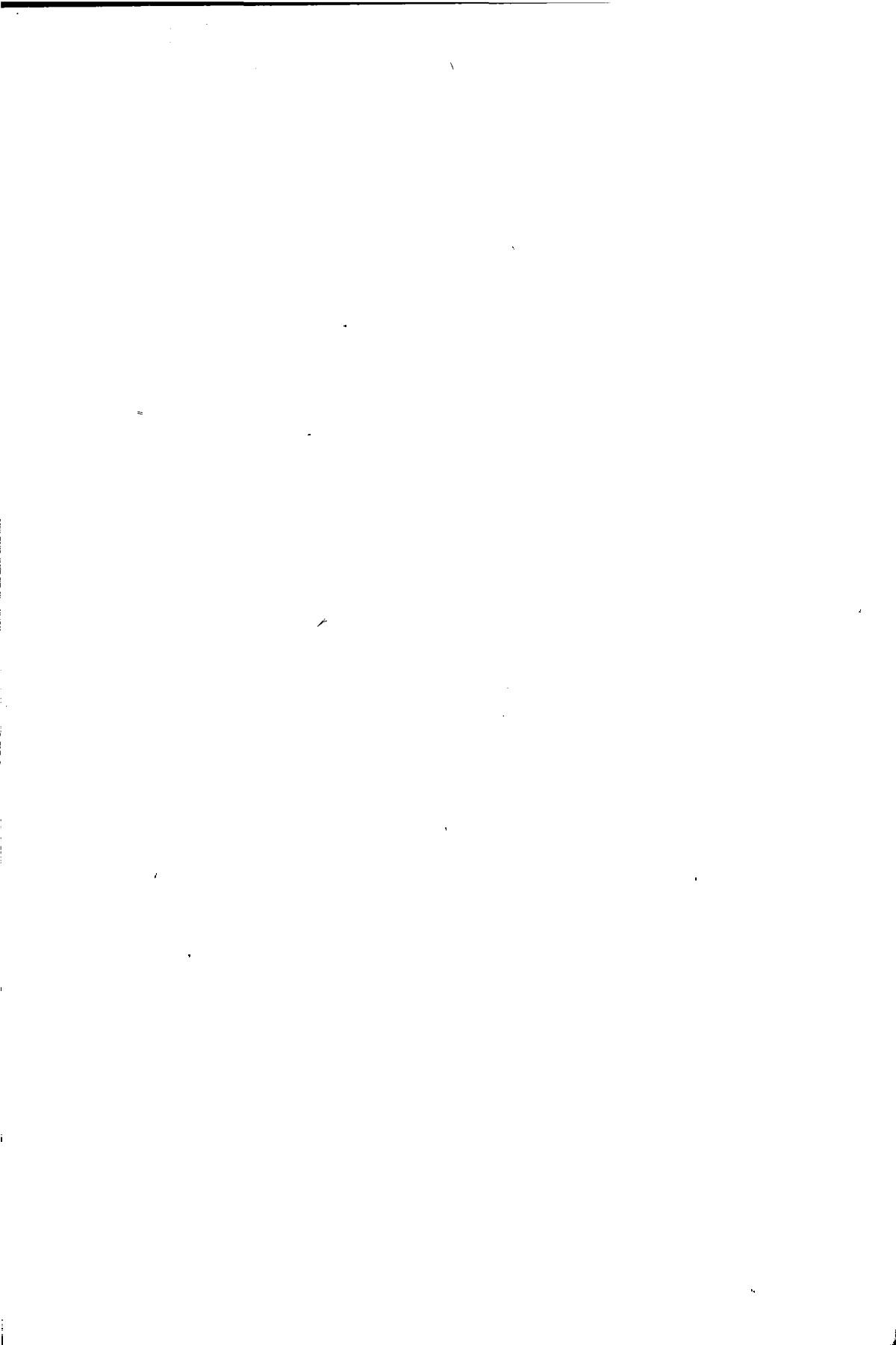
Gazetecilik alanındaki çabalara paralel olarak önemli bir grup İngiliz gazetelerinin kurmuş oldukları bu vakıf az gelişmiş ülkelerden gelen öğrencilere küçük çapta televizyon istasyonları işletmek üzere, her yıl iki defa 16 haftalık kurslar sunmaktadır.

4.4 — BBC'nin Denizaşırı Radyo ve Televizyon Kurum Mensuplarına Özgü Meslek Kursları :

İngiliz Radyo ve Televizyon Kurumu bu konuda yetiştirilecek elemanların yetenek ve bilgi düzeyine göre ayarlanmış dört ayrı program sunmaktadır :

- a) Her yıl onar haftalık üç radyo prodüksiyon teknikleri kursları,
- b) Yılda iki defa üç ay süren ve filmcilik tekniğini de kapsayan televizyon prodüksiyon kursları, (Bu kurslara katılanlar belli şartlar altında kurs süresini altı aya kadar uzatabilirler.)
- c) Radyo yolu ile eğitim kursları, (Bu kurslara katılanlar ayrıca belli alanlara bağlanmaktadır. Kursun süresi en az üç aydır.)
- d) Radyo mühendisliği ve programcılık alanlarında talep üzerine kişisel kurslar da düzenlenmektedir.

İlk üç tip kursa katılabilmek için milli hükümetler tarafından aday gösterilmek şartı vardır.

B Ö L Ü M IV

İTALYA

1945 den Önceki Durum

Bu ülkede üniversite düzeyinde yapılan basın yayın öğretimi yirminci yüzyılın başına isabet etmekle beraber, asıl hızını 1928 de Roma'da, Basın Federasyonunun himayesi altında kurulan Gazetecilik Okulu ile kavuşmuştur. Aynı yılda Perusa üniversitesi de Siyasal Bilim Fakültesinde basın yayın alanında uzmanlık kurslarına başlamıştı. Dört yıl süren teorik ve uygulamalı bir öğretim programı içine sığdırılan bu kurslar devletçe tanınan bir **diploma** ile sonuçlandırılıyordu. Şukadar ki, faşist yönetime özgü güdümlü basın rejiminin İkinci Dünya Savaşı ile birlikte sonra erdirilmesinden sonra, bu tür eğitime son verildi. Geçirilen deney sonucunda sadece Perusa Üniversitesinde kurulan Basın Tarihi Kürsüsü ile Roma ve Urbino'da okutulan basın yayın dersleri kaldı.

Üniversite Düzeyinde Basın Yayın Öğretimi Yapan Kurumlar

4.1 — Roma'daki Demodoksoloji Enstitüsü (Centre Di Demodossalogia) :

1939 da «Kamuoyu bilim ve sanatı»nı sistematik şekilde araştırmak ve gazetecilik tekniklerini geliştirmek amacı ile kurulan bu Enstitü lisans ve lisans üstü öğretim yaptığı gibi, meslekî gelişme kursları da düzenlemektedir. Altı ay ilâ bir yıl süre ile yapılan kurslar yazı işleri müdürlüklerinde çalışan gazetecileri kapsama amacı ile örgütlenmektedir. Buna karşılık lisans seviyesinde yapılan iki yıllık öğrenim altı ana dersi kapsamaktadır : Kamu oyu bilimi (démodoxologie), aktüelitenin metodolojisi, gazetecilik, teo-

ri ve uygulama, propaganda ve reklâmcılık, kamu oyu yoklamaları, tiyatro ve sinema.

4.2 — *Roma'daki Basın Yayın Enstitüsü (Istituto Italiano di Pubblicità) :*

Prof. Patorello tarafından kurulan bu enstitü İtalya'da ilk defa olarak enformasyon bilimini, ideolojik propaganda ve ticarî amaçlarla yapılan tanıtma faaliyetlerini bilimsel metodlarla araştırmaya başlamıştır. Enstitü yöneticisi bu çalışmalarında sosyolojiyi temel disiplin olarak seçmiş bulunmaktadır.

Enstitü Roma Üniversitesine bağlı İstatistik Bilimleri Fakültesi'nin öğrencilerine basın yayınıla ilgili dersler sunduğu gibi, ayrıca 1947 de, ayrı bir Basın Yayın Okulu da kurarak, bu okul yardımıyla doğrudan doğruya basın yayını mesleğine intisab etmek isteyen elemanları da yetiştirmektedir.

4.3 — *Kamu Oyu Bilimleri Yüksek Enstitüsü :*

1948 de Belçika uyruklu P. Morlion Katolik bir tesise bağlı olan bir Gazetecilik Fakültesi açmıştı. Roma Üniversitesine bağlı olmayan ve iki yıllık bir eğitimde bulunan bu kurumun amacı katolik gazetecilerin meslekî eğitimini tamamlamak ve dolaylı olarak ulusal ve uluslararası kamu oyuna katolik kilisesinin çeşitli resmî görüş ve yaklaşımlarını benimsetmektir.

4.4 — *Urbino Hür Üniversitesi Gazetecilik Kursları :*

1949 da Emilie adındaki Basın Birliği, Urbino'daki Hür Üniversite içinde üç yıllık bir öğrenim öngören Gazetecilik Kurslarını başlatmıştır. Bu Birlik buna benzer kursları başka kentlerde de başlatmak istemiş, fakat sonuçta sadece Milano'da bir seri konferanslar örgütleylebilmiştir. Bu kursları bitirenlere Üniversite hiç bir diploma vermemektedir. Kurslara devam zorunlu değildir. Programda da 19 ders konusu yer almaktadır. Bunlardan sadece ikisi gazetecilikle ilgili olup, geri kalan 17 si edebiyattan hukuka kadar uzanmaktadır.

4.5 — *Palermo'daki Gazetecilik Enstitüsü :*

1952 de bir kısım öğretim üyesi ile öğrencilerin girişimi sonucunda kurulan Gazetecilik Enstitüsü basın tarihi, demodologie

gibi konularda bir seri konferansı kapsayan bir program geliştirmişlerdir. Bu konferanslar teorik ve pratik kurlar şeklinde Palermo Üniversitesine bağlı olarak «Giornale Di Sicilia» gazetesinin yazı işleri müdürünün sorumluluğu altında yürütölmektedir. Bu üniversite konferansları üç yıllık bir süre içinde serpiştirilmiş bulunmakta ve genel bilgileri kazanmış öğrencilere açık tutulmaktadır.

Üniversite Dışında Basın Yayın Öğretimi Yapan Kurumlar :

4.6 — Ecomond Ajansının Gazetecilik Kursları :

1950 de Ecomond basın ajansı Roma'da teorik öğrenimi bir yıl süre ile tamamlanan ve ayrıca altı aylık bir staj süresini öngören bir gazetecilik kursu başlatmış bulunmaktadır. Keza 19 çeşit dersi kapsayan bu kurs haberleşme yolu ile verilmektedir.

Sonuç :

İtalya'da basın yayınlı ilgili öğrenim çoğunlukla üniversitelere bağlı olarak verilmektedir. şukadar ki, kısmen bağımsız ve belli uzmanlık dallarında kurulmuş enstitölerle elele yapılan bu öğretim tam anlamı ile akademik bir karakter taşımamaktadır. Bu kurumların cömerťçe verdikleri mezunların uzun süre işsiz kalmasından sonra, adı gečen kurumlardan örneğin Demodoxalogie Merkezi, çalışmalarını daha çok basında yerleşmiş gazetecilerin meslekî gelişmeleri yönünde yürütmeyi tercih etmiştir.

B Ö L Ü M V

DİĞER BATI AVRUPA ÜLKELERİNDE BASIN YAYIN ÖĞRETİMİ (19)

Bu küçük araştırmanın çerçevesinde diğer batı Avrupa ülkelerinde uygulanan basın yayın öğrenimine fazla yer ayırmamış olmanızın başlıca nedeni, bu ülkelerin dilinin sınırlı ölçüde geçerli olması, dolayısıyla yurtdışında lisans üstü öğrenim yapacak öğrenciler için fazla çekici bulunmamasıdır.

Hollanda

Bu ülkenin toplumsal yapısının her kesiminde görüldüğü üzere, basın yayın eğitimi konusunda da biri laik diğeri dinsel olmak üzere iki tür eğitim yapılmış olmasındır. Laik eğitim Amsterdam, dinsel olanı Nimag'te yapılmaktadır.

1.1 — Amsterdam Üniversitesi Basın Bilimleri Enstitüsü :

1952 de, biri psikoloji profesörü, diğeri en büyük gazetelerden biri olan «Nievwe Rotterdamse Courant»ın yazı işleri müdürü olan meslekten yetişme bir gazeteci tarafından yönetilen bu enstitü malî bakımdan Amsterdam şehir idaresi ile büyük gazete sahipleri tarafından finanse edilmektedir. Enstitü üniversiteye şeklen bağlı olmakla beraber, tamamen bağımsız bir şekilde yönetilmektedir. Öğrenim süresi iki yıllık olup, şu dersleri kapsamaktadır : Hollanda basını ile uluslararası basın tarihi; kamuoyu ve propaganda; basın hukuku ve ahlâkı; basının ekonomik sorunları; kamu hürriyetleri; maliye; ekonomi; sosyoloji; yakın çağ tarihi; ulus-

---

(19) UNESCO, op. cit. Sh.

lararası ilişkiler. Enstitünün ortalama öğrenci sayısı 90-100 kadar olup, bunun yarısı gazeteci ve stajyer, diğer yarısı üniversite öğrencisidir.

1.2 — Nimeg'deki Gazetecilik Kursu :

Bu kursa 1948 de Katolik Üniversite ve Üniversiteye bağlı Katolik Gazetecilik Enstitüsünün girişimi sonucunda başlandı. Üniversiteye bağlı olarak büyük bir günlük gazetenin yazı işleri müdürü tarafından yürütülen kurslar, haftada iki gün cuma akşamı ve cumartesi sabahları, aşağıdaki konularda verilmektedir :

Basın bilimleri, basın tarihi, basın hukuku, kamu oyu, tipografi, gazete ve ajansların örgütlenme tarzı, basın teknikleri.

İki yıllık bir öğrenim ve üç aylık bir stajdan sonra öğrencilere sınavlar sonucunda bir sertifika verilmektedir.

İskandinav Ülkeleri

Danimarka

İskandinav ülkelerin en küçüğü olan Danimarka'da 1946 da bütün basın kuruluşları Aarhus Üniversitesinin işbirliği ile bu Üniversiteye bağlı bir «Gazetecilik Enstitüsü» kurma yoluna gitmişlerdir. Özerk bir kuruluş olan bu Enstitü bir yandan hükümet, öte yandan basın kurumları tarafından finanse edilmektedir.

Enstitüde genç gazeteciler için giriş mahiyetinde dersler okutulmakta, ayrıca 1953 ten bu yana meslekte daha fazla ilerlemiş olanlar için uzmanlık seminerleri düzenlenmektedir. Bu seminerler şu özellikleri taşımaktadır :

- 1) Katılanlar haber kaynaklarını eleştireci bir yaklaşımla değerlendirmekle yükümlü tutulmaktadırlar ve bu amaçla bizzat haber toplama ozrundadırlar.
- 2) Her seminer üyesi semantiğin ilkelerine uygun linguistik denemeler yapma zorundadır. Bu pratik çalışmalar «gazetecinin âleti olarak dil» başlığı altında yürütülmektedir.
- 3) Basın ahlâkı sorunları da çeşitli açılardan ele alınmaktadır.

Aarhus Üniversitesi, ayrıca 1958 den bu yana, dört İskandinav ülkenin gazetecilerine açık olmak üzere bir «İskandinav Basın Ge-

lişme Merkezi» kurmuş bulunmaktadır. Bu merkezde üç aylık meslekî ilerleme öğretimi yapılmaktadır.

Norveç

Bu ülkenin en önemli basın yayın eğitim merkezi, yönetim kurulunda Oslo ve Bergen Üniversitelerinden birer temsilcisinin de yer aldığı ve 1951 den bu yana faaliyet gösteren Oslo'daki «Gazetecilik Akademi»sidir. Norveç Basın Birliği ve Norveçli Gazete Sahipleri Derneği tarafından kurulan, ayrıca devlet yardımı da gören bu kuruluş on aylık bir öğretim yapmaktadır.

Akademi yılda 15 öğrenci almaktadır. Sayının çok sınırlı tutulmasında başlıca neden, tartışılan hemen hemen her konunun yerinde incelenmesidir. Örneğin, elektrifikasyon sorunu elektrik istihali yapan barajdaki mühendislerle mülakat yapmak suretile çözülmektedir.

- Dersler, 1) Dar anlamda gazeteciliği ilgilendirenler ve
2) Genel kültür dersleri

olmak üzere iki grup halinde toplanmaktadır. Dersler üniversite öğretim üyeleri, kültür kurumlarının yöneticileri, sanatkâr, yazar, devlet adamları tarafından verilmektedir.

İsveç

İsveçte basın yayın konusunda yapılan eğitim üniversiteler tarafından ele alınmakla beraber meslekî teşekküller de bu alanda faal bir rol oynamaktadırlar. Buna karşılık, devlet serbest meslek saydığı gazetecileri yetiştirmek üzere bilerek bir çaba sarfetmemektedir.

Göteborg ve Stockholm Üniversiteleri basın yayın alanında akademik bir eğitim sağlamamakta, sadece kısa süreli kurslar yardımıyla gazetecilerin meslekî ilerlemesine bir katkıda bulunmaktadır.

Özel okul olarak Stockholm'deki Poppius Gazetecilik Okulu genel bir eğitim imkânı sunmaktadır.

İsveç'teki gazetecilerin büyük çoğunluğu belli bir disiplin alanında lisans öğrenimlerini tamamladıkları cihetle, esas sorun gazetecinin mesleğe katıldıktan sonra ne şekilde ilerleyebileceğidir.

Finlandiya

Bu ülkede de çok yüksek sayıda günlük ve haftalık gazetele-
rin bulunmasına karşılık- basın mensuplarının çoğunun sosyal bi-
limler alanında lisans yapmış olmaları sebebiyle- özel bir basın ya-
yın okuluna rastlanmamaktadır.

Buna karşılık Helsinki Üniversitesi son yıllarda Siyaset Bilim-
leri Fakültesinde bir basın yayın kürsüsü kurmak suretile bu alan-
daki bilimsel araştırmaları hızlandırmış bulunmaktadır.

İspanya

Franco'dan önceki rejim süresince İspanya'da basın yayın eği-
timi ile ilgili hiç bir kurum bulunmuyordu. Bu alan herkese açık
serbest bir meslek sayılıyordu. 1938 de iç savaşın sona ermesinden
sonra bu tutumda köklü değişmeler olmuş ve İçişleri Bakanlığına
bağlı bir Basın Yayın Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Aynı yıl çı-
karılan basın kanunu, bu meslekte çalışacak olanların resmî bir
sicile kaydolmalarını ve gazetecilerin üniversite içi akademik bir
öğrenim görmelerini zorunlu kılmıştır.

1945 de yapılan idarî reformlardan sonra daha önce Madrid
Üniversitesinin Edebiyat Fakültesine bağlanan Gazetecilik Okulu
bu kez yeni kurulan Siyaset Bilimi Fakültesine bağlandı.

İspanya'daki Gazetecilik Okulu resmî bir devlet kurumudur.
Ülkede tektir. Madrid üniversitesi Barselona'da bu Okulun şube-
sini kurmuştur.

Ortalama 300. adayı bulunan okula yılda 80 öğrenci kabul edil-
mektedir. Giriş sınavlarında aktüalite sorunlarına verilen cevap-
larla edebî uslûba önem verilmektedir. Üç yıllık öğretim progra-
mı, genel kültür dersleri ve teknik derslerle kur pratik, seminer
ve stajları içermektedir. Fransızca ve İngilizce diline de özel bir
ağırlık verilmektedir. Bitirme sınavları başarılı bir röportaj, mülâ-
kat ve eleştiri yapmayı da kapsamaktadır. Ayrıca öğrencilerden bir
mezuniyet tezi istenmektedir.

B Ö L Ü M VI

TÜRKİYE'DE BASIN YAYIN ÖĞRETİMİ

Artan ölçüde endüstrileşen, çeşitli sosyal sınıf ve grub görüş ve eğilimlerin ağırlık kazandığı, dolayısıyla haberleşme sürecinin kapsam genişlettiği ve geniş halk yığınlarına doğru açıldığı her toplumda olduğu gibi, Türkiye'de de, İkinci Dünya Savaşından ve çok partili sisteme geçildikten sonra, bu ülkenin basınında yoğun bir hareketlilik başgösterdi. Bu hareketlilik çerçevesinde o tarihe kadar daha çok «alaylı» yoldan yetişmiş basın mensupları ile de yetinilemeyeceği ihtiyacı duyulmağa başlandı. Önceleri İstanbul'da daha sonraları Ankara'da gittikçe yoğunluk kazanan bu ihtiyacı karşılamak üzere meslekî basın kuruluşlarının teşebbüsü ele aldıkları ve bunun sonucunda önce üniversitelere bağlı olarak, daha sonraları ise özel sektör çerçevesinde Gazetecilik ve Basın Yayın Okullarının kurulduğu görülmektedir. Bu gelişmede, Türkiye'nin diğer birçok girişimlerinde olduğu gibi ilk teşebbüsün kamu sektöründe yer alan kuruluşlardan, bu arada özellikle özerk üniversitelerden gelmiş olması dikkate değer. Bununla beraber, basın yayın öğretimi çeyrek yüzyıllık bir süreden beri yürütülmekle beraber henüz tam anlamı ile yerine oturmuş olduğu söylenemez.

Üniversite Düzeyinde Yapılan Basın Yayın Öğretimi

6.1 — İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine Bağlı Gazetecilik Enstitüsü :

1947 yılında İstanbul Gazeteciler Cemiyeti, İstanbul Üniversitesi rektörlüğüne gazeteciliği bir bilim dalı olarak geliştirmesi hu-

susunda başvurmuştu. Gerekçe olarak şu düşünceler ileri sürülmüştür: «Partiler arasındaki mücadelelerde, efkârı umumiyenin hazırlanmasında ve halk efkârı tarafından gazetelerin tesir altında bırakılmaları hâdisesinde, gazetecinin şahsî kanaatlerini ortaya atabilmesi için kendisinin bilgili, ruhunda memleket muhabbeti ile birleşmiş bir hak duygusu taşıması lâzımdır. Gazeteciliğe merak edecek namzetlerde, umumî malûmatı arttıracak, hak duygusunu telkin edecek, ona iktisadî, hukukî ve içtimaî malûmat verecek müessese ancak bir Gazetecilik Enstitüsü olabilir» (20).

Gerçekten de İstanbul Gazeteciler Cemiyetinin ve özellikle o zamanki başkan Cihat Baban'ın ilk teşebbüsü üzerine, İstanbul Üniversitesi yerli ve yabancı bilim adamlarının fikir ve görüşlerini aldıktan ve uzun incelemelere giriştikten sonra, İstanbul Üniversitesi Senatosunun 17, 24 Kasım 1949 tarihli kararlarına dayanarak İktisat Fakültesine bağlı bir Gazetecilik Enstitüsünü kurma yoluna gitmiştir.

Enstitünün ilk müdürlüğünü yarım yüzyıla yakın bir basın hayatı sürdüren Prof. Şükrü Baban yapmıştır, daha sonraları sıra ile Prof. Dr. Sabri Ülgener, Prof. Dr. Orhan Tuna, Prof. Dr. Z. F. Fındıkoğlu, Prof. Dr. Halûk Cillov Enstitünün yönetiminde sorumluluk yüklenmişlerdir. İstanbul Gazeteciler Cemiyetinin değerli başkan ve üyelerinden sayın Burhan Felek, Ahmet Emin Yalman Cevat Fehmi Başkut, Ecvet Güresin, Abdi İpekçi de Enstitüde uzun süre öğretim görevliliği yapmışlardır.

Enstitü 1950 yılının güz döneminde başvuran 479 öğrencinin tümünün kabulü ile öğretim faaliyetine başlamıştır. Sayının kabarıklığı, iki yıl fiilen gazetecilik yapmış olanların, öğrenim durumlarına bakılmaksızın Enstitüye kabulleri hususunda yönetmeliğe konulan geçici madde ile açıklanmaktadır.

İstanbul Gazetecilik Enstitüsünde 1956 yılında misafir profesörlüğü yapmış olan ve halen Batı Almanya'da Göttingen Üniversitesi Basın Yayın Enstitüsü direktörü bulunan Wilmont Haacke bir değerlendirme yargısında şöyle demektedir: «Eldeki teşkilât ve takip ettiği gaye itibarile Enstitünün durumu, tam akademik bir öğretim vermeğe müsait görülmemektedir ve Enstitü öğrencilerinin şimdilik **milletlerarası araştırma** alanındaki çalışmalara katıl-

(20) Orhan TUNA, Enstitümüz ve Hizmetleri, *Yıllık*, Sayı 1, 1960, sh. 7.

malarına da elverişli değildir... Eğer İstanbul Üniversitesinde Avrupaî manada yayın-ilmî konusunda bir öğretim ve araştırma disiplini ilâve edilirse, gazetecilik ilmîni eski inkişaf stilinde idame ettirmekle kalmamalıdır. Aynı zamanda öğretim plânına meselâ Berlin veya Münster'i nümune alarak bilcümle neşriyatçılık kol-larının yani «Mass Communication»a hizmet eden bütün «mass media» (kitle haberleşme araçlarına) doğru uzanmak şayanı tavsiyedir. Enstitünün basın, film, radyo, televizyon, propaganda, rek-lâm ve âmme psikolojisini tetkik, demoskopî gibi fenomenlerle meşgul olması gerekir.» (21).

W. Haacke'nin Enstitünün talebi üzerine kaleme almış olduğu bu raporda öğrencilerin İktisat, Hukuk, Felsefe gibi fakültelerde temel öğrenimlerini yapmakla beraber 8 sômestr boyunca sürekli olarak basın yayın konusunda ders ve seminerler yapmaları, böylece basın yayın alanında doktora yapma imkânını kazanmalarını önerilmektedir .

İstanbul'daki Gazetecilik Enstitüsünün kuruluş amacını, - öğretim süresinin kısalığı ve sınırlılığı sebebiyle, gerçekleştirilmemesi üzerine, daha 1960 yılında Talebe Derneği öğretimin hiç değilse üç yıla çıkarılmasını talep etmişti. (22).

Enstitünün verdiği mezunların iş bulmak hususunda çektikleri güçlük, teknik donatımını bir türlü tamamlayamaması, öğretim sürecinin kısalığı sebebiyle mezunlarının lisans üstü öğrenim yapamamaları Maliye Bakanlığının öğretim üyelerinin ücretlerini ödeme durumu karşısında İstanbul İktisat Fakültesinde 1971 yılının başında enstitüyü tûmden kapatma ve ilerde lisans üstü bir kuruluşa gitme eğilimi belirmişti. Anayasa mahkemesinin Türkiye'deki özel yüksek okulları kapatmak kararını takiben Fakülte bu

(21) W. Haacke, Gazetecilik Enstitüsü ve Gelişme Şartları, *Yıllık*, Sayı 1, 1960, sh. 14-15.

(22) Enstitüde öğrenim müddeti, *Yıllık*, Sayı 1, 1960, Sh. 82-83. Öğrencilerin Enstitünün henüz başlangıç safhasında öğretim süresinin uzatılmasını talep eden dileklerine karşılık İktisat Fakültesinin 1971 yılında özellikle Personel kanununun akademik kariyer dışında bulunan öğretim görevlilerine herhangi bir ödeme yapamama durumu karşısında Enstitüyü kapama kararı, Türk basınında çeşitli yazarlar tarafından şiddetle kınanmıştır. Bu yazıların başında gelenler şunlardır : Burhan Felek, Kapanamaz, *Milliyet*, 20 Mayıs 1971; Gazetecilik Enstitüsü ve sorunları, *Basın Dünyası*, Yaz 1971, Sayı 16, S. 23-24.

konudaki kararını uygulama yoluna girmiştir. Enstitünün alacağı yeni hüviyet henüz kesin bir şekle bürünmemiştir. Türk basınında çıkan çeşitli yazılar kapatma kararını fazlasile yermektedirler.

6.2 — *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine Bağlı Basın-Yayın Yüksek Okulu :*

İstanbul Üniversitesine bağlı Gazetecilik Enstitüsünün basını, dar anlamda ele alıp, bilimsel araştırmaları sadece yazılı basına hasretmesi, kitle haberleşme araçlarını (**mass media**) tümünden kucaklayıp öğretecek batılı çağdaş standartlara daha yaklaşan bir kuruma karşı duyulan istekleri giderememiştir. İşte, kısmen bu nedenlerden ötürü, kısmen de 1960 yılından sonra toplumsal gelişmenin bir «haberleşme, tanıtma ve karşılıklı bildirişim» şebekesine bağlı olduğu gerçeğinin bir kere daha anlaşılması üzerine, bu alanda lisans düzeyinde öğretim yapacak olan yeni bir yüksek okulun kurulması yönünde çalışmalarla girişilmiştir. 1948 lerde İstanbul'da görüldüğü üzere bu defa da ilk öneri yine bir basın meslek kuruluşundan gelmiştir. Nitekim Şubat 1962 de Ankara Gazeteciler Birliği basın mensuplarının meslekî yetişmelerini geliştirmek amacı ile Ortadoğu Teknik Üniversitesine başvurarak, bu Üniversiteye bağlı bir fakülte yada bölümün kurulmasını talep etmişlerdi. Konuyu incelemekle görevli kılınan İdarî İlimler Fakültesi, bunun üzerine, Birleşmiş Milletlerin Teknik Yardım Teşkilatına başvurdu. Bu defa sorunla ilgili kılınan UNESCO Haberleşme bölümü projeyi yerinde incelemek üzere Unesco'nun merkezinde görevli bulunan Dr. Hıfzı Topuz'u yerinde incelemeler yapmak üzere Türkiye'ye yolladı.

Ortadoğu Teknik Üniversitesinin henüz kuruluş halinde bulunması, öğretimin İngilizce dilinde yapılması ve meslek derslerinin ancak Türkçe dilinde yararlı olması durumu karşısında bahis konusu olan «Haberleşme Enstitü» sünün Ankara Üniversitesi çerçevesinde daha kolaylıkla kurulabileceği gerçeği ortaya çıktı. Bunun üzerine Ankara üniversitesi Rektörü ve UNESCO Türkiye Millî Komisyonu başkan vekili Prof. Dr. Suut Kemal Yetkin'in telkini üzerine teklif Dr. H. Topuz tarafından Siyasal Bilgiler Fakültesine intikal ettirildi ve orada olumlu yankılarla karşılaştı. Nitekim dekan Prof. Bedri Gürsoy'un çağrısına uyan SBF Profesörler Kurulu 20 Haziran 1962 tarihinde bir Haberleşme Enstitüsünün kurulmasını ilke olarak kabul ettiğini kararlaştırdı. Alınan bu kararı

takiben 30 Haziran 1962 de Basın Yayın ve Turizm Bakanı Celâl Tevfik Karasapan, SBF Dekanı Prof. Bedri Gürsoy, Anadolu Ajansı Genel Müdürü Nail Mutlugil, Ankara Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Metin Toker ve Ankara Gazeteciler Sendikası Başkanı Beyhan Cenkçi'nin imzaladıkları bildiride Okulun kuruluşunda ve çalışmalarında şu hususlara uyulması istenmişti :

- a) Okul 1963 sonbaharında faaliyete geçmelidir;
- b) Öğretim süresi 4 yıl olmalıdır;
- c) Okul müdürüne bağlı bir yönetim kurulu bulunmalı ve bu kurul, eğitim ve öğretimin aşağıdaki hususlarla yakın işbirliği ile yürütülmesine dikkat etmelidir;

Basın Yayın ve Turizm Bakanlığı, Ankara Radyosu Müdürlüğü, Anadolu Ajansı, Unesco Millî Komisyonu, Ankara Gazeteciler Cemiyeti, Ankara Gazeteciler Sendikası;

- d) Okula seçme sınavla öğrenci alınmalıdır;
- e) Program çok yönlü olmalı, yazılı basının yanında radyo, televizyon, ajans, basın ateşelikleri ve Basın Yayın ve Turizm Bakanlığında çalışacak haberleşme personelinin yetiştirilmesi sağlanmalıdır;
- f) Programda duyma ve görme araçları ile eğitim metodlarına, basın ahlâkına, taşra gazeteciliğine ve yabancı dil öğretimine önemli yer verilmelidir;
- g) Gazeteler, radyolar, jans idareleri ve Basın Yayın Turizm Bakanlığı öğrencilere pratik staj imkânı sağlamalıdır,
- h) Okulun uluslararası Kurumlardan iç ve dış meslekî tesislerden yardım alabilmesi için yönetmeliğe gerekli maddeler konulmalıdır.

UNESCO okulun kurulması ve açılması ile ilgili sorunların bir defa da yabancı bir uzmanın önerilerine uygun olarak çözülebilmesi için Brüksel Üniversitesi Toplu Yayın Teknikleri Ulusal Araştırma Merkezi Müdürü Roger Clausse'ü Nisan-Mayıs 1964 tarihlerinde Ankara'ya göndermiştir.

Ankara'da görevine başlayan Prof. Clausse, SBF. Öğretim kadrosundan Prof. Bahri Savcı, Doç. Dr. Nermin Abadan, Doç. Dr. Bülend Daver, Doç. Dr. Mümtaz Soysal, Doç. Dr. Şerif Mardin ve Asistan Erdoğan Güçbilmez'den kurulu bir komisyonla birlikte çalışmış ve nihâî raporunu Mayıs 1964'de Üniversite ilgililerine vermiştir.

UNESCO uzmanı Prof. Clausse'un çalışmalarının başlıca sonuçları şunlar olmuştur :

1. Basın ve Yayın Yüksek Okulunun kuruluşunda «gazetecilik» kavramı geniş anlamıyla kabul edilmiş; basın, radyo, televizyon, sinema basın atışelikleri, turizm ve enformasyon atışelikleri, halkla ilişkiler personeli hizmetleri bu kavramın kapsamı içine alınmıştır.

2. Yüzyılımızın başından beri «adeta bir devrim geçiren» gazetecilik mesleğinin «sosyo-kültürel bilgilere» dayanan ve üniversite düzeyinde bir öğretim görmesi, fakat «meslekî tecrübeden yararlanılması için» meslek çevreleri ile geniş ve güvene dayanan bir işbirliğinin kurulması salık verilmiştir.

3. Tecrübe ve pratiğin temel olduğu konularda ise akademik kariyerlerin değerli gazetecilere açık tutulması ve Akademik Kurullarda meslek çevrelerine görüşlerinin duyurabilme olanağının verilmesi yararlı görülmüştür.

4. Okulun uygulayacağı öğretimde «insancıl» değerleri esas alması; okulun öğretim uygulamasına ışık tutmak için, yarısı akademik kariyer üyelerinden yarısı da meslek çevrelerinden olmak üzere, bir Gazetecilik Yüksek Öğretim Danışma Kurulunun teşkili; ayrıca, pratik öğretime önem verilmesi, ancak pratik öğretimin de teorik öğretime bağı ve onun bir devamı olması öngörülmüştür.

5. «Bütün zorluklara rağmen ve ne bahasına olursa olsun» öğretimin üniversite düzeyinde olmasına dikkat edilmesinin yanı sıra, bir başka önemli tavsiye de öğrencilerin metodik araştırma, tarafsız kalabilme, yorumda dikkatli ve gerçeğe uygun olma, dogmatizmden uzak kalma ve değerlerin nisbiligi gibi ilkeler çerçevesinde yetiştirilmesidir.

6. Son olarak da, Basın ve Yayın Yüksek Okulunun kuruluş döneminde Siyasal Bilgiler Fakültesi bünyesi içinde kalması, fakat ayrı bir yönetim organına, ayrı bir yatırım ve işletme bütçesine sahip olması gerekli görülmüş; «lüzumu ispatı gerekli görülmeyen bu iki şart gerçekleştirilmezse, iç ve dış merkez kaç kuvvetlere karşı garantilerle teçhiz edilmiş yeni bir kuruluşun hazırlanması lâzımdır» denilmiştir.

7. Prof. Clausse'un genel anlamda bir başka önerisi ise, «okuyazar oranı düşük az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de

Basın ve Yayın Yüksek Okulunun bir görevinin de yetişkinler eğitimi programlarını uygulayacak elemanlar yetiştirilmesi» olduğudur. (23).

Clausse yeni kurulacak okulun, Hukuk, Siyaset Bilimi, Edebiyat Fakültelerinde kayıtlı olup ilk iki öğrenim yıllarını başarılı olarak bitirmiş olan öğrencilere lisans süresinin son iki yılı boyunca uzmanlık dersleri ile meslekî derslerin verilmesini de önermiştir. Bu öneri SBF Profesörler Kurulunda olumlu karşılanmadı ve programlar dört yıllık bir süreye göre düzenlendi.

UNESCO uzmanı Prof. Clause'un bu raporu üzerine hazırlanan Okulun statüsünü belirten Yönetmelik, Ankara Üniversitesi Senatosunun 30 Haziran 1964 gün ve 471/2805 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Bu kararla, o zamana kadar «Basın ve Kitle Haberleşmesi Yüksek Okulu» olan Okulun adı «Basın ve Yayın Yüksek Okulu» olarak değiştirilmiştir.

Basın ve Yayın Yüksek Okulunun Ankara Üniversitesi Senatosu tarafından kabul edilmiş olan statüsü, 14 Temmuz 1964 günü Millî Eğitim Bakanlığınca da onanarak, 24 Ağustos 1964 gün ve 11788 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

Bu yönetmeliğin yayınlanmasından sonra, Okulun açılış hazırlıklarına girilmiştir. Bu konuda en önemli sorun, daha önce de yapılan çalışmaların ışığında okulun hem ortak sınıflarının hem de uzmanlaşma sınıflarının ders programlarının saptanması idi. Bu amaçla, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanlığı ders programlarının saptanmasında, çeşitli öğretim kurumlarından yararlanmak üzere, bütün dünya üniversitelerine birer anket göndererek, bir basın ve yayın okuluna sahip bulunup bulunmadıklarını sormuş ve sahip buldukları takdirde, bu çeşit okul veya eğitim kurumlarında ders ve öğretim programları hakkında bilgi istemiştir. Okulun ilk kabul edilmiş bulunan ders programlarının hazırlanmasında bu ankete gelen cevaplardan büyük ölçüde yararlanılmıştır.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu, bütün bu çalışmalardan sonra ilk müdür Prof. Dr. Fahir H. Armaoğlu'nun yönetiminde öğretim yılına 1965 Kasım'ından itibaren başlamıştır.

(23) R. Clause, Siyasal Bilgiler Fakültesine bağlı Basın Yayın Yüksek Okuluna ilişkin *Proje taslağı*, Türkçeye çevrilmiş olarak, teksir, 1965.

Basın ve Yayın Yüksek Okulu başlangıçta iki yıl süre ile okutulan genel dersleri takiben üç yönde bir uzmanlaşma imkânı sağlıyordu :

- 1) Basın,
- 2) Halkla İlişkiler,
- 3) Radyo-Televizyon.

1968 de yapılan yönetmelik değişikliği gereğince bu şubelerin sayısı ikiye indirilmiş, basın ile halkla ilişkiler konuları bir şubede birleştirilmiştir. Halen uygulanmakta olan program şu dersleri kapsamaktadır :

I. Sınıfta :

Anayasa Hukuk, İktisat, Sosyoloji, Siyaset Bilimine Giriş, Uluslararası İlişkiler Tarihi, Hukukun Temel Kavramları, Dünya Edebiyatı, Türk Dili ve Kompozisyon, İstatistik.

Hepsi haftada (2 saat) Yabancı Dil (6 saat); Sertifikalı Zorunlu ders Daktilografi (3 saat)

II. Sınıfta :

Sosyal Psikoloji, İktisat, Maliye, Uluslararası İlişkiler, Siyasal Düşünceler ve Rejimler (Ağırlık XX. yüzyılda), Sosyal Politika, Türkiye'nin İdarî Yapısı, İktisadî ve Siyasî Coğrafya, Fotoğrafçılık, Türk Edebiyatı (Ağırlık XX. yüzyılda),

Hepsi haftada (2 saat), Yabancı Dil (6 saat), Devrim Tarihi (1 saat).

III. Sınıfta : Ortak Dersler

Basın Yayın Tarihi, Haber Toplama ve Yazma Tekniği, Kamu Oyu, Haberleşme Teorileri ve Araçları, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık, Türk Ekonomisi, Türk Siyasal Hayatı (haftada 2 saat)

Bilgi Kaynakları ve Arşivcilik, Günün Ekonomik Sorunları, Günün Sosyal Sorunları, Teknoloji ve Toplum (Haftada 1 saat)

Yabancı dile (4 saat).

Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü

Gazete Yayınlama Tekniği (5 saat- uygulamalı)

Radyo ve Televizyon Bölümü

Radyo ve Televizyon Programcılığı (1 saat)

Radyo ve Televizyon Yayını (5 saat- uygulamalı)

IV. Sınıf : Ortak Dersler

Haberleşme Hukuku, Fikrî Haklar, Basın Yayın İşletmeciliği, Günün Uluslararası Politika Sorunları, Devletler Hukuku ve Uluslararası Kuruluşlar, Siyaset Sosyolojisi, Turizm, Kamu Hürriyetleri (haftada 2 saat)

Basın Yayın Yolu ile Halk Eğitim (1 saat), Yabancı Dil (4 saat)

Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü

Halkla İlişkiler, Yazı Çeşitleri ve Yazı Yazma Tekniği (haftada 2 saat- uygulamalı); Gazete Yayınlama Teknikleri (4 saat - uygulamalı)

Radyo ve Televizyon Bölümü

Radyo ve Televizyon Yazarlığı (Haftada2 saat)

Radyo ve Televizyon Yayını (4 saat uygulamalı)

Radyo ve Televizyon İdaresi (1 saat)

Seçimlik Dersler

Öğrenciler ayrıca 4 yıllık öğrenim süresince 5 seçimlik dersi arasında tercihlerini belirtmek zorundadırlar. Bu seçimlik dersler haftada 2 saat, iki yıl süre ile okutulmaktadır.

Tercihler I. ve III. sınıfta yapılır.

Öğrencinin tercihine sunulan seçimlik dersleri şunlardır :
Müzik, Tiyatro, Resim, Sinema, Anadolu Sanatı.

Bu program gözden geçirildiğinde, Bonn Üniversitesinden Prof. Dr. Kieslich ile Salzburg Üniversitesinden Dr. Langenbacher'in Alman Basın Konseyi için hazırlamış oldukları memorandumda yer verdikleri uzmanlaşma programına hemen hemen her bakımdan uyduğu görülmektedir. Ancak Yüksek Okulun sürekli olarak bir basımevinden yararlanamadığı ve radyo, televizyon stüdyolarına sahip olmaması sebebiyle uygulamalı derslerin istenilenin çok gerisinde kaldığı acı, fakat açık bir gerçektir.

SBF ne bağlı olan Basın ve Yayın Yüksek Okulunda 1965 ten

bu yana şu öğretim üyeleri müdürlük görevini yüklenmişlerdir :
(Kronolojik diziye göre)

Prof. Dr. Fahir Armaoğlu
Prof. Dr. Reşat Aktan
Prof. Dr. Mehmet Gönlübol
Prof. Dr. Feyyaz Gölcüklü
Prof. Dr. Muammer Aksoy
Prof. Dr. Nermin Abadan
Prof. Dr. İlhan Öztrak
Prof. Dr. Reşat Aktan

Basın ve Yayın Yüksek Okulu ayrıca Unesco, Fullbright Komisyonu gibi yabancı kurumlardan gönderilen uzmanlardan da yararlanmışır. Bunlardan 1966-1967 yıllarında J.B. Orrick Halkla İlişkiler; 1968-1970 ders yılları arasında Fransız Radyo ve Televizyon Kurumundan (ORTF) P. Pitoeff Radyo ve Televizyon Haberciliği ve Programcılığı; 1969-1970 yılında ise B. Amerikadan gelen Arnaw Haber Toplama Teknikleri derslerini vermiştir.

Basın ve Yayın Yüksek Okulu ilk yılda 60 Türk, 10 yabancı uyruklu öğrenci almıştı. Bu sayı daha sonraki yıllarda 100 Türk ve 10 yabancı uyruklu öğrenciye çıkartılmışır. 1969 yılında ilk defa 57 mezun veren Basın ve Yayın Yüksek Okulu bugüne dek toplam 142 mezun vermiştir. Bunlardan önemli bir kısım, özellikle İngiltere'de lisans üstü öğrenim yapmaktadır.²⁴

Üniversite Dışında Yapılan Basın Yayın Öğretimi

6.3 — Akademilere Bağlanan Özel Gazetecilik Okulları :

Anayasa Mahkemesinin özel yüksek okulların Anayasaya aykırılığını bildiren kararından önce İstanbul, İzmir ve Ankara'da birer özel yüksek gazetecilik okulu bulunuyordu. Bunlardan İstanbul Gazetecilik Özel Yüksek Okulu 1966 da, Ankara'da Başkent

(24) Türkiye'de gazetecilik öğretiminin tarihçesini ele alan Hasan Refik Ertuğ'a göre Basın Yayın Yüksek Okulunun programı "Amerika'daki emsallerine benzetilmek istenilerek memleket ihtiyaçlarını aşan bir seviyeye getirilmiştir". Hasan Refik Ertuğ, Türkiye'de Gazetecilik öğretiminin bugünkü hali, *Basın Dünyası*, Yaz 1968, Sayı 4; ayrıca bk. Hasan Refik Ertuğ, Türkiye'de Gazetecilik öğretimi tarihi, *Basın Dünyası*, Güz 1970, Sayı 13; S. 5 ve sonrası.

Gazetecilik Özel Yüksek Okulu 1967 da, İzmir'de ise İzmir Gazetecilik Yüksek Okulu 1967 de faaliyete geçmiştir. Bunların öğrenci dağılımı Nisan 1971 tarihinde şöyle idi :

	Gündüz	Gece	Toplam
Ankara	471	473	944
İstanbul	217	452	699
İzmir	174	289	463
	860	1214	2074

Ankara ve İstanbul Üniversite Senatolarının Özel Yüksek Okul öğrencilerinin bir kısım fakültelerin olumlu kararına rağmen - kabul etmeme kararı karşısında, tasfiye İşlemini yürütmekle görevli Milli Eğitim Bakanlığı bu özel yüksek okulları her üç şehirde faaliyetde bulunan İktisadî ve Ticarî İlimler Akademilerine bağladı. İstanbul ve İzmir'de bu okullara yeni öğrencilerin alınmamasına karşılık, Ankara İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi kendi bünyesinde bir «Halkla İlişkiler ve Haberleşme Okulu» açma kararını vermiş ve bu okula 150 öğrenci kaydetmiş bulunmaktadır. Bu arada Eskişehir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisinin Eskişehir Televizyon istasyonunun kuruluşu sırasında stüdyo tahsis etme, teknik çalışmalara katılma gibi yardım edici katkıları karşısında ilgililer bu yüksek okulda da basın yayın eğitimini destekleme kararını verdikleri anlaşılmaktadır. Akademinin amacı özellikle Federal Almanya hükümetinin yapacağı donatım ve teknik personel yardımı ile bir Haberleşme Enstitüsü kurmak ve bu enstitü yardımı ile ağırlığı teknik sorunlar olmak üzere bir uzmanlık eğitimi sunmaktır. Kurulması düşünülen enstitü Eskişehir'de 1971 den faaliyetde bulunan Mühendislik Yüksek Okulu ile de işbirliği yapmak suretile haberleşme alanında uzmanlar yetiştirme amacını gütmektedir. Hazırlık çalışmaları henüz şekillenmemiş tasarılar halinde bulunduğu cihetle kurulacak okulun karakteri hakkında kesin bilgi sunmağa imkân yoktur. Bu alandaki çalışmalar Akademi başkanı Prof. İlhan Cemalcılar ile Doçent Dr. Yılmaz Büyükerşen tarafından yürütülmektedir.

Görülüyor ki Türkiye'de gelişmeler, bilimsel düzeyde yapılan basın yayın öğretimini, geçici de olsa-, İstanbul ve İzmir'den tamamen tasfiye ederek büyük ölçüde Ankara'ya kaydırmış bulunmakta-

dır. Bu gelişmede televizyonun başkentten başlayarak ülkeye yayılması, dolayısıyla TRT'nin halihazır ve gelecek personel ihtiyacının daha çok Ankara'ra saptanması, İstanbul Gazetecilik Enstitüsünün yarı akademik statüsü ve teknolojik gelişime ayak uyduramayan ders programı, istihdam imkânlarını fazlası ile aşan plânsız öğrenci alma politikası gibi faktörler rol oynamıştır. Ne var ki, dün ve bugün olduğu kadar, yarın da, Türkiye'nin fikir hayatına yön veren merkez İstanbul'dur. Türkiye'nin ulusal ve uluslararası çapta dağıtım yapabilen tüm gazete ve dergilerinin kümelendiği, sayısı kabarık bir yıllık istihvalde bulunan Türk filmciliğinin kordela yaptığı yer yine İstanbul'dur. Bu kümeleşme sadece eleman istihdam açısından değil, ayrıca sağlıklı bir basın yayın öğretimi sırasında teori ile pratiği bağdaştırma, yani meslekî staj açısından da objektif belirleyici bir faktördür.

Bundan başka teknolojik gelişmelerin nüfus yığınlaşması ile orantılı olarak geliştiği varsayımdan hareket edildiğinde, Marmara ve Ege bölgesinde hızla ilerleyen toplumsal değişim süreçleri, kurumsal eksikler sebeble, sürekli şekilde ve amprik gözlem yöntemleri ile izlenemeyecektir. Dolayısıyla, kitle haberleşme araçlarının her yerde olduğu gibi Türkiye'de en fazla etkin olacağı anlaşılan üç büyük şehirden ancak birinde haberleşme süreci bilimsel yoldan değerlendirilebilecektir. (Kamu oyu yoklamaları, halkla ilişkiler programları, piyasa etütleri gibi). Bütün bu mülâhazalar açıkça gösteriyor ki Türkiye'nin yüksek öğrenim ihtiyaçlarını 5 yıllık plâna oturtmakla görevli bulunan DPT, modernleşen, dolayısıyla haberleşme örgütü gitgide büyüyen ülkemizde ne bölgesel kaynak ve potansiyelleri hesaba katan dengeli bir basın yayın öğretim politikası saptamak zorundadır.

Türkiye'de basın yayın alanında araştırma ve meslek içi eğitim yapan kuruluşlar

64 Türk Basın Enstitüsü

Milletlerarası Basın Enstitüsü (IPI), Türkiye'de çok partili rejime geçilmesinden sonra basın hürriyeti konusunda yoğun bir faaliyet göstermeğe başlamıştır. Şukadar ki IPI 1955 den sonra iktidar partisi ile ihtilâfa düşünce, Türkiye Millî komitesi göze batmağa ve takibata uğramağa başlamıştır. Bunun üzerine komiteye kanunî bir şekil vermek ihtiyacı duyulmuş ve hem IPI yı temsil etmek hem de Türk basınının en yüksek ideallere uygun bir hale

gelmesi için çalışmak maksadı ile bir "Türkiye Basın Enstitü" sü kurmaya teşebbüs edilmiştir. Buna ait hazırlıklar bir takım engeller karşısında yıllarca uzadıktan sonra nihayet 1961 de Ahmet Emin Yalman, Şevket Rado, Abdi İpekçi, Zeyyat Gören ve Hasan Refik Ertuğ'un yardımı ile Enstitünün tüzüğü hazırlanmıştır. İstanbul'da faaliyetde bulunan enstitünün maksat ve hedefleri "Türkiye'de basın hürriyetinin korunması ve geliştirilmesi, gazeteciler arasında karşılıklı anlayış, meslek işbirliği ve müsamahanın tesisi, milletlerarası alanda her türlü meslek teşekkül ve teşebbüsleri ile temasa geçmektir. Enstitü 1963 te faaliyete geçmiştir, ilk önemli girişimi ise Milletlerarası Basın Enstitüsünün (IPI) 13. cü Asamble toplantısını 5-7 Haziran 1964 tarihlerinde İstanbul'da düzenlemek ve böylece Türk gazetecilerinin çeşitli uluslara mensub önder gazetecilerle temasa getirmektir. O tarihten bu yana Enstitü düzenli olarak üç ayda bir "Basın Dünyası" adlı bir dergi yayınlamış, çeşitli ulusal ve uluslararası toplantılar düzenlemiştir. Bunlardan birkaçı şunlardır : Basında ilân ve reklam semineri, 17-18 Mart 1965 (son derece önemli tebliğler getirmiş olan bu seminerin tüm tartışmaları kapsamlı bir kitab halinde yayınlanmış bulunmaktadır : Basında İlân ve Reklam Semineri, İstanbul 1965); Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferans Heyeti ile ortaklaşa olarak "Otomasyon" semineri, 9-10 Aralık 1968; Dünya Gazete Sahipleri Kuruluşu (FIEJ) 22. ci kongresinin İstanbul'da toplanmasını düzenleme işini yüklemek, 10-20 Haziran 1969. Enstitü ayrıca çeşitli tarihlerde özellikle Anadolu gazetelerinde çalışan meslekdaşlar için geliştirme kursları düzenlemiştir. Halen Enstitünün başkanı Ahmet Emin Yalman genel sekreteri Zeyyat Gören'dir.

6.5 Basın İlân Kurumu

Ocak 1961 de "resmî ilânların mevkutelerde yayınlanmasında aracı olmak, basının makine, kâğıt, mürekkep gibi teknik ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş olan tüzel kişiliğe haiz meslek kuruluşu da belli zaman aralıklarla güttüğü siyaseti daha belirli şekilde saptayabilmek için özellikle taşra basınına yeni bir hüviyet vermek amacı ile yerinde uygulanmış, amprik araştırmalar yapmaktadır.

S o n u ç

1 — Türkiye'nin bellibaşlı büyük şehirlerine yayılma potansiyelini taşıyan televizyon yayınları ile yurt çapında yayın yapan rad-

yo programları karşısında, bu amaçları Anayasa gereğince devlete özgü bir tekel elile yöneten örgüt, yani TRT, bu kurumda görevli bulunan haberleşme uzman ve teknisyenlerin eğitimini planlamak zorundadır. Bugüne dek olduğu gibi bu elemanların eğitimi sadece istihdam edildikten sonra kısa süreli yurtdışı staj ya da meslek içi eğitim programları ile gerçekleştirilemez.

Türk kamuoyunun oluşumunda ön planda yer alan bir sorumluluk taşıyan TRT elemanları kitle haberleşme durumunda bilimsel bir öğretim ve araştırma faaliyeti güden akademik kuruluşlarda asli eğitimlerini tamamlama zorundadırlar. Dolayısıyla TRT nin müstakbel insan gücü ihtiyaçları ile basın yayın eğitimi yapan kurumların **eğitim planları** arasında uyumlu bir **koordinasyon** geliştirme zorunluğu doğmaktadır. Bu Koordinasyon belirli ölçüde basın yayın alamında lisans üstü (Master) programını yürütmeği de öngörmektedir.

2 — Türkiye'nin büyük kentlerdeki ulusal basın ile taşra basını, filmcilik endüstrisi, radyo ve TV yayın organları için gerekli olan elemanlar dengeli bir **bölgesel dağılım** politikasına uygun olarak yetiştirilmelidir. Yurdun üç büyük şehrinde var olan potansiyel kaynakların en verimli bir şekilde kullanılması halinde, Ankara'da daha çok televizyon yayınlarının eğitici ve tanıtıcı faaliyetleri, İstanbul'da basın, halkla ilişkiler ve filmcilik faaliyetleri İzmir'de ise radyonun çeşitli görevlerine ağırlık tanıyan birbirinden farklı uzmanlaşma merkezleri kurulabilir.

3 — Kitle Haberleşme araçlarının kullanım tarzı ile etkiliği bir yandan disiplinlerarası yöntemler yardımı ile araştırılıp, öğretilmesi, öte yandan yoğun ölçüde uygulamalı çalışmalar ve akademik çevrelerde bulunmayan uzmanlarla işbirliği gerektirmesi durumu karşısında, bu eğitimin **üniversiteye bağlı**, fakat akademik bir **bağımsızlığa** sahip **kuruluşlar** elile yürütülmesi zorunludur.

4 — Kitle haberleşme araçlarında çalışacak olan elemanlarda genel bilgi dışında belirli alanlarda özel yetenekler, örneğin belli bir edebî üslûb, keskin bir bakış ve fotoğraf yada film çekme istidadı arandığı için, basın yayın eğitimi yapacak olan kurumlara **sınırlı sayıda** öğrenci alma ve bunları üniversiteye giriş için açılan merkezî sistem dışında ayrıca bir **«yetenek sınavı»**na tâbi tutma yararlı gözükmektedir.

5 — Kitle haberleşme araçlarının endüstrileşmiş ülkelerle Türkiye gibi gelişme halinde bulunan ülkelerde özü ve yayılma ala-

nı açısından birbirinden pek farklı etkiler yaratmaktadır. Haberleşme araçlarının eğitsel ve siyasal etkililiği ölçen sayılı araştırmaların tümünün ortaya koyduğuna göre Türkiye'de haberleşmeye açık duran toplulukların yanbaşında ekonomik durum, cinsiyet, eğitim, mekân vs. gibi faktörlerin etkisile «kapalı» yada «yarı kapalı» topluluklar çoğunluktadır. Bu karma içeriği sebebiile Türkiye'de haberleşme sistemlerinin yarattıkları toplumsal, siyasal ve ekonomik etkenliği sürekli olarak araştırmak önemli bir ihtiyaçtır. Dolayisile haberleşme alanında yetişecek olan basın yayın eğitim kuruluşlarına sadece meslekî formasyon veren birer «yüksek okul» gözü ile bakmak, yalıdır. Bu kuruluşlar yüksek okul statüsüne de tâbi kılınsalar, yine de, üniversitelerin aslî görevleri sayılan **araştırma görevi** ile yükümlü kılınmalıdır. Aksi takdirde, büyük yığınların ufkunu en fazla açma imkânını taşıyan bu araçların başarmağa çalıştıkları toplumsal görevler hakkında mutlak bir bilgisizlik içinde kalmağa mahkûm oluruz.

EK İ

Batı Avrupa'da lisans ve lisans üstü düzeyde basın yayın öğretimi yapan üniversiteler

	Uzmanlaş- mış kur olarak	Lisans	Master		Ana disiplin olarak	Yardımcı disiplin olarak
<i>Batı Almanya'da</i>						
Hür Berlin üniversitesi	—	+	+		+	+
Münster »	—	+	+		+	+
Münih »	—	+	+		+	+
Göttingen »	—	+	+		+	+
Nürnberg »	—	+	—		—	+
Bonn »	—	—	+		—	+
Köln »	+	—	—		—	—
Mainz »	—	+	+		+	+
Bochum »	+	—	—		—	+
<i>İsviçre'de</i>						
Zürich »	—	—	—		—	+
Friburg »	+	—	—		—	+
Lansanne »	+	—	—		—	—
<i>Avusturya'da</i>						
Viyana »	+	+	—		—	+
Salzburg »	—	+	—		—	+
<i>Fransa'da</i>						
Paris »	+	+	—		—	+
Strasbourg »	—	+	—		+	+
<i>İngiltere</i>						
Cardiff »	+	—	—		—	—
<i>İtalya</i>						
Roma »	+	—	—		—	—
<i>Hollanda</i>						
Amsterdam »	+	—	—		—	—
Nimeg »	=	—	—		—	—
<i>Danimarka</i>						
Aarhus »	+	—	—		—	—
<i>Norveç</i>						
Stockholm »	+	—	—		—	—
<i>Finlandiya</i>						
Helsinki »	+	—	—		—	—
<i>İspanya</i>						
Madrid »	+	—	—		—	—
<i>Belçika</i>						
Brüksel »	+	—	—		—	—
Louvain »	+	—	—		—	—

EK II

Basın Yayın konusunda uluslararası alanda çıkan bellibaşlı periyodikler

Federal Almanya'da

AKZENTE. Zeitschrift für Dichtung, Hrsgb. W. Höllerer u. H. Bender, München Kuruluş yılı 1953.

ARCHIV FÜR DAS POST UND FERMELDEWESEN, (Posta ve Telgraf Arşivi) Hrsg. im Auftrag des Bundesministers für das Post und Fernmeldewesen, Bonn Kuruluş yılı 1949.

ARCHIV für Urheber-Film-Funk und Theaterrecht, (Film, radyo ve tiyatrodada fikrî haklar arşivi) Hrsg. G. Roeber, Baden Baden Kuruluş yılı 1935.

FERNSEHEN, Gestalten, Senden, Schauen. III. Monatshefte für Fernseh-Freunde (Televizyon dergisi) Kuruluş yılı 1953.

FERNSEHEN-Rundschau. Illustrierte Monatsschrift, Entwicklung, Form und Wirkung des Fernseh-Rundfunks in der Welt. Hrsg. K. Wagenführ, Hamburg (Dünya'da televizyonun gelişimi. Resimli Dergi) kuruluş yılı 1957.

FİLM, Zeitschrift für Film und Fernsehen. (Film ve Televizyon dergisi) Hrsgb. von Hans-Dieter; 1965 den bu yana Hrsgb. Erhard Eriedrich und Hans-Dieter Roos Kuruluş yılı 1963.

FİLM BİLD TON. Hrsgb. vom Institut für Film und Bild in Wissenschaft und Unterricht. (Eğitimde film, resim ve ses) München, Kuruluş yılı 1950.

FUNKSCHAU. Fachzeitschrift für Funktechniker. (Radyo teknisyenleri dergisi) München, Kuruluş yılı 1928.

HÖRFUNK, FİLM, FERNSEHEN, Fachzeitschrift der Rundfunk und Fernseh-Union in DGB. (Federal Almanya radyo, film ve televizyon Birliği meslek dergisi) Hrsgb. H. Haselmayr, München. Kuruluş yılı 1949.

DER JOURNALİST. Mitteilungsblatt des Deutschen Journalisten-Verbandes e. V. Bonn; (Alman Gazeteciler Birliğinin yayın organı) Kuruluş yılı 1950.

- JUGEND FİLM FERNSEHEN.* Vierteljahresschrift des wissenschaftlichen Instituts für Jugendfilm-fragen. (Gençlik film yayınları dergisi) Hrsgb. M. Keilhacker, München Kuruluş yılı 1956.
- KÖLNER ZEITSCHRIFT FÜR SOZIOLOGIE UND SOZIALPSYCHOLOGIE.* (Köln üniversitesi sosyoloji ve sosyal psikoloji dergisi) Hrsgb. René König, Forschungsinstitut für Soziologie an der Universität zu Köln, Kuruluş yılı 1953.
- MEDIUM.* Zeitschrift für Evangelische Rundfunk und Fernseharbeit. (Protestan radyo ve TV yayınları dergisi) Hrsgb. Evangel. Presseverband für Bayern, München Kuruluş yılı 1964.
- MERKUR.* Deutsche Zeitschrift für Europäisches Denken. Hrsgb. Hans Paeschke Kuruluş yılı 1946.
- POLITISCHE DOKUMENTATION* (Siyasal belgelendirme) Hrsgb. Leitstelle Politische Dokumentation in Verb. mit dem Otto-Suhr Institut an der Freien Universität Berlin. Kuruluş yılı 1965.
- PSYCHOLOGISCHE RUNDSCHAU.* Überblick über die Fortschritte der Psychologie in Deutschland Österreich und der Schweiz. (Batı Almanya, Avusturya ve İsviçre'de psikoloji alanında yapılan çalışmalarını yansıtan dergi). Hrsg. von Philipp Lersch u. B. Herwig, Göttingen Kuruluş yılı 1949.
- PUBLİZİSTİK.* Zeitschrift für die Wissenschaft von Presse, Rundfunk, Film, Rhetorik, Werbung, und Meinungsbildung. (Basın, radyo, film, retorik, tanıtma ve kamuoyu oluşumu bilimleri dergisi). Hrsgb. Emil Devifat, W. Haacke, G. Kieslich, Bremen Kuruluş yılı 1956.
- RUNDFUNK ARCHIV.* Zeitschrift für Rundfunkrecht und Rundfunkwirtschaft. (Radyo hukuku ve radyo yönetimi dergisi) Hrsg. Pridat-Guzatis Kuruluş yılı 1927.
- RUNDFUNK UND FERNSEHEN.* (Radyo ve televizyon) Hrsgb. vom Hans Bredow Institut an der Universität Hamburg Kuruluş yılı 1953.
- RUNDFUNK UND FERNSEHEN.* (Radyo ve televizyonun gelişim, tür ve görevlerini araştıran dergi) Archiv und Beiträge zur Entwicklung, Form und Aufgabe. Hrsg. von der Rundfunk-Arbeitsgemeinschaft an der Universität Hamburg, Hamburg Kuruluş yılı 1948.
- SPRACHE IM TECHNISCHEM ZEITALTER.* (Teknolojik devirde dil). Hrsgb. Walter Höllerer Stuttgart: Kohlhammer Kuruluş yılı 1961.
- FERNSEHEN UND BILDUNG.* (Televizyon ve Eğitim), Uluslararası üç ayda bir çıkan dergi, Yayınlayan: International Zentralinstitut für Jugend und Bildungswesen, Hrsgb. Helmut Oeller, München, Kuruluş yılı 1967.

İngiltere

B.B.C. Quarterly. Radyo bilimi ve sanatı dergisi. London Kuruluş yılı 1946.

BROADCASTING. The Business weekly of Television and Radio. (Televizyon ve radyo haftalık dergisi) London

BROADCASTING TELECASTING. The Newsweekly of Radio and Television. (Televizyon ve radyo haftalık dergi). Kuruluş yılı 1949, Broadcasting Publications, Inc.

LİSTENER, The

Published by British Broadcasting Corporation, London, Kuruluş yılı 1928.

SCIENCE AND FILM (Bilim ve Film) International Scientific Film Association, London Kuruluş yılı 1951.

Birleşik Amerika

JOURNAL OF PROADCASTING. University of Southern California, Los Angeles Kuruluş yılı 1957.

JOURNAL OF COMMUNICATION, The (Beşerî ilişkiler alanında haberleşme bilimini disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alan dergi). Ed. T. Clevenger, University of Texas, Kuruluş yılı 1950.

JOURNALISM QUARTERLY. Gazetecilik ve Kitle Haberleşme alanındaki araştırmaları yansıtan dergi. Yayınlayan Association for Education in Journalism, cooperating with the American Association of Schools and Departments of Journalism and the Kappa Alpha Society, Ed. Edwin Emery Kuruluş yılı 1923.

PUBLIC OPINION QUARTERLY, The (Kamuoyu sorunları ve araştırmalarına yönelik dergi) Yayınlayan Woodrow Wilson School of Public and International Affairs and the Department of History, Politics, Psychology and Sociology and Anthropology, Princeton University, Kuruluş yılı 1946.

QUARTERLY OF FILM, RADIO and TELEVISION, (Film, radyo ve televizyon dergisi), University of California Press, Kuruluş yılı 1946.

TELEVISION, Television Magazine Corporation, Yayınlayan Broadcasting Publications Inc. Kuruluş yılı 1948, Washington.

TELEVISION QUARTERLY. The Journal of the National Academy of Television Arts and Sciences Publ. by the National Academy of Television Arts and Sciences with the Cooperation of the Television and Radio Department, Newhouse Communication Center, Syracuse University, Ed. A. W. Bluem (Üç ayda bir çıkan Televizyon ve Radyo Bilim ve Sanat dergisi) Kuruluş yılı 1961.

COLUMBIA JOURNALISM REVIEW. Columbia üniversitesi Gazetecilik Li-
sansüstü okulu tarafından yayınlanan gazetecilik ve basın ya-
yın sorunlarına ilişkin dergi Graduate School of Journalism,
Columbia University Ed. James Beylan, New York, Kuruluş
yılı 1961.

Belçika'da

BULLETIN DE DOCUMENTATION ET D'INFORMATION. Avrupa Radyo-
difüzyon Birliği bülteni Kuruluş yılı 1950. 1953 den sonra bu der-
gi iki dilde yayınlanmağa başlanmıştır. L'UER ve E.B.U. Bul-
letin; 1958 aynı bülten tekrar bir değişikliğe uğramıştır. A ya-
yını yalnız teknikle ilgili olup hem İngilizce hemde Fransızca
yayınlanmaktadır. Teknikten başka konular ise önceleri yalnız
fransızca ve İngilizce olarak «Revue de l'UER» ve «EBU Review»
olarak yayınlanmıştır. Son yıllarda ise bu ikinci dergi ise ay-
rıca Rusça, Çince ve Almanca dillerin dede yayınlanmaktadır.

Fransa'da

CAHIERS D'ETUDES DE RADIO TELEVISION. Radyo difüzyon ve televiz-
yonla ilgili bilim ve sanata ilişkin inceleme ve belgeler. Yayın-
layan: Centre d'Etudes de la Radiodiffusion-Télévision Fran-
çaise, Paris; kuruluş yılı 1954.

ETUDES DE PRESSE. Basın etütleri, üç ayda bir yayınlanır. Institut Fran-
çais de Presse, Paris, Kuruluş yılı 1948.

COMMUNICATIONS. Kitle Haberleşme Araştırma merkezi tarafından yayın-
lanmaktadır. Dir. G. Friedmann, Paris: Centre d'Etudes des
Communieations de masse Kuruluş yılı 1961.

TELEVISION AND ADULT EDUCATION. (Televizyon ve yetişkinler eğitimi)
Yayınlayan J. Rovon Tarihi Kuruluş yılı 1960.

Hollanda'da

GAZETTE. Uluslararası Kitle Haberleşme konuları ile ilgili dergi. Yayınla-
yan: H.E. Stenfert, Leiden, Kuruluş yılı 1955.

İsviçre'de

JOURNAL UIT. Uluslararası Telekomünikasyon Birliği genel sekreterliği ta-
rafından yayınlanan beleten. Cenevre.

TELECOMMUNICATION JOURNAL. Uluslararası Telekomünikasyon Birliği-
nin yayınladığı aylık dergi Yayınlayan International Telecom-
munication Union, Cenevre Kuruluş yılı 1933.

RADIODIFFUSION. Radyofonik sorunlarla ilişkin üç ayda bir çıkan dergi.
Yayınlayan Uluslararası Radyodifüzyon Birliği, Cenevre Kuruluş
yılı 1935.

Kanada'da

CANADIAN BROADCASTER. Radyo, televizyon ve tabıtma ile dergi. Ya-
yınlayan R.G. Lewis, Toronto, Kuruluş yılı 1941.